35

Prijs f 0.75.

DE PUBLIEKE OPINIE

IN ZAKE

LUITENANT KLEY C. S.

[VERVOLG OP „DE ZAAK VAN DEN LUITENANT KLEY EN 50 ANDERE OFFICIEREN VAN HET NED. IND. LEGER DOOR EN IN DE PERS BESPROKEN]

MET EEN „WOORD VOORAF"

DOOR

Th. KLEY,

Kapitein-Kwartiermeester bij het Nederlandsch Ind. Leger.

»Man musz erst Kenntnisse sammeln,
um urtheilen zu lernen."
FRIEDRICH DER GROSZE.

LEMBAGA KEBUDAJAAN
INDONESIA

VI-103 F

s-GRAVENHAGE,
landsche Boek- en Kunsthandel,
. M. COUVÉE,
1882.

(Zie de achterzijde van dezen omslag.)

167 Hil

PERPUSTAKAAN NASIONAL R.I.

Tanggal : 30-06-2010
Nomor Induk : 738/PN-Museum/2010
BIB - ID :
ITEM - ID :
Asal : Beli

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

DE PUBLIEKE OPINIE

IN ZAKE

LUITENANT KLEY c. s.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

VI-1032 b

DE PUBLIEKE OPINIE

IN ZAKE

LUITENANT KLEY C. S.

[VERVOLG OP „DE ZAAK VAN DEN LUITENANT KLEY EN 50 ANDERE OFFICIEREN VAN HET NED. IND. LEGER DOOR EN IN DE PERS BESPROKEN]

MET EEN „WOORD VOORAF"

DOOR

Th. KLEY,

Kapitein-Kwartiermeester bij het Nederlandsch Ind. Leger.

»Man musz erst Kenntnisse sammeln,
um urtheilen zu lernen."
FRIEDRICH DER GROSZE.

's-GRAVENHAGE,
Koninklijke Nederlandsche Boek- en Kunsthandel,
M. M. COUVÉE,
1882.

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI.
BAT. GENOOTSCHAP VAN KENW.

„Man musz erst Kenntnisse sammeln,
um urtheilen zu lernen."

FRIEDRICH DER GROSZE.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

EEN WOORD VOORAF.

Ofschoon uit de voorlaatste alinea van bladz. 100 der door mij in 't licht gegeven verzameling: „De zaak van den luitenant KLEY en 50 andere officieren van het Nederlandsch-Indische leger, door, en in „de Pers" besproken", wel blijkt dat ik vermoede er nog meer over die zaak in 't publiek zou geschreven worden, toch had ik niet gedacht dat de dáár ter plaatse in 't verschiet gestelde Vervolgbundel, zóó lijvig zou worden als zij dit nu reeds is.

Thans echter vermeen ik te mogen aannemen, dat, nà hetgeen nog in dit bundeltje zal voorkomen, wel niet veel anders meer over „dé zaak Kley" gepubliceerd zal worden dan de mededeeling van de beslissing der Tweede Kamer van de Staten-Generaal en van hetgeen de tegenwoordige Minister van Koloniën bij de te verwachten behandeling in de Kamer zal hebben gezegd.

Afgaande op het verhandelde in de 78e zitting, den 28en Junij jl. [zie bladz 89 en volgg. in dezen bundel] mag ik geloof ik vertrouwen, dat de eindbeslissing in mijne zaak nabij is, en het alsdan zal blijken of mijne meening al dan niet juist is: „dat indien aan officieren,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

„van de Militaire Administratie herkomstig van de „Koninklijke Ned. Marine, hunne bij de Marine verkre„gen ancienneteit, óók bij het Ned. Ind. Leger wordt „toegekend, er geen enkele reden *kan* bestaan, om aan „mij en anderen, herkomstig van het Ned. leger, niet „onze bij het Nederlandsche leger verkregen ancienne„teit óók toetekennen."

Die meening in het ter zake allereerst door mij ingediend rekest, gedagteekend Kotta-Radja 10 Februarij 1877, blootgelegd, — toen de herplaatsing in de ranglijst van Van Oosterzee c. s. (dat is het hen toekennen hunner Marine ancienneteit) nog geen *feit* was en nog voorkomen had kunnen worden, — vond geen instemming bij de Indische autoriteiten, want op bedoeld rekest werd afwijzend beschikt.

Op deze omstandigheid wensch ik *bijzonder de aandacht te vestigen*. Toen de herplaatsing van de HH. Van Oosterzee c. s. nog slechts een *voorstel* was van de Indische regeering aan het Opperbestuur in Nederland, en dat voorstel mij niet anders bekend was dan uit de Java-bode van 1 Februarij 1877 No. 27 [vide het *eerste* rekest op blz. 32 van mijne *eerste* brochure, „Gehoorzaamheid aan de Wetten enz." heb ik *onmiddelijk* — men vergelijke den datum van die courant met dien van bedoeld *eerste* rekest, en lette daarbij op den afstand en de postgelegenheid in *die* dagen tusschen Batavia en Atjeh — als 't ware protest aangeteekend tegen dat voorstel, door te doen uitkomen dat, indien in 't belang van de HH. Van Oosterzee c. s. werd *afgeweken* van de bepalingen, ik vermeende dan

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ook, mijne plaatsing in de ranglijst mogt herzien worden, in welk geval ik onmiddelijk *boven* den heer H. C. W. Kogenschot zou behooren te rangschikken.

Indien de Kolonel-Hoofd-Intendant G. P. J. Ockerse, door wiens tusschenkomst bedoeld eerste rekest van mij, aan den Kommandant van het Leger en verder aan den Gouverneur-Generaal is „voortgeschikt," *toen* werkelijk had gehandeld zoo als nu de oud-Hoofd-Intendant G. P. J. Ockerse, op bldz. 21 boven aan, zijner „beschouwingen" zegt steeds gehandeld te hebben, nl.: „naar plicht en geweten, zonder aanzien des persoons en zonder zich te laten leiden door sympathiën of antipathiën," dan had Zijn Hoog Edel Gestrenge, zijnen pligt getrouw, de hoogere autoriteiten er onmiddelijk op attent moeten maken, dat zij — 't is waar *op zijn* advies — op 't punt stonden wetschennis te plegen; dan had hij alles moeten aanwenden om 't gedane voorstel als niet gedaan te doen beschouwen, en dan had ook werkelijk — indien de telegraaf slechts ter hulp geroepen was — het *wetschendende* Koninklijk besluit van 21 Maart 1877 N°. 10 *kunnen voorkomen zijn.*

Nu de toenmalige Hoofd-Intendant, Kolonel G. P. J. Ockerse, dat *niet* gedaan heeft, maar integendeel heeft geadviseerd om op mijn meerbedoeld eerste rekest afwijzend te beschikken, nu zal ook de oud-Hoofd-Intendant G. P. J. Ockerse van mij steeds moeten hooren: „in deze zaak hebt Gij uwen pligt *niet* gedaan! want die pligt was, op grond van Uwen eed: de Wetten te gehoorzamen, dat hebt ge *niet* gedaan, want uw advies in zake het rekest van Van Oosterzee was: in strijd

PERPUSTAKAAN NASIONAL

met de wetten, en zelfs na dat Gij door mijn eerste rekest *moest* weten, dat er van de voorschriften stond afgeweken te worden, hebt ge *niet* getracht dat dreigende gevaar, — waardoor *51* officieren van het korps, aan welks hoofd U stond, in hunne wettige regten werden verkort — te voorkomen, maar ge hebt volhard bij Uw advies en, immers volgens Uwe „beschouwingen" gedateerd December 1881, ge blijft nog daarbij volharden.

„Met zeldzaam eenparige stemmen," 't is op verschillende plaatsen door onderscheiden personen gezegd, is het „*herplaatsings*" besluit afgekeurd en dus 't advies in casu, van den Hoofd-Intendant O. veroordeeld.

Zeer zeker zal men de houding van Zijn Hoog Edel Gestr. nog méér afkeuren nu men door lezing van het voorgaande weet, *dat ik in Februari 1877*, toen de herplaatsing van Van Oosterzee c.s.: nog niet was geschied; in duidelijke woorden en in een officieel rekest reeds heb gezegd dat door die, toen dreigende herplaatsing „van de bepalingen zou worden afgeweken;" men ziet hieruit duidelijk, dat men *willens en wetens* die bepalingen heeft overtreden, zoodat er zelfs van geen dwaling te goeder trouw sprake kan zijn.

Op het voorgaande wenschte ik, zooals ik reeds zeide, de bijzondere aandacht te vestigen, omdat naar ik hoop het zoo even gereleveerde, (n.l. *dat ik, vóór dat het Koninklijk besluit van 21 Maart 1877 No. 10 tot stand kwam reeds officieel bij rekest gewaarschuwd heb dat van de bestaande bepalingen zou worden afgeweken:)* duidelijk zal doen zien dat het niet aangaat om nu na

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

verloop van ruim vijf jaren te zeggen tot mij die gewaarschuwd heeft toen het feit nog voorkomen kon worden: „*'t is zóó gij zijt benadeeld maar 't kan niet meer hersteld worden*, omdat men dan ook op alle bij andere wapens en diensten voorgekomen gevallen van rappel van ancienneteit zou moeten letten.

Die conclusie van den nu afgetreden Minister van Kolonien is, in verband met de feiten zooals zij werkelijk zijn gebeurd, ondenkbaar onbillijk tegenover mij, die de autoriteiten *gewaarschuwd heeft toen het feit nog voorkomen kon worden.*

Maar ook! die conclusie is niet volkomen juist, omdat die „bij andere wapens en diensten voorgekomen gevallen van rappel van ancienneteit" volstrekt niet volkomen analogue zijn met het geval van rappel van ancienneteit waartegen ik protesteer.

Dit ga ik aantoonen als volgt:

De heeren: Soetbrood-Piccardt, Jautze, Vermeer, Van Oosterzee en Kits van Heiningen zijn allen, en volkomen in overeenstemming met de bestaande wetten en kracht van wet hebbende bepalingen, op hun verzoek eervol uit Z. M. zeedienst ontslagen en daarnà *benoemd* tot 2e Luitenants-Kwartiermeester bij het Ned. Ind. leger, *en elk voor zich als de jongste 2e Lt.;* zij stonden dan ook *in de ranglijsten voor 1877 en vroeger, volkomen op hunne wettige plaats.*

Zij hadden de *door de bepalingen voorgeschreven en bovendien aan henvoorgehouden voorwaarden* van als *jongste* 2e luitenant te moeten intreden, *aangenomen.*

De door den afgetreden Minister van Koloniën bedoelde

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

gevallen van rappel van ancienneteit bij andere wapens en diensten kan ik niet allen omschrijven zoo als zij geschied zijn en ook de gronden niet mededeelen waarop dat rappel verleend is, om de eenvoudige reden dat ze mij niet *allen* bekend zijn, evenmin als ze *allen* aan den Minister, aan den Gouverneur-Generaal, aan den Legerkommandant, of aan *wien óók*, bekend zijn.

Om die kennis te bezitten zou men 't stamboek van het geheele Indische Officierskorps *„van buiten geleerd"* moeten hebben en moeten kunnen „opzeggen" als 't a b c.

Maar van de gevallen die *ik* ken, — en 't zijn er inderdaad niet weinigen — is er *geen één* volkomen analogue met de herplaatsing van Van Oosterzee c.s.:

Men oordeele:

a. Ik ken: de gevallen van toekenning van *geheele* of *gedeeltelijke* ancienneteit van, van de kust van Guinea en uit West-Indië afkomstige officieren.

Die officieren kwamen door opheffing of inkrimping van troepen-gedeelten overcompleet; men had hen *in een woord* op de plaats waar zij waren, niet meer noodig.

Eigenlijk wist men nu geen raad met die overcompleet gekomen officieren; hen pensioneren? dan zouden ze, billijk geredeneerd, het volle maximum pensioen, aan hunnen rang verbonden, moeten krijgen. Dat zou *duur* zijn! en dan nog voor menigeen — stel u eens voor de luitenants bijv., — alles behalve eene toekomst, couleur de rose!

Men deed dit dus niet; 's Lands belang, (óók voor-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

zeker, omdat onder die officieren menig zeer bruikbaar persoon zich bevond, die 't Vaderland nog goede, misschien zeer gewigtige, diensten kon bewijzen,) bracht mede, dat die officieren ergens — waar dan ook — ingedeeld werden.

Men deelde hen in bij het Ned. Ind. leger, met geheele of gedeeltelijke toekenning van de anciënneteit, die zij bezaten, (*niet verloren hadden*,) [ik cursiveer de drie laatste woorden :] eigenlijk dus eene overplaatsing, want die officieren zijn nimmer ontslagen geweest.

Door die overplaatsing werd eene fout begaan, want de bepalingen laten geene overplaatsing bij het Indisch officierskorps toe anders, dan van officieren van het Nederlandsche leger.

Deze fout werd begaan, naar ik vermeen te hebben aangetoond, in 's Lands belang; niettemin eene fout *is* het en *blijft het*.

Maar niet analogue is dezen toestand met het vooruitplaatsen in de ranglijst van de 5 door mij genoemde oud-officieren van administratie van de Marine, die volkomen reglementair behandeld waren en de voorwaarde om als jongste 2de Luitenant in te treden, hadden aangenomen.

b. Ik ken: het toekennen van rang- en anciënneteit aan de H.H. Forbes de Timmerman, Stort en Fraser, welke anciënneteit zij *als eervol ontslagen officieren van de Marine hadden verloren.*

Tegen het toekennen van die Marine-anciënneteit waren dan ook (Zie de inlichtingen van den afgetreden

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Minister van Kolonien) door het Opperbestuur bezwaren gemaakt.

Dat er bezwaren gemaakt werden is nog al duidelijk, immers ('t is reeds in mijne „aanteekeningen op de inlichtingen van Z.E. den Minister van Kolonien gezegd) toen was de, kracht van wethebbende, Regeling van de bevordering enz. der officieren van de in Nederlandsch-Indie aanwezige landmagt, van 1859 (Ind. Staatsblad No. 26 van 1860) in werking getreden.

Echter werd, „*ten slotte in de zaak berust*;" waarom? Omdat de autoriteiten in Indië te ver gegaan waren en aan de genoemde heeren toezegging hadden gedaan (die toezegging zal wel niet mondeling zijn geschied) dat zij met behoud hunner ancienneteit in het Ind. Officierskorps opgenomen zouden worden en de drie belanghebbenden reeds hunne aanvraag om eervol ontslag uit de Zeedienst hadden ingediend, wie weet of zij dat ontslag al niet reeds hadden verkregen; zij zouden dus dupe geweest zijn van de hen gedane belofte door de Indische autoriteiten (Gouverneur-Generaal volgens voorstel van den Legerkommandant op advies van den toenmaligen Hoofd-Intendant).

Deze *berusting* in het laten behouden der ancienneteit *is en blijft een fout*, maar niet volkomen analogue is dit feit met het vooruitplaatsen in de ranglijst in 1877 van de heeren Van Oosterzee c. s., die volkomen reglementair behandeld waren, die behandeling zelf hadden goedgekeurd, en op 't oogenblik der herplaatsing allen reeds méér dan twee jaren in het Indisch officierkorps dienden.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

c. Ik ken: de opname in het Indisch officier-korps bij het wapen der Artillerie, van enkele officieren van de Marine, met behoud van hunne ancienneteit.

Door een verontrustend incompleet van officieren bij de Artillerie moest men op allerlei wijze trachten dat incompleet zooveel mogelijk te verminderen, men deed dit door tijdelijk officieren van de Infanterie van het Nederlandsche leger te detacheren als Artillerie-officieren bij het Indische, even als men dit ook *nu* nog doet, maar ook werd officieel de vraag gericht aan de heeren Marine-officieren (Luitenants ter zee 2e klasse) of eenigen hunner wilden benoemd worden tot Artillerie-officieren bij het leger in Indie en deed daarbij de toezegging van behoud van ancienneteit, dit laatste nu *was en blijft een fout*, die niet weggeredeneerd kan worden, óók niet door 's Lands belang op den voorgrond te stellen, men had, als 's Lands belang dit werkelijk vorderde de bestaande bepalingen op legale wijze moeten herzien, maar nimmer zooals nu geschied is, moeten handelen alsof de bepalingen niet bestonden. 's Lands belang eischt steeds en altijd in de eerste plaats: *dat de wetten gehoorzaamd worden.*

Men ziet echter dat ook het hier bedoelde geval volstrekt niet analogue is met de vooruitplaatsing der 5 officieren die volkomen reglementair behandeld waren en de voorwaarden om als jongste 2e Luitenant benoemd te worden, aangenomen hadden.

d. Ik ken: 1000 en één gevallen bij de Geneeskundige dienst die aan 't onmogelijke grenzen; een lijvig boekdeel zou ik kunnen volschrijven als ik de „historia

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

morbi" van de afwijkingen op 't stuk van ancienneteit bij dat korps wilde uiteenzetten; een enkel voorbeeld slechts en van zeer recenten datum, nl. 1880.

De officier van gezondheid eerste klasse (Kapitein) bij de Koninklijke Ned. Marine, M. Steensma, (Arts), Ridder van de Militaire Willemsorde, sprak mij in Januari 1880 te Rotterdam over de kwestie, overgang bij het Ned. Ind. leger; ik deelde hem toen mede dat hij volgens de bepalingen niet anders dan als *jongste* officier van gezondheid der 2e kl, (1e Luitenant) kon intreden. (*) Dat ik juiste inlichtingen gegeven had, wist ik zeker en de heer S. is dan ook na bekomen eervol ontslag bij de Marine, tot jongste officier van gezondheid der 2e klasse bij het Indische leger benoemd, maar bijna gelijktijdig werd in Indië door den Gouverneur-Generaal aan *een* of *meer* officieren van gezondheid o. a. G. P. J. Theunissen, óók van de Marine en die aldaar veel jonger was dan *Steensma*, het behoud van ancienneteit verzekerd.

Die officier staat dan ook nu als kapitein een groot aantal plaatsen hooger in de ranglijst als de heer Steensma, die nog 1e luitenant is en bij de Marine de superieur was van Theunissen. Kolonel Ockerse zou hier van zeggen: „de bordjes zijn verhangen."

De *in Indië* overgekomenen *wilden* misschien niet anders dan met behoud van ancienneteit overkomen en

---

(*) Dit is, men vergete dit niet, den *laagsten rang* bij de Officieren van Gezondheid.

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI

de Indische autoriteiten hebben blijkbaar in 's Lands belang noodig geacht aan dien eisch toe te geven.

Eene *fout is en blijft het*, en gruwelijk onbillijk tegenover den heer Steensma, maar toch ook dit geval is volstrekt niet analogue met de vooruitplaatsing in de ranglijst, na dat zij reeds langer dan twee jaren op hunne wettige plaats daarin stonden van de heeren Van Oosterzee c.s., die tot jongste 2de Luitenants benoemd waren.

e. Ik ken: de benoeming tot 2e Luitenant bij de Infanterie met behoud van ancienneteit van de heeren Ouwerkerk, Van de Roemer en Esscher; ['k weet niet of deze volgorde goed is, doch dat doet *hier* ook niets ter zake] maar — de Minister van Koloniën heeft 't zelf gezegd in de inlichtingen aan de Tweede Kamer — „die drie officieren waren op andere voorwaarden niet te verkrijgen."

Had men hen hunnen eisch niet toegegeven dan waren zij eenvoudig gebleven waar zij waren, n.l. bij het korps mariniers. Omdat er bij de Infanterie toen een groot incompleet was en de behoefte aan officieren door de tijdsomstandigheden dringend en spoedig aanvulling eischten, achtte men het in 's Lands belang te zijn den eisch van ancienneteitsbehoud toe te geven.

Eene *fout is en blijft* dat toegeven aan dien eisch, maar men ziet nu toch wel niet waar, men voelt het dunkt me! dat ook dit geval volstrekt niet analogue is met de vooruitplaatsing, ruim twee jaren nadat zij in het Indisch officierkorps opgenomen waren — en opgenomen waren op *volkomen wettige wijze*, d. i.: *als jong-*

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ste, 2de *Luitenants*, — van de heeren Van Oosterzee c.s., die de voorwaarden van verlies hunner anciënneteit niet hadden behoeven aan te nemen; zij hadden dan bij de Marine kunnen blijven.

Bij die vooruitschuiving was er geen schijn of schaduw van 's Lands belang; Majoor Perelaer heeft het in zijn „kantteekeningen" met bijtenden spot aan 't adres van kolonel Ockerse gevraagd: „kreeg men dan door die vooruitplaatsing van vijf officieren *die er reeds waren* meer officieren *dan er reeds waren*?"

Wel verre dat 's Lands belang daardoor gebaat werd is het integendeel daardoor zeer beslist benadeeld, want 't is in 's Lands belang dat er eenen „goede tevreden geest" in het officierskorps heersche, dat er „onderlinge achting en vriendschap besta." Welnu: ik verklaar openlijk dat het Koninklijk besluit van 21 Maart 1877, No. 10, aan dien goeden geest afbreuk heeft gedaan.

Zij, die de kantteekeningen van Majoor Perelaer hebben gelezen en dus ook bladz. 20 daarvan, zullen moeten erkennen dat er reeds redenen bestonden voor de officieren van administratie, *niet* herkomstig van de Marine om zich verongelijkt te achten; de onwettige vooruitschuiving der heeren Van Oosterzee c.s.: deed de schaal geheel-en-al overslaan, en heeft zeer véél ontevredenheid te weeg gebragt.

Om die wettig gegronde reden van ontevredenheid weg te nemen is het in 's Lands belang dringend noodig dat dat herplaatsingsbesluit van 1877 „worde ingetrokken, of zoodanig gewijzigd, dat daaruit geen verdere nadeelen voor anderen kunnen ontstaan," zóó heeft ook

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

de commissie van vijf leden (van zeer uiteenloopende staatkundige richting) in de Tweede Kamer, in wier handen de „inlichtingen" van den Minister werden gesteld, de zaak begrepen, immers volkomen *eenstemmig* is de conclusie: dat het bedoelde herplaatsingsbesluit is onwettig en dient te worden ingetrokken of zoodanig gewijzigd als ik zoo even heb gezegd.

f. Ik ken ook meer dan eene tegenstelling; één voorbeeld uit velen! De thans gepensioneerde Majoor-Intendant *C. Fuhri*, óók van de Marine herkomstig heeft het Gouvernements-besluit waarbij hij *met behoud van zijne Marine-anciënneteit*, tot officier bij de Militaire Administratie in Indië was benoemd in zijn bezit gehad.

Dat besluit is echter weder ingetrokken en de heer *Fuhri* heeft zijne Marine ancienneteit *niet herkregen*, óók niet, toen in 1877 dat onwettig voorrecht wèl aan *Van Oosterzee* c. s. werd gegeven. (*)

g. Ik ken:.... doch wáár zou ik eindigen? genoeg, ik ken nog meer „gevallen van rappel van ancienneteit" maar ik ken *geen enkel* geval dat volkomen analogue is met dat van de herplaatsing van Van Oosterzee c.s. Is dus de redeneering van den nu afgetreden Minister van Koloniën hiervoren op bladz. 5 bedoeld, wel zoo volkomen juist? Immers neen! want ik vermeen ten volle waarheid te zeggen, indien ik beweer, dat er

(*) Mag ik ook vragen: is bij het intrekken van dit besluit, dus bij het redresseeren van een begane fout, toen óók tevens gelet op de bij andere wapens en diensten voorgekomen gevallen van rappel van ancienneteit? 't geen nu als een beletsel voor de mogelijkheid van het door mij gevraagde redres is aangevoerd.

PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA

nooit eene zoo opvallende, zóó geheel alleen in 't belang van de betrokken personen genomen geval van rappel van ancienneteit is voorgekomen als de vooruitplaatsing van de heeren Van Oosterzee c. s. *aan wien nimmer behoud van ancienneteit was beloofd, die dien eisch ook niet gesteld hadden, maar die integendeel de voorwaarden hadden aangenomen om als jongste 2e luitenant intetreden.*

Dat aan hen in 1877 alléén omdat ze het gevraagd hebben (een andere reden *die gegrond was* bestond er niet) hunne wettig verloren ancienneteit is hergeven, is verschrikkelijk onbillijk geweest tegenover mij en 50 mijner kameraden van de administratie die allen daardoor hunne wettige regten op bevordering zagen verkort.

Onbillijk vooral, omdat ik vóór dat de herplaatsing een feit was op 't gevaar heb attent gemaakt.

En zal men dan nu, het door mij en die vele anderen met mij, geleden onrecht niet herstellen (hoewel het zeer goed, zeer gemakkelijk en eenvoudig zelfs hersteld kan worden) omdat er bij andere wapens en diensten ook gevallen van rappel van ancienneteit zijn voorgekomen die misschien minder gemakkelijk, sommigen wellicht onmogelijk kunnen hersteld worden?

Ik verwacht, nu het publiek geweten is wakker geschud, betere resultaten, ik vertrouw dat de Tweede Kamer de conclusie harer commissie tot een votum zal verheffen en dat Zijne Excellentie den tegenwoordigen Minister van Kolonien bereid zal gevonden worden aan de beslissing der Volksvertegenwoordiging uitvoering te doen geven.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Indien dan ook „alle bij andere wapens en diensten voorgekomen gevallen van rappel van ancienneteit" die onwettig zijn geschied, *voor zoover dit slechts eenigszins mogelijk is* hersteld zullen worden, zal niemand daarin zich meer verheugen dan ik, omdat ik het in 's Lands belang acht te zijn dat steeds en overal en onder alle omstandigheden gehandhaafd worde het gebod, door elk officier bezworen: Gehoorzaamheid aan de Wetten.

's Hage, medio September 1882.

Th. KLEY.

Na dit woord vooraf vinde nu de verschillende artikels in de volgorde waarin ik ze ontving, eene plaats.

I. Een woord naar aanleiding van de brochures: „Open brief aan den Oud-Hoofd-Intendant G. P. J. Ockerse, door den 1e. Luitenant-Kwartiermeester Th. Kleij" en „Kantteekeningen op de beschouwingen van den Oud-Hoofd-Intendant G. P. J. Ockerse, door den Oud-Majoor M. T. H. Perelaer"; door D. J. van Oosterzee, Kapitein-Kwartiermeester bij het Ned. Ind. Leger.

[Deze brochure is uitgegeven bij H. C. Susan. c. h. zoon. te 's Gravenhage: prijs *f* 0.15].

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

2. Het Vaderland van Donderdag 30 Maart 1882.

's Gravenhage, 29 Maart.

De *nota van inlichtingen* van den Minister van Koloniën op het adres van den 1en luit-kwartiermeester Kleij bij de mil. administratie in Indië erkent in zekeren zin, dat er benadeeling van den adressant en eenigen zijner collega's heeft plaats gehad door het veranderen van de ranglijst der officieren van zijn korps ten gunste van eenige overgeplaatste officieren van de administratie der Nederlandsche marine. Doch aan herstel van het nadeel kan — naar het schijnt — niet gedacht worden. In de nota wordt gezegd, dat: wanneer de vijf in de ranglijst verplaatste officieren van administratie reeds dadelijk bij hun overgang naar het Indische leger waren gerangschikt volgens hun anciënneteit, de heer Kleij in gunstiger omstandigheden zou verkeeren dan die, waarin hij geraakt is door het besluit van 1877. Er is zorgvuldig nagegaan of een geheel nieuwe ranglijst zou kunnen worden ontworpen, maar daaraan schijnen te veel bezwaren te zijn verbonden. „Daardoor zouden verkregen rechten worden te niet gedaan" — wordt gezegd; maar het is toch hard voor een adressant, wanneer *alleen* op verkregen rechten van anderen wordt gelet, en niet op herstel van zijn nadeel, op een herstel van zijn verloren recht.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

„Dat onder de abnormale omstandigheden van vroegere jaren overplaatsingen zijn geschied, die aan individueele belangen mogelijk meer nadeel toebrachten dan onvermijdelijk ware geweest, kan worden betreurd — dus leest men nog — maar dit neemt niet weg, dat men thans door een poging om zoodanig nadeel te herstellen, ongetwijfeld meer kwaad dan nut zou stichten."

Het is pleizierig voor hen, wier individueele belangen meer geleden hebben, dan *onvermijdelijk* ware geweest, en dat alleen, omdat men op de individueele belangen van anderen te veel heeft gelet!

Het slot van de nota is het beste bewijs dat de heer Kleij voor zich en zijn wapenbroeders niet ten onrechte klaagde. „Een andere vraag is het echter, of tegen herhaling van overplaatsingen als de hier bedoelde niet kan en moet worden gewaakt. Ongetwijfeld, en de Minister is daarom met de Indische Regeering in overleg getreden om tot herziening te geraken van de artt. 26 en 27 der Regelen betreffende de bevordering, het ontslag enz. in dien zin, dat de belangen der Indische officieren *beter* gewaarborgd worden.

In het kort dus komt de opvatting der koloniale Regeering hierop neer:

„De belangen der Indische officieren waren niet behoorlijk gewaarborgd; ten gevolge van gebrek aan goede waarborgen was het mogelijk, dat eenige officieren in hun belangen meer benadeeld zijn dan *onvermijdelijk* was .... maar aan herstel van dat nadeel denken wij niet verder."

Gemakkelijk moge dergelijke opvatting van het bestuur zijn, billijk en rechtvaardig zal wel niemand haar noemen!

PERPUSTAKAAN NASIONAL

3. Het Vaderland van Donderdag 6 April 1882.

De heer Kleij heeft de *nota van inlichtingen* van den Minister van Koloniën over zijn adres aan de Tweede Kamer met eenige kantteekeningen voorzien. Opmerkelijk vooral is daarin de volgende opmerking. De Min. beroept zich op art. 6 van het Koninklijk besluit van 1859, dat de heer Kleij vóór zijn aankomst in Indië niet voor bevordering tot 1en luit. in aanmerking mocht komen, en haalt dan dit artikel aan:

„In de voordrachten tot bevordering worden geen officieren opgenomen, die niet in N. Indië aanwezig zijn op den dag, waarop de voordracht geschiedt." De heer Kleij nu merkt op, dat het art. slechts voor een deel is aangehaald. Op de vermelde woorden volgen toch nog deze:

„Deze bepaling is, evenals in de gevallen, waar in de volgende artikelen daarvan is afgeweken, niet van toepassing op officieren, enz." Tot een dier volgende artikelen nu zou het geval van den heer Kleij zijn te brengen. Ten aanzien van het slot der ministeriëele nota, die erkent, dat overplaatsingen zijn geschied, welke aan individueele belangen mogelijk meer nadeel toebrachten dan onvermijdelijk ware geweest, doch meent, dat een poging om zoodanig nadeel te herstellen, ongetwijfeld meer kwaad dan nut zou stichten" — merkt de heer Kleij, die dan tot hen behoort, aan wie meer nadeel is toegebracht dan onvermijdelijk ware geweest, op: „Wanneer werkelijk gegronde reclames wettig worden hersteld, kunnen daardoor geen nieuwe grieven rij-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

zen en wordt daardoor geen toestand van ontevredenheid gekweekt; wèl wordt daardoor de bestaande ontevredenheid weggenomen, de eerbied voor het gezag versterkt en het geschokt vertrouwen in de met gezag bekleede personen hersteld.

---

4. Rekest van den 1e Luit.-Kwartiermeester Th. Kleij aan den Minister van Kolonien.

Aan Zijne Excellentie, den Minister van Koloniën.

Geeft met verschuldigden eerbied te kennen:

Th. Kleij, 1e luitenant-kwartiermeester bij het Nederlandsch-Indische leger, met verlof in Nederland.

dat hij in zijn rekest dd. 14 October 1881 en daarbij behoorende bijlage bewezen heeft, dat de kapiteinskwartiermeester Jautze, Vermeer, Van Oosterzee en Kits van Heijningen vóór hunne wettige beurt tot dien rang zijn bevorderd;

dat adressant en 50 andere officieren der militaire administratie daardoor in hunne wettige aanspraken op bevordering zijn benadeeld;

dat, blijkens de ranglijst, de kapitein-kwartiermeester H. Kits van Heyningen, wiens wettige plaats is onmiddellijk onder den 1en luitenant-kwartiermeester Kaakebeen, no. 2 staat om onderintendant der 2e klasse te worden, aan welken rang f 600 's jaars méér tractement is verbonden dan aan dien van kapitein-kwartiermeester;

(de heer Van Cattenburg is de jongste onder-intendant der 2e klasse; de beide in de ranglijst volgende kapiteins-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

kwartiermeester zijn met verlof in Nederland, zoodat de heer Kits van Heijningen — als gezegd — No. 2 staat);

dat adressant, en 42 andere officieren der militaire administratie, daardoor bedreigd worden opnieuw in hunne wettige aanspraken op verdere opklimming in de ranglijst verkort te worden;

dat adressant om die reden zich verplicht acht Uwer Excellentie's aandacht te vestigen op het voorgaande, nu het nog tijd is om die vernieuwde verkorting van wettig verkregen rechten te voorkomen;

Redenen waarom adressant Uwer Excellentie met diepen eerbied verzoekt:

„wel zoodanige maatregelen te willen nemen als Uwe „Excellentie noodig zullen voorkomen, om het in deze „aangeduide dreigende feit te voorkomen."

't Welk doende,

(get.) KLEIJ.

'S-GRAVENHAGE, 6 April 1882.

---

5. Militair Blad van 15 April 1882.

BOEKBESCHOUWING.

1. *Gehoorzaamheid aan de wetten. Een pleidooi voor de regtbank der publieke opinie, door* TH. KLEIJ, 1e *Luitenant-Kwartiermeester bij het Ned.-Ind. Leger.*
2. *Open brief aan den Oud-Hoofdintendant der Militaire Administratie bij het Ned.-Ind. leger* G. P. J. OCKERSE, *naar aanleiding van eenige*

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

beschouwingen over de brochure: „Gehoorzaamheid aan de Wetten," door TH. KLEIJ, *1e Luitenant-Kwartiermeester bij het Indische Leger, met een Post-Scriptum aan de Publieke Opinie.*

3. *Kantteekeningen op de door den Oud-Hoofdintendant* G. P. J. OCKERSE *geleverde beschouwingen over de brochure van den 1en Luitenant-Kwartiermeester bij het Indisch Leger* TH. KLEIJ, *getiteld „Gehoorzaamheid aan de Wetten, enz.," door* M. T. H. PERELAER, *Oud-Majoor van het Nederlandsch-Indische Leger.*

Door den heer 1en Luitenant-Kwartiermeester van het Nederlandsch-Indisch Leger Th. Kleij, werd in het laatst des vorigen jaars een adres ingediend aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal, waarin hij, onder aanbieding van een brochure, — de eerste der aan het hoofd dezer regelen genoemde — aan dit Staatslichaam verzocht een oordeel te willen uitspreken over het hem en vele andere Officieren der Militaire administratie van het Indische leger aangedane onrecht. Voor hem persoonlijk beklaagt de heer Kleij zich, dat bij zijne overplaatsing van het Nederlandsche bij het Indische Leger geen gevolg gegeven zou zijn aan de beschikking des Konings, welke bepaalde dat hij werd overgeplaatst in rang en ancienneteit, en wel doordien hem bij zijne bevordering tot 1en Luitenant bij het Indische Leger niet die plaats op de ranglijst gegeven is, welke hij overeenkomstig den datum zijner aanstelling tot officier moest innemen.

De heer Kley acht verder zoowel zichzelf als een vijftigtal zijner kameraden in hunne vooruitzichten op

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

bevordering geschaad door eene herplaatsing in de ranglijst van het korps der Militaire administratie, overeenkomstig den datum van hunne oorspronkelijke aanstelling tot officier, van een vijftal vroegere officieren van administratie der Zeemacht, welke aanvankelijk, na uit 's Rijks zeedienst eervol ontslagen te zijn, tot 2en Luitenant-Kwartiermeester bij het Indische leger zijn aangesteld met verlies hunner vroegere ancienneteit.

De heer Kley heeft in zijne der Tweede Kamer aangeboden brochure met zaakkennis en warmte, maar tevens met bezadigdheid zijn goed recht en dat zijner verongelijkte kameraden verdedigd. Hem komt lof toe voor zijne poging om de banier des rechts omhoog te houden en voor zijn streven om eerbied voor de wet te vorderen, ook dan, wanneer zijne persoonlijke belangen eerder gevaar zouden kunnen loopen van schade te lijden, dan dat hij vooruitzichten had van het hem aangedaan onrecht hersteld te zien; dit pleit voor de eerlijkheid en degelijkheid van zijn karakter. Van de rechtmatigheid van zijn eerste bezwaar — dat geen gevolg gegeven zou zijn aan 's Konings bevel, waarbij hij met behoud van rang en ancienneteit is overgeplaatst — heeft de heer Kley ons echter niet kunnen overtuigen. Zijne eischen te dien aanzien zijn een uitvloeisel van de veelvuldig gebezigde uitdrukking: „rang en ancienneteit", waarbij hij de laatste, ook in de hoogere rangen dan 2en Luitenant, meent te moeten rekenen van af de aanstelling tot 2en luitenant, terwijl het juiste begrip van de genoemde uitdrukking vordert, dat zij vertolkt worde door rang en ancienneteit *in*

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

dien rang. Blijkens de beide brochures aan het hoofd dezer regelen onder 2 en 3 vermeld, hechten naar het ons voorkomt zoowel de heer Kley als de heer Perelaer, dan ook minder gewicht aan het tegemoet komen aan de wenschen van eerstgenoemden op dat punt.

Zooveel te meer doen zij dit echter, en naar onze meening volkomen te recht, ten opzichte van de tweede grief van den heer Kley: de herplaatsing in de ranglijst van vijf der vroegere officieren der administratie van de zeemacht.

De beschikbare ruimte in deze kolommen veroorlooft niet, dat wij een overzicht geven van den loop der feiten, zooals de heer Kley die in zijne brochure mededeelt; de belangstellende lezer neme daarvoor zijn goed geschreven pennevrucht ter hand; wij meenen hier te kunnen volstaan met de mededeeling dat het ons onbetwistbaar schijnt, dat het goed recht hier aan de zijde van den heer Kley staat. Zelfs heeft het ons min of meer bevreemd dat het, na de uiteenzetting van den gang van zaken door genoemden officier, nog mogelijk geweest is, dat iemand de verdediging van de gewraakte herplaatsing in de ranglijst op zich heeft durven nemen. Intusschen heeft de heer Ockerse, Oud-Hoofdintendant van het Indisch Leger, die aan het hoofd van de Militaire Administratie stond, tijdens het als onrechtmatig gebrandmerkte feit plaats greep, eene poging aangewend om de wettigheid daarvan te staven. Zijne betoogen dienaangaande zijn echter in de onder 2 en 3 genoemde brochures door de heeren Kley en Perelaer afdoende weêrlegd. Ons komt het voor dat de

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

heer Kley geen beter verdediger voor zijne zaak had kunnen wenschen dan de heer Ockerse geweest is. Het argument toch, waarop deze zijn geheele betoog tot rechtvaardiging van de op zijne voordracht geschiede herplaatsing grondvest, is, dat wat in de „Regeling van de bevordering, het ontslag en het op non-activiteit stellen van de Europeesche officieren der in Nederlandsch-Indië aanwezige landmacht" *niet verboden is*, door het opperbestuur mag gedaan worden. Wanneer men het niet gedrukt voor zich zag, zou men niet kunnen gelooven, dat het gewezen hoofd van een belangrijk dienstvak in het Nederlandsch-Indische Leger zoo iets kan beweren. Wat in eene verordening, welker reden van bestaan voornamelijk gelegen is in het streven om de rechten en belangen der Indische Officieren, zooveel als het Staatsbelang medebrengt, te beschermen tegen willekeur, op het stuk van overplaatsingen, bevorderingen enz. niet met name verboden is, mag volgens den heer Ockerse geacht worden wettig te zijn! Waarlijk wanneer men zoo iets leest als uit de pen gevloeid van een Oud-Chef der Indische Militaire Administratie, dan is men geneigd te gelooven aan de juistheid van een gezegde, dat men zoo dikwijls hoort uiten en zoo veelvuldig leest, wanneer er sprake is van in Indië plaats gehad hebbende of te verwachten gebeurtenissen, waarbij rechten van personen betrokken zijn: *„in Indië is alles mogelijk."*

Dat de heer Kley ook naar het oordeel der tegenwoordige Regeering in het doen van zijn verzoek om

herstel zijner grieven niet zoo geheel en al onrecht heeft, zal wel voor ieder duidelijk zijn, die de voor eenige dagen door den Minister van Koloniën aan de Tweede Kamer verstrekte inlichtingen op het adres van den heer Kley met oplettendheid leest en daarbij de kunst verstaat van Regeeringstukken *goed* — dat is, waar het pas geeft ook tusschen de regels — te lezen. Het verheugt ons dat de Minister van Koloniën, wel verre van den door den heer Kley gewraakten maatregel goed te keuren, uitdrukkelijk zegt, dat tegen herhaling van diergelijke feiten *ongetwijfeld moet worden gewaakt.* Merkwaardig en veelbeduidend is ook de mededeeling des Ministers, dat zorgvuldig nagegaan is of een — ook naar het oordeel der Regeering — door de herplaatsing op de ranglijst van de vijf gewezen Officieren van Administratie der Marine aan den heer Kley berokkend nadeel, voor hem zoude kunnen worden hersteld. Dit kon intusschen, zonder de krenking van de rechten van anderen, volgens den Minister, niet geschieden. Of men dan wel den juisten weg bij die poging tot herstel van het onrecht heeft ingeslagen? Wij moeten het betwijfelen en hopen nog altijd, ter wille van de handhaving van recht en billijkheid, dat er een doeltreffend middel gevonden moge worden om zooveel mogelijk te herstellen wat den heer Kley, en de met hem in hunne bevorderingskansen benadeelde kameraden, ten onrechte is aangedaan.

's Hage, 27 Maart 1882. A. K.

Nadat de bovenstaande boekbeschouwing reeds ter

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

perse was, is nog eene pennevrucht van den heer Kley in het licht verschenen onder den titel van: „De zaak van den Luitenant Kley en 50 andere Officieren van het Nederlandsch-Indische Leger door en in „*de Pers*" besproken."

De heer Kleij geeft daarin o. a. een afdruk van de verschillende artikelen, welke, zoowel in de dagblad- als in de periodieke pers naar aanleiding van zijn tot de Tweede Kamer gericht adres en de naar aanleiding daarvan uitgegeven brochures, opgenomen zijn geworden.

Wanneer het den heer K. en zijn door de onwettige herplaatsing in de ranglijst van de vijf gewezen Officieren van administratie der Zeemacht mede verongelijkte kameraden tot troost kan strekken de rechtmatigheid hunner grieven algemeen erkend te zien, dan is die troost in den door eerstgenoemde verzamelden bundel ruimschoots voorhanden. Alom en met zeldzame eenstemmigheid wordt het herplaatsingsbesluit afgekeurd.

De heer Kleij geeft verder een van zijne aanteekeningen voorzienen afdruk van de onlangs door den Minister van Koloniën aan de Tweede Kamer verstrekte inlichtingen. Juist bij de algemeene instemming welke de schrijver met zijne grieven bij de pers vond en bij de kracht zijner betoogen ter bepleiting van zijn goed recht, ook weder uit deze aanteekeningen blijkende, hadden wij gaarne den op enkele plaatsen aan te treffen bitsen toon gemist, die in de aanteekeningen doorstraalt. Eene eenvoudige voorstelling der feiten is voldoende om ieder onbevooroordeelde de overtuiging te geven, dat een

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

groot aantal officieren der administratie van het Indische Leger op onrechtmatige wijze verongelijkt zijn, welke overtuiging dan ook wel algemeen zal doen instemmen met den wensch aan het slot van bovenstaande boekbeschouwing geuit.

A. K.

---

6. Het Nieuws v. d. Dag van Zaterdag 22 April 1882.

EEN MERKWAARDIG STAATSSTUK.

Onlangs zijn door den Minister van Koloniën de „nadere inlichtingen" aan de Tweede Kamer verstrekt in zake de bekende reclame van den 1sten luitenant-kwartiermeester bij het Ned.-Ind. leger, Th. Kleij.

Ook in dit blad is de inhoud van die nota van inlichtingen, van dat Staatsstuk, in hoofdzaak vermeld.

Voor ieder, zelfs voor volslagen leeken, in deze quaestie, was het duidelijk dat bedoeld Staatsstuk eigenlijk zegt:

„Kleij heeft volkomen recht, hij is benadeeld; dat nadeel wordt echter niet hersteld; doch de Regeering zal voortaan trachten beter op de beschreven rechten der officieren te letten, hoewel zij zich nog niet kan verbinden, *nimmer weder* zulke onrechtmatigheden te begaan.

Dat is eene merkwaardige conclusie. Er wordt erkend, dat de wettige rechten op bevordering van den heer Kleij en anderen zijn verkort, dus dat er wetschennis heeft plaats gehad; maar herstel kan niet plaats hebben, zegt de Minister!

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Zeer terecht wordt in het „Militair blad van 15 dezer gevraagd: of men dan wel den juisten weg bij de pogingen tot herstel van het onrecht heeft ingeslagen?

Wij wenschen uit die nota van inlichtingen nog eene vraag te formuleeren, n.l.: heeft men wel waarachtig ernstige pogingen tot herstel van het onrecht aangewend? Of is het slechts een pogen geweest om — zooals Majoor Perelaer zegt in de Nieuwe Rott. Cour. van 21 Maart j.l. — zand in de oogen te strooien?

De „aanteekeningen" op de inlichtingen van den Minister door den Heer Kleij ('s Hage M. M. Couvée, pr. 20 ct.) geven antwoord op die vraag en kunnen de oogen weder van dat zand zuiveren.

Ik recommandeer de lezing van die „aanteekeningen;" men zal daaruit de overtuiging erlangen, dat men inderdaad met een merkwaardig staatsstuk te doen heeft, en voorzeker zal men door die lezing ook de stemmen leeren verstaan, die er meer en meer opgaan, om de belangen van het Indische leger bij het Departement van Koloniën niet langer aan leeken toe te vertrouwen, maar het bureau „militaire zaken" bij dat Departement te doen bestaan uit kundige, nauwgezette, rechtvaardige officieren van dat leger.

ARAMIS.

---

7. De Amsterdammer, Weekblad voor Nederland, van Zaterdag 22 April 1882.

DE MINISTER VAN KOLONIËN, IN DE ZAAK VAN KLEIJ.

Werd in de zitting van Woensdag, 14 December

PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA

1881, overeenkomstig het voorstel der commissie voor de verzoekschriften door de Tweede Kamer besloten, het adres van den 1en Luit.-Kwartierm. T. Kleij, — den 29 November te voren aan de Volksvertegenwoordiging ingediend — „te verzenden aan Zijne Excellentie den Minister van Koloniën, met verzoek om nadere inlichtingen," eerst in het laatst van Maart 1882, dus ruim *drie maanden* later, zijn die inlichtingen verstrekt. Waaraan dat lange toeven is te wijten, is ons onbekend; dat die inlichtingen echter reeds in 1881 nog hadden *kunnen* worden verstrekt, blijkt uit bladz. 6 der door den heer Kleij in 't licht gegeven verzameling van hetgeen door en in de pers is gesproken over:

„De zaak van den luitenant Kleij en 50 andere officieren van het Nederlandsch-Indische Leger." Aan die verzameling zijn tevens toegevoegd de door den Heer Kleij gemaakte „Aanteekeningen" op die „Inlichtingen" welke hij heeft laten voorafgaan van eenige extracten uit de op de zaak betrekking hebbende voorschriften, om een ieder in staat te stellen de *feiten* aan de *bepalingen* te toetsen en een zelfstandig oordeel te vellen.

En welk is nu dat oordeel? De Minister van Koloniën erkent, dat de heer Kleij door het bewuste Kon. Besl. van 1877 in ongunstiger omstandigheden is geraakt dan te voren en dat reeds destijds, nà ontvangst van zijn request aan den Koning, d.d. 24 Augustus 1880, is nagegaan of het mogelijk was het hem berokkende nadeel te herstellen, doch dat de eenstemmige conclusie der Indische autoriteiten is geweest, dat ten zijnen gunste geen voorziening kon worden getroffen, met welke con-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

clusie de Minister zich na nauwgezette overweging heeft moeten vereenigen.

Waarom kon er dan geen redres van de verongelijking der 51 in het adres bedoelde officieren mogelijk wezen? Omdat men alsdan in schier eindelooze quaesties zoude worden gewikkeld, welker billijke oplossing veelal ondoenlijk zoude zijn, aangezien alsdan tevens ook behoorde te worden gelet op alle bij andere wapens en dienstvakken voorgekomen gevallen van rappel van ancienneteit.

Er zijn dus nog meer gevallen, waarin door de regeering de wettelijke bepalingen zijn geschonden! Hoe is dit mogelijk geweest? Zij (de regeering) was daartoe in 's lands belang genoodzaakt" (Sic!) „Men had in die (de jongst verloopen) jaren te doen met geheel onvoorziene en in elk opzicht buitengewone omstandigheden, die uit den aard der zaak exceptioneele maatregelen vorderden, en het is derhalve niet te verwonderen, dat de Regeering hare bevoegdheid om officieren van elders over te brengen in de ranglijst van het Indische leger, zoo ruim mogelijk heeft opgevat.

Ja, maar daarbij is zij tevens hare bevoegdheid te buiten gegaan, al zegt zij ook, dat die bevoegdheid haar niet kan worden betwist. Waarom erkent zij niet liever ridderlijk, dat er is gedwaald, dan te zeggen: „Dat onder zulke omstandigheden overplaatsingen zijn geschied, die aan individueele belangen mogelijk meer nadeel toebrachten dan onvermijdelijk ware geweest, kan worden betreurd; dit neemt niet weg, dat men thans door eene poging om zoodanig nadeel te herstel-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

len, ongetwijfeld meer kwaad dan nut zou stichten." In plaats van te zeggen, dat er moet worden gewaakt, tegen herhaling van dergelijke overplaatsingen, ware het beter geweest, indien zij zich bereid had verklaard de *werkelijk gegronde* reclames *wettig* te herstellen en daarvoor desnoods de medewerking der Volksvertegenwoordiging had ingeroepen. Nu ziet zij zich verplicht, om hare handelingen te rechtvaardigen, feiten aan te halen, welke plaats hebben gehad vóór de in werking treding van Art. 26 van het Kon. Besl. van 24 November 1859, en zich te beroepen op antecedenten, welke even onwettig waren en waarover nog steeds ontevredenheid bestaat in de gelederen van het Indisch officierskorps.

Met recht mag dus worden gezegd, dat door eene dergelijke handelwijze van de Regeering de bestaande ontevredenheid niet zal worden weggenomen, evenmin als dat de eerbied voor het gezag versterkt en het geschokt vertrouwen in de met gezag bekleede personen zal worden hersteld.

Op de Volksvertegenwoordiging, voorgelicht door het *eenstemmig afkeurend* oordeel over het gebeurde, rust thans de heilige plicht er op aan te dringen, ja zelfs te vorderen, dat *hersteld* worde, hetgeen werd *misdaan* en in verband daarmede te waken, dat aan hem, door wiens vrijmoedig optreden de belangen van tal van personen ter betere behartiging zijn aanbevolen, niet worde vergolden de onaangename gewaarwording, wellicht door die vordering teweeg gebracht. Mannen, flinke mannen, mannen van karakter zijn zeldzaam, omdat

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

de maatschappij zelve ze niet gaarne in haar midden ziet en dus alles doet, om die karaktervormingen tegen te gaan. Bovendien bestaan er middelen te over, om dergelijke personen te verwijderen, die zich hebben durven vermeten wondeplekken in de maatschappelijke huishouding aan te wijzen. De vrees hiervoor, maar nog meer de antecedenten, maken dat men liever *zwijgt* en *berust* dan handelt m. a. w., in plaats van zich den naam van Nederlander waardig te maken, wordt men slaaf.

Eere den Heer Kley, die getoond heeft niet alleen een flink en talentvol officier te zijn, maar ook een eerlijk en degelijk man, die, eerbied voor de wet vorderende, zijne persoonlijke belangen daarbij niet op den voorgrond, maar zelfs in de waagschaal stelt. Hoeveel zoude er *voorkomen* en *verbeterd* zijn, indien iedereen evenals hij gehandeld had! Moge derhalve zijn voorbeeld ter navolging strekken, en zijne zaak dienen tot aansporing voor ons allen om te doen, wat wij *mogen* en *moeten* doen!

8. Dagblad van Zuidholland en 's Gravenhage, van Woensdag 26 April 1882.

'S GRAVENHAGE, 25 April.

Gehoorzaamheid aan de Wetten.

Onder de gewigtige onderwerpen, welke de Tweede Kamer, heden namiddag haar werkzaamheden hervattende, ter afdoening zal vinden, meenen wij ook de

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

zoogenaamde zaak—Kley te mogen meêtellen. Het geldt hier toch geenzins alleen het persoonlijk belang van één of meer officieren, maar inderdaad een Regeringsdaad, waarbij de wettelijke bepalingen zijn voorbijgezien, en voorts, in het stadium waarin de zaak thans verkeert, de vraag of hersteld zal worden wat vroeger misdreven werd.

Wij twijfelen er dan ook niet aan, of de Volksvertegenwoordiging zal den ernst van het onderwerp wel ter harte nemen. En hierop gerust, hebben wij eigenlijk niet veel meer dan den wensch uit te spreken, dat het onder de eersten moge behooren, die aan de orde zullen gesteld worden.

Het is toch bekend, dat de heer Kley op het punt staat, zijn dienst bij het O.-I. leger te gaan hervatten; mogt men de afdoening van de zaak alzoo niet bespoedigen, dan zou, bij de wetenschap dat de adressant over een viertal weken de reis naar Java zal hebben aanvaard, de verdenking kunnen rijzen, dat men de zaak slepende had gehouden tot het oogenblik waarop men haar in de afwezigheid van hem, die het harnas voor de belanghebbenden heeft aangetrokken, zou kunnen behandelen. Aan dit vermoeden mag niet nog meer voedsel worden gegeven dan er reeds voor te vinden zou zijn, en daar er geen omstandigheden zijn aan te voeren, die als billijk beletsel tegen het spoedig aan de orde stellen kunnen gelden, is het te wenschen, dat men daartoe inderdaad overga.

Wat de zaak zelve betreft, zouden wij niets meer kunnen aanvoeren wat aan de Leden der Tweede Kamer

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

niet reeds bekend kan zijn. Zij bezitten de Nota van Inlichtingen, door den Minister van Koloniën verstrekt. Zij zijn ook bekend met de Aanteekeningen, door den adressant op die Inlichtingen gegeven. De openbare meening heeft haar gevoelen over de zaak ruimschoots doen kennen. Alle duisterheid is dus door de wederzijdsche pleitredenen weggenomen. En als wij er nog een enkel woord over in het midden brengen, dan is het enkel om vooral op twee hoofdpunten de aandacht te vestigen.

Het eerste daarvan is de aanhaling, in de Nota van Inlichtingen, van art. 6 van het Koninklijk Besluit van 24 Nov. 1859, No. 69 (Ind. Stbl. 1860, No. 26). Deze aanhaling is op zich zelve volkomen juist; maar zij is niet volledig. Alleen de eerste woorden van dat art. zijn weêrgegeven; en nu is het opmerkelijk niet alleen, maar tevens een afdoende factor in de quaestie, dat de verdere woorden van het art. waarvóór de aanhaling werd gestaakt, juist die zijn waarop het regt van den adressant is gegrond. Men zal moeten erkennen dat deze lacune de waarde der Inlichtingen zeer verzwakt en het vermoeden wettigt, dat men het goed regt, door adressant aan die weggelaten bepaling van het Kon. Besluit ontleend, voor wederlegging niet vatbaar heeft geacht. In elk geval zal de Tweede Kamer wel inzien, dat men, door daarop tè letten, de zaak in het hart aanraakt.

Van niet minder, of liever van alles overwegend belang is overigens de erkenning, in het laatste gedeelte der Inlichtingen voorkomende.

Men leest daar namelijk:

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

„Wanneer de vijf bij dat besluit in de ranglijst verplaatste officieren van administratie reeds dadelijk bij hun overgang naar het Indische leger waren gerangschikt volgens hun ancienneteit, zou de heer Kley in gunstiger omstandigheden verkeeren dan die waarin hij geraakt is door het besluit van 1877.

„In dat geval toch zouden, toen de heer Kley in Indië aankwam, twee plaatsen van 1e luitenant zijn ingenomen geweest door de heeren Kits van Heijningen en van Oosterzee, terwijl de twee op dat oogenblik jongst benoemde 1e luitenants dan nog 2e luitenants zouden geweest zijn, en daar die beide officieren jonger in dienst waren dan de heer Kley, zou hij hun bij bevordering zijn voorgegaan. Toen het door den heer Kley aan den Koning gerigt request, dd. 24 Augustus 1880, in het begin dezer nota vermeld, bij de Indische autoriteiten in behandeling was, is zorgvuldig nagegaan of het mogelijk zou zijn om het hier bedoelde nadeel voor hem te herstellen. De legerkommandant heeft getracht een geheel nieuwe ranglijst voor de militaire administratie te ontwerpen.

„Het is echter gebleken dat aan zulk een herziening, waarbij dan ook op alle bij andere wapens en dienstvakken voorgekomen gevallen van rappel van ancienneteit zou moeten worden gelet, onoverkomelijke bezwaren in den weg stonden."

Dit gedeelte der Inlichtingen met onbevangenheid lezende, zal men er geen andere beteekenis aan kunnen hechten als deze: *„de adressant heeft gelijk; men heeft dit reeds in 1880 ingezien; maar men is teruggedeinsd*

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

voor de moeijelijkheden, die aan een herstel van regt verbonden waren."

De heer Kley mag worden geluk gewenscht met dit moreel resultaat van zijne bemoeijingen; maar het is niet genoeg. Vooral omdat het niet de regten van den heer Kley alleen, maar met hem die van 50 andere officieren der militaire administratie geldt, mag het bij de erkenning, dat hun onregt is aangedaan, niet blijven, maar moet dat, al heeft het bezwaren in, ook hersteld worden. En noemen de Inlichtingen die bezwaren „onoverkomelijk", dan is dit een opinie, waarop zeer veel valt af te dingen. Er *zijn* bruikbare middelen aangegeven, zoowel tot geheel redres als tot stuiting van het kwaad in zijn verdere gevolgen. Welke dat zijn, zullen wij aan de Regeering, noch aan de leden der Tweede Kamer nogmaals behoeven aan te wijzen; zij zijn trouwens door den adressant in zijn Aanteekeningen op de Nota van Inlichtingen in herinnering gebragt. En nu moge het waar zijn, dat bij aanwending van die middelen eenige personen schade zullen lijden, het zou slechts wezen afstand doen van een onwettig bezeten voordeel, van een onregtmatig bezeten goed. Dat hierdoor ontevredenheid zou ontstaan, wij wenschen het niet aan te nemen. Bij de officieren van het O. I. leger onderstellen wij toch over het algemeen zooveel gevoel van regt en billijkheid, zooveel gehechtheid aan eerlijke naleving van de wetten, die trouwens geheel hun eigen lot beheerschen, dat wij het ontstaan van ontevredenheid slechts bij zeer groote uitzondering zouden vreezen. En dat zou dan toch in elk geval ook een ontevreden-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

heid zijn, waarvoor een Regering het hoofd niet behoort te buigen. Veeleer zijn wij met adressant overtuigd, dat de algemeene indruk van een billijke beslissing, die de bestaande en veel meer gewettigde ontevredenheid zou wegnemen, niet anders als goed kan zijn en den eerbied voor het gezag zal versterken, het geschokt vertrouwen in de met gezag bekleede personen zal herstellen.

Dat het alzoo moge geschieden, is dan ook de wensch van de duidelijk zich geopenbaard hebbende publieke opinie, gelijk trouwens het geval moet zijn bij ieder, die voor 's Lands wetten eerbied heeft en dien eerbied bij anderen wenscht te onderhouden.

---

9. Indisch-Militair tijdschrift 1882, No. 4:

Kantteekeningen op de door den oud-Hoofd-Intendant G. P. J. Ockerse *geleverde beschouwingen over de brochure van den 1en Luitenant-Kwartiermeester* T. Kleij, *getiteld: „Gehoorzaamheid aan de Wetten, enz.," door* M. T. H. Perelaer, *oud-Majoor van het Nederlandsch-Indische Leger.*

's-Gravenhage, H. C. Susan C. H. Zoon.

„Voor vol tractement, voor vollen rang, na een dui-
„delijken *volledigen* eed, doe men zijn vollen plicht. Is
„er soms moed noodig, dien te volvoeren, men bezitte dien moed." Dus sprak Douwes Dekker in zijn Max-Havelaar." Heeft de Kolonel G. P. J. Ockerse dien plicht gedaan, toen hij als Hoofd-Intendant bij het *Indische*

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

leger adviseerde in zake eene hoogere plaatsing op de ranglijst der officieren van de Militaire Administratie, ten behoeve van sommige officieren dezer dienst, afkomstig van de Administratie der Zeemagt, waardoor de heer Kleij en anderen werden benadeeld? Wij hebben de brochure van dien Kolonel: Eenige beschouwingen over de brochure getiteld: „Gehoorzaamheid aan de Wetten", niet gelezen, maar wij hebben in de tweede aflevering van dezen jaargang van dit tijdschrift de eerste brochure van den heer Kleij beoordeeld, naár aanleiding waarvan 's Kolonels bewuste pennevrucht de verdediging van den Minister tegen Luitenant Kleij opneemt.

De oud-Majoor Perelaer heeft de repliek met talent gevoerd. Als kapitein was hij eenigen tijd werkzaam bij die afdeeling van het Departement van Oorlog in *Indië*, waar men schier dagelijks met de toepassing van het Koninklijk besluit, d.d. 24 November 1859, N 69, [*Indisch* Staatsblad N 26 van 1860] te doen heeft. Men zal dus, vertrouwen wij, van hem wel niet willen beweren, dat hij zich schuldig maakte aan eene onjuiste interpretatie van dat Koninklijk besluit. Integendeel, daaraan maakt zich Kolonel Ockerse o. i. schuldig. Daardoor heeft die kolonel de zwakke zijden van zijn advies in zake de behandeling der questie Van Oosterzee c.s. laten zien.

Wij behoeven dus niet meer te zeggen, hoe wij over de brochure van Majoor Perelaer denken.

Het oordeel daarover is ons oordeel over de eerste brochure van den heer Kleij.

Indien wij *ééne* aanmerking op deze pennevrucht van

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Majoor Perelaer mogen maken, is het deze, dat zij op vele plaatsen wel wat heftig is.

Maar . . . . ieder vogeltje zingt zooals het gebekt is!

X.

Open brief aan den oud-Hoofd-Intendant der Militaire Administratie bij het Nederl.-Indisch leger G. P. J. OCKERSE, *naar aanleiding van: Eenige beschouwingen over de brochure „„Gehoorzaamheid aan de Wetten,"" door* TH. KLEIJ, *1e Luitenant-kwartiermeester bij het* Indische *leger; met een „Post-Scriptum" aan de Publieke Opinie.*

's-Gravenhage, H. C. Susan C. H. Zoon 1882.

(Prijs 30 cents)

Over deze tweede brochure van den heer Kley hebben wij weinig te zeggen. Dat hij in zijn meeningsverschil met den kolonel Ockerse het ongelijk *niet* aan zijne zijde heeft, behoeven wij niet meer mede te deelen.

Uit de vier, thans over de zaak Kley reeds uitgekomeu brochures kan ieder onpartijdig persoon een juist oordeel vellen.

Daarmede is gelooven wij, over deze zaak voldoende geschreven.

Wij zouden den heer Kley althans aanraden, vooreerst zijne pen te laten rusten. Anders vreezen wij, dat men spoedig van zijne zaak verzadigd zal zijn.

Dat is zeker niet in zijn belang.

X

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

10. Het Nieuws van den Dag van 28 April 1882.

In het nummer van 22 April van *Het Nieuws van den Dag* breekt Aramis een lans voor den luit. Kley en wordt de Minister van Koloniën hard gevallen, omdat hij, ofschoon erkennende dat deze luitenant nadeel ondervond zich toch niet bereid verklaarde de begane onregelmatigheid te herstellen, ja zelfs eenigermate laat doorschemeren, dat een mogelijke herhaling van dergelijk feit kan voorkomen.

Troostrijk is dit antwoord voor den adressant zeker niet, maar de vraag is: of de Minister anders kon of mocht handelen.

Vergun mij de zaak eenigszins toe te lichten.

Wat een goede indendance voor het leger, vooral in oorlogstijd, beteekent, weet tegenwoordig ook de beschaafde leek, die de geschiedenis van den jongsten Fransch-Duitschen oorlog heeft nagegaan.

Een intendance, niet voor hare taak berekend, stelt niet alleen het welslagen van elken veldtocht in gevaar maar is oorzaak dat duizenden arme soldaten bij hun moeijelijke taak gebrek lijden en te gronde gaan, zonder zelfs den vijand gezien te hebben. Niets demoraliseert zoozeer het leger als een slechte intendance. Bodendien gaan er millioenen schatten nutteloos door verloren.

Indië is ver, en hier te lande weet men er betrekkelijk weinig van hoe het met onze intendance aldaar gesteld is. In Indië weet men dat helaas maar al te goed.

De ondervinding leerde dan, dat het zeer noodig was

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

er nieuw bloed in te brengen. Daarom heeft men zijne toevlucht genomen tot de aanstelling van officieren van administratie bij de marine tot officieren van adm. bij het Indische leger. De opleiding van officieren van adm. bij de marine geeft althans zekeren waarborg, dat er knappe officieren gevormd worden. Dit, nl. die waarborg, is niet het geval bij de opleiding van officieren van administratie bij het Indische leger. Die geen kans ziet het gewone examen van officier bij de infanterie met vrucht door te staan, heeft altijd nog kans bij de administratie te slagen, en het moet al zeer erg met hem gesteld zijn, als hij ook daar teleurgesteld wordt. Een natuurlijk gevolg daarvan is, dat er niet veel, of althans niet genoeg timmerhout, vooral voor de hoogere rangen, bij dit korps gevonden wordt.

Een vijftal officieren van adm. bij de marine van verschillenden rang nu zijn bij de landmacht in Indië als jongste tweede luitenant overgaan.

Het spreekt van zelf dat het zeer in het belang van het leger en het Rijk was, aan deze in het korps opgenomen officieren van administratie bij de marine hunne ancienniteit te hergeven; daardoor bereikte men het doel, om spoedig bekwame officieren in de hoogere rangen te krijgen.

Nu is dit wel niet aangenaam voor degenen die een vijftal nummers in de ranglijst achteruitgingen, maar waar zoo groote belangen op het spel staan en waar de opperbevelhebber van het leger zoo spoedig mogelijk althans eenige voorziening noodzakelijk achtte, daar mocht niet geaarzeld worden.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Niet in het aanstellen van knappe officieren ligt het zwaartepunt der quaestie, maar in de wijze waarop het corps, waartoe de heer Kley behoort, is samengesteld. Men dringe er op aan, dat de eischen, om in dat corps te worden opgenomen, hooger worden gesteld. Dan vervalt van zelf later de oorzaak der onregelmatigheden, als waarover de heer Kley zich, van zijn standpunt niet ten onrechte, beklaagt.

De Minister kan moeielijk met ronde woorden zeggen wat de oorzaak van het gebeurde is, dat zou voor het corps off. van adm. in Indië al te hard zijn; maar voor den wijze zegt hij genoeg.

Wat het zwaarste is moet het zwaarste wegen: van gunstbetoon is hier geen sprake, maar van de goede zorg voor den Indischen soldaat. Ook ter wille van de bekwamen onder de officieren van adm. bij het Indische leger doet het schrijver dezes leed dat hij deze wondeplek van het Indische leger zoo openlijk ter sprake moest brengen. 't Was noodzakelijk, ten einde een verkeerd oordeel over het gebeurde te voorkomen.

X.

---

11. Het Nieuws van den Dag van 2 Mei 1882.

Mijnheer de Redacteur!

In *Het Nieuws van den Dag* van heden komt een ingezonden stuk van *X.* voor, naar aanleiding van het door mij in die courant van 22 dezer ingezonden opstelletje in zake Kleij.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

X. is zoo goed het publiek te komen vertellen, dat indertijd officieren van administratie der marine tot luit.-kwartiermeester bij het korps officieren van administratie van het Indische leger benoemd zijn „om nieuw bloed in laatstgenoemd korps te brengen; „omdat „de opleiding tot officieren van administratie bij de marine althans zekeren waarborg geeft dat er knappe officieren gevormd worden" hetgeen, — altijd volgens *X.* — niet 't geval is bij de opleiding van officieren van administratie bij het Indisch leger.

Daarom, zoo blijkt verder uit het opstel van *X.*, is een vijftal officieren van adm. der marine, *van verschillenden rang*, overgegaan, als jongste tweede luits. kwartiermeester bij het Indische leger, en was het zeer in het belang van dat leger en van het Rijk, aan dat vijftal hunne, bij de marine verkregen, ancienniteit te hergeven; want — let wel — daardoor bereikte men het doel „om spoedig bekwame officieren in de hoogere rangen bij de administratie te krijgen."

Ik mag niet anders aannemen dan dat *X.* te goeder trouw heeft geschreven, doch sta verbaasd over de volslagen onkunde, welke uit zijn stuk blijkt; *X.* weet blijkbaar niets van de geheele quaestie af en heeft zelfs niet eens gelezen de „beschouwingen van den oud-kolonel Ockerse", noch ook het „woord" van wijlen den kapitein-kwartiermeester D. J. van Oosterzee, anders zou *X.* weten dat de teruggave der ancienniteit aan de bedoelde vijf administratie-officieren is geschied op verzoek van Van Oosterzee, en dat verzoek werd gedaan op grond van het feit, dat aan enkele luits.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

van de mariniers, die benoemd waren tot luits. bij de infanterie van het Indisch leger, de ancienniteit van de marine was toegekend.

Ook waren die vijf administratie-officieren *niet* van *verschillende*, — maar allen van *denzelfden* — rang, nl. officier van administratie der *derde* klasse, zoodat dan ook het doel (d. i. volgens *X.*) „*spoedig bekwame* officieren in de hoogere rangen te krijgen" daardoor niet bereikbaar was, en dan ook nimmer bereikt is, want de oudste van bedoelde, in 1877 vooruitgeschoven officieren, is nu nog kapitein-kwartiermeester en kan nog eenige jaren wachten eer hij tot de „hoogere rangen" zal behooren. De stelling van *X.* is dus onbewezen. *X.* weet er niets van, of zou hij soms willen beweren, dat het antecedent, waarop Van Oosterzee zijn verzoek om rappel van ancienniteit heeft gegrond, ook is geschied om „nieuw bloed" in het korps officieren der infanterie te brengen? „om spoedig bekwame officieren in de hoogere rangen" bij dat wapen te krijgen?

Hiermede zou ik kunnen eindigen, ware het niet dat *X.* niet onduidelijk een brevet van onbekwaamheid aan het Indische- en van knapheid aan het marine-corps-officieren van administratie had uitgereikt.

Tot die uitreiking is *X.* onbevoegd, omdat hij ook van de eischen der kundigheden voor beide officierskorpsen niets blijkt te weten en niet eens gelezen heeft: „Beschouwingen over de vorming van de officieren van administratie der marine," door den officier van administratie der 2e klasse M. C. Hazenberg,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

(Nieuwediep J. C. de Buisonjé en Zn., 1881, prijs 25 ct.) Op bladzijde 4 van dat werkje zijn o. a. de eischen vermeld voor het examen van de officieren van administratie bij de marine; ik zal die eischen afschrijven en daaronder die voor het examen voor 2e luitenant-kwartiermeester in Indië; men zal dan kunnen oordeelen hoe goed *X.* op de hoogte is.

Bij de marine.

Nederlandsch, Fransch en Engelsch, geschiedenis en aardrijkskunde; eenige kennis van het koopmansboekhouden; volledige bekendheid en bedrevenheid in het voeren van scheeps-administratie, heldere denkbeelden omtrent de algemeene landscomptabiliteit in Nederland en Oost-Indië, bekendheid met verschillende reglementen, bekendheid met de militaire wetten voor het krijgsvolk te water en de burgerlijke strafwetten zoodat het blijkt, dat de geëxamineerde bekwaam is om als secretaris en fiscaal bij een zeekrijgsraad te fungeeren.

Bij het Indische leger.

Letterkundige vakken. Nederlandsch, laag Maleische taal, kennis van het Maleisch en Javaansch letterschrift; Fransch, het is niet verplichtend doch van invloed op de rangschikking, indien de aspirant de Hoogduitsche en Engelsche talen kan lezen en verstaan; geschiedenis, aardrijkskunde.

Wiskunstige vakken. De rekenkunst in haren geheelen omvang, stelkunst, tot en met logarithmen, meetkunst (vlakke), stand van vlakken en lijnen in de

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ruimte, berekening der oppervlakken en inhouden der veelvakkige lichamen en eenvoudigste omwentelingslichamen; van de driehoeksmeting, goniometrie en de berekening van platte, recht- en scheefhoekige driehoeken.

Administratieve vakken. Reglementen, verordeningen; het boekhouden, technologie en warenkennis, staathuishoudkunde en statistiek.

Krijgskundige vakken. Militaire reglementen, militaire wetten, teekenen; natuurkunde, bekendheid hiermede is niet verplichtend, doch van invloed op de rangschikking.

Uit vergelijking der beide hiervoren opgegeven programma's van examen, kan ieder nu duidelijk zien met hoeveel kennis van zaken X. de bekende zaak Kleij toelicht. Men zal thans begrijpen dat ik werkelijk verbaasd was over den treurigen moed van X., om zonder zich de moeite te hebben gegeven van grondig onderzoek, met zulke toelichtingen voor het publiek te treden en zich niet te ontzien een blaam te werpen op het algemeen gehalte van een geheel korps officieren.

28 April 1882. ARAMIS.

---

12. Indische Polichinel 18 Maart 1882.

KALENDER.

Dinsdag.

Volgens telegraphisch bericht uit Patria heeft men het gruwelijk verminkte lijk van den oud-hoofd-inten-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

dant Ockerse gevonden. De ijverige nasporingen der politie brengen aan het licht, dat hij door de heeren Perelaer en Kleij is doodgeslagen.

---

13. Militaire Spectator 1882 No. 5.

Aanteekeningen op de door Z. Exc. den Minister van Koloniën aan de Tweede Kamer verstrekte inlichtingen op mijn adres; door Th. Kleij, 1ste Luitenant-Kwartiermeester bij het Ned.-Ind. Leger. Uitgegeven bij den heer M. M. Couvee te 's Hage. Prijs f 0.20.

De heer Kleij geeft niet spoedig kamp; getuige al weer zijne aanteekeningen op de inlichtingen van den Minister van Koloniën. Wij doen echter de vraag: waren die aanteekeningen noodig, en was het voor den heer Kleij raadzaam, ze de wereld in te zenden? En tot ons leedwezen moeten we op die vraag met een stellig „neen" antwoorden. Ons komen dus die aanteekeningen onnoodig en onraadzaam voor.

Onnoodig in de eerste plaats; onnoodig vooral, omdat de gronden, waarop de heer Minister van Koloniën het jegens den heer Kleij en zooveel anderen gepleegd onrecht tracht te vergoelijken en herstel van onrecht onwenschelijk verklaart, al te zeer schijngronden zijn, om er de Tweede Kamer, voor wie zijne inlichtingen bestemd waren, zand mede in de oogen te kunnen strooijen. Wanneer bijv. de heer Minister van Koloniën ten aanzien der beteekenis van de artt. 26 en 27 van het koninkl. besl. van 24 November 1879 in eenige

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

beschouwingen treedt om te betoogen, dat het bij die artikelen gestelde voorbehoud den Koning niet „per se" belet of beletten moet, om officieren der zeemagt, der landmacht in West-Indië enz. enz. in rang en zelfs in ancienniteit bij het Nederlandsch-Indische Leger over te plaatsen, is het nietswaardige van die beschouwingen buiten eenigen twijfel al te duidelijk, om er eenig lid der Tweede Kamer genoegen mede te doen nemen. Punt 2 van art. 26 en ook art. 27 zouden immers geen zin hebben, indien die beschouwingen eenig recht van bestaan hadden, en het geheele koninklijke besluit ware immers geen verordening in den zin waarin de wetgever dat wilde, indien het mogelijk en geoorloofd was de daarbij gestelde bepalingen te ontduiken op de wijze, waarop dat, ook volgens de inlichtingen, in Indië heeft plaats gehad. Waren die bepalingen gebleken te eng te zijn, niets had belet ze bij besluit, den Raad van State gehoord, zóó te herzien en uit te breiden, als dat noodig werd geoordeeld. Maar ook alléén op die wijze en niet anders.

Geen lid der Staten-Generaal kan daarover anders denken.

Tegenover de Tweede Kamer waren dus aanteekeningen als die van den heer Kleij zeer zeker onnoodig.

Onnoodig tegenover dit staatslichaam, kunnen zij tevens geacht worden *onraadzaam* te wezen. Een ongevraagd advies is zelden welkom, en door een ongevraagd advies te geven, laadt men den schijn op zich, van een betweten te wezen en de scherpzinnigheid en juistheid van oordeel van anderen te wantrouwen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Voor den heer Kleij kan het zeker niet wenschelijk wezen, dien schijn te doen ontstaan. Evenmin kan het voor hem raadzaam zijn, den heer Minister van Koloniën bepaaldelijk te ontstemmen.

Hadden wij hem dan ook een raad mogen geven, het zou deze geweest zijn: onthoud u van het publiceren uwer aanteekeningen en wacht af, of de Tweede Kamer u nadere inlichtingen vraagt.

De heer Kleij dacht er anders over. Hij zond zijne aanteekeningen, die, wij geven het toe, voor het meerendeel zeer juist zijn, de wereld in. Wij hopen voor hem, dat zij die over deze aanteekeningen te oordeelen hebben, met ons zullen willen denken aan Bellamij's dichtwoorden:

„Te lang getergde moed
„Wordt eindelijk overmoed
„En kent noch maat noch palen.

16 April '82. X. .

---

14. De Indische Gids. Juni 1882.

DE ZAAK VAN DEN LUITENANT TH. KLEIJ C. S.

Voor ons liggen reeds een zevental brochures, waarvan de titels luiden: Gehoorzaamheid aan de wetten. Een pleidooi voor de rechtbank der publieke opinie, door Th. Kleij. 's Gravenh. H. C. Susan C.Hz, 1881. 8°.

Eenige beschouwingen over de brochure „Gehoorzaamheid aan de wetten. Een pleidooi voor de rechtbank der publieke opinie, door Th. Kleij." Door G. P. J. Ockerse. 's Gravenhage, H. C. Susan C.Hz. 1881. 8°.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Open brief aan den oud-hoofd-intendant der militaire administratie bij het Ned.-Indisch leger G. P. J. Ockerse. Naar aanleiding van „Eenige beschouwingen enz." Door Th. Kleij. Met een „Postcriptum" aan de publieke opinie. 's Gravenhage, H. C. Susan C.Hz. 1882. 8°.

Kantteekeningen op de door den oud-hoofd-intendant G. P. J. Ockerse geleverde beschouwingen over de brochure van Th. Kleij, door M. T. H. Perelaer. 's Gravenhage, H. C. Susan C.Hz. 1882 8°.

Een woord naar aanleiding van de brochures „Open brief aan G. P. J. Ockerse, door Th. Kleij" en „Kantteekeningen op de beschouwingen van G. P. J. Ockerse, door M. T. H. Perelaer", door D. J. van Oosterzee. 's Gravenhage, H. C. Susan C.Hz. 1882 8°.

De zaak van den luitenant Kleij en 50 andere officieren van het Nederlandsch-Indische leger, door en in „de Pers" besproken, door Th. Kleij. 's Gravenhage, M. M. Couvée. 1881 8°.

Aanteekeningen op de door Zijne Excellentie den Minister van Koloniën aan de Tweede Kamer verstrekte inlichtingen op mijn adres, door Th. Kleij, 's Gravenhage, M. M. Couvée. 1882. folio.

Bij dit zevental nog een „Nota van inlichtingen op het adres van Th. Kleij, over de hem aangewezen plaats in de ranglijst der officieren van administratie" door den Minister van Koloniën verstrekt ter voldoening aan het besluit der Tweede Kamer, den 14 Dec. 1881 genomen.

Zoo al iemand onzer lezers, na de veelvuldige behandeling der zaak-Kleij c. s. in de verschillende organen

PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA

der pers nog niet op de hoogte is van hetgeen er is voorgevallen, zal de lezing der gemelde geschriften hem ongetwijfeld in staat stellen van de *feiten* kennis te nemen, ze te toetsen aan de bestaande *bepalingen* en een zelfstandig oordeel te vellen.

„En welk is nu dat oordeel?" vraagt de Amsterdammer, Weekblad voor Nederland, van 23 April jl. Wij laten het antwoord gaarne hier volgen.

„De Minister van Koloniën erkent, dat de heer Kleij door het bewuste Kon. Besl. van 1877 in ongunstiger omstandigheden is geraakt dan te voren en dat reeds destijds, ná ontvangst van zijn request aan den Koning, dd. 24 Augustus 1880, is nagegaan of het mogelijk was het hem berokkende nadeel te herstellen, doch dat de eenstemmige conclusie der Indische autoriteiten is geweest, dat ten zijnen gunste geene voorziening kon worden getroffen, met welke conclusie de Minister zich na nauwgezette overweging heeft moeten vereenigen.

Waarom kon er dan geen redres van de verongelijking der 51 in het adres bedoelde officieren mogelijk wezen? Omdat men alsdan in schier eindelooze quaesties zoude worden gewikkeld, welker billijke oplossing veelal ondoenlijk zoude zijn, aangezien alsdan tevens ook behoorde te worden gelet op alle bij andere wapens en dienstvakken voorgekomen gevallen van rappel van ancienniteit.

Er zijn dus nog meer gevallen, waarin door de Regeering de wettelijke bepalingen zijn geschonden! Hoe is dit mogelijk geweest? „Zij (de Regeering) was daartoe in 's lands belang genoodzaakt." (Sic!) „Men had in die (de jongst verloopen) jaren te doen met

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

geheel onvoorziene en in elk opzicht buitengewone omstandigheden, die uit den aard der zaak exceptioneele maatregelen vorderden, en het is derhalve niet te verwonderen, dat de Regeering hare bevoegdheid om officieren van elders over te brengen in de ranglijst van het Indische leger zoo ruim mogelijk heeft opgevat."

Ja, maar daarbij is zij tevens hare bevoegdheid te buiten gegaan, al zegt zij ook, dat die bevoegdheid haar niet kan worden betwist. Waarom erkent zij niet liever ridderlijk, dat er is gedwaald, dan te zeggen: „Dat onder zulke omstandigheden overplaatsingen zijn geschied, die aan individueele belangen mogelijk meer nadeel toebrachten dan onvermijdelijk ware geweest, kan worden betreurd; dit neemt niet weg, dat men thans door een poging om zoodanig nadeel te herstellen, ongetwijfeld meer kwaad dan nut zoude stichten". In plaats van te zeggen, dat er moet worden gewaakt tegen herhaling van dergelijke overplaatsingen, ware het beter geweest, indien zij zich bereid had verklaard de *werkelijk gegronde* reclames *wettig* te herstellen en daarvoor des noods de medewerking der Volksvertegenwoordiging had ingeroepen. Nu ziet zij zich verplicht, om hare handelingen te rechtvaardigen, feiten aan te halen, welke plaats hebben gehad vóór de in werking treding van Art. 26 van het Kon. Besl. van 24 November 1859, en zich te beroepen op antecedenten, welke even onwettig waren en waarover nog steeds ontevredenheid bestaat in de gelederen van het Indisch officierskorps.

Met recht mag dus worden gezegd, dat door een dergelijke handelwijze van de Regeering de bestaande

PERPUSTAKAAN NASIONAL

ontevredenheid niet zal worden weggenomen, evenmin als dat de eerbied voor het gezag versterkt en het geschokt vertrouwen in de met gezag bekleede personen zal worden hersteld.

Op de Volksvertegenwoordiging, voorgelicht door het *eenstemmig afkeurend oordeel* over het gebeurde, rust thans de heilige plicht er op aan te dringen, ja zelfs te vorderen, dat *hersteld* worde, hetgeen werd *misdaan* en in verband daarmede te waken, dat aan hem, door wiens vrijmoedig optreden de belangen van tal van personen ter betere behartiging zijn aanbevolen, niet worde vergolden de onaangename gewaarwording, wellicht door die vordering te weeg gebracht. Mannen, flinken mannen, mannen van karakter zijn zeldzaam, omdat de maatschappij zelve ze niet gaarne in haar midden ziet en dus alles doet, om die karaktervormingen tegen te gaan. Bovendien bestaan er middelen te over, om dergelijke personen te verwijderen, die zich hebben durven vermeten wondeplekken in de maatschappelijke huishouding aan te wijzen. De vrees hiervoor, maar nog meer de antecedenten, maken dat men liever *zwijgt* en *berust* dan *handelt;* m. a. w., in plaats van zich den naam van vrij Nederlander waardig te maken, wordt men slaaf.

Eere den heer Kleij, die getoond heeft niet alleen een flink en talentvol officier te zijn, maar ook een eerlijk en degelijk man, die, eerbied voor de wet vorderende, zijne persoonlijke belangen daarbij niet op den voorgrond, maar zelfs in de waagschaal stelt. Hoeveel zoude er *voorkomen* en *verbeterd* zijn, indien iedereen evenals

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

hij gehandeld had! Moge derhalve zijn voorbeeld ter navolging strekken, en zijn zaak dienen tot aansporing voor ons allen om te doen, wat wij *mogen* en *moeten* doen!"

---

15. Ind. Polichinal 1 April 1882.

BLADZ. 5 POLICHINELS TELEGRAAFKABEL.

Den Haag.

Men zegt dat de Luitenant Kleij zich vermaakt met het kraken van okkernoten, en dat de oud-Kolonel Ockerse zijn keukenmeid verboden heeft Kleiperen of Kleiaardappelen op tafel te brengen.

---

16. Indisch Militair Tijdschrift 1882, No. 5.

DE OVERPLAATSING VAN OFFICIEREN

VAN HET

LEGER IN NEDERLAND EN DE BENOEMING VAN OFFICIEREN DER NEDERLANDSCHE MARINE TOT OFFICIER BIJ HET INDISCHE LEGER.

Gehoorzaamheid aan de Wetten. Een pleidooi voor de rechtbank der publieke opinie, door Th. Kleij, 1e Luitenant-kwartiermeester bij het Ned. Ind. Leger. 's Gravenhage H. C. Susan C. H. Zoon; 1881.

Van bovenaangehaalde brochure geeft X., in No. 2 van den dertienden jaargang van het *Indisch* Militair Tijdschrift, eene beoordeeling.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Het komt ons voor, dat X., evenals de heer Kleij, eene minder juiste voorstelling van sommige feiten geeft, waardoor hij tot eene niet in alle opzichten juiste conclusie is gekomen, betreffende het pleidooi van dien officier. Wij hopen dit in het volgende zoo kort mogelijk aan te toonen.

Daartoe nemen wij de brochure-Kleij ter hand en gaan daarin geleidelijk na, wat volgens ons inzicht minder juist is, om daaruit te besluiten, waarin wij van K. en ook van X. in meening verschillen.

Volkomen vereenigen wij ons met het in de brochure voorkomende tot aan blz. 20, maar van af dat punt houdt ook nagenoeg alle overeenstemming op.

Zoo o. a. waar wij lezen:

„maar die herplaatsing is bovendien strijdig met het heerschend beginsel van militaire hierarchie „en met een recht begrip van krijgstucht, want „door die herplaatsing zijn sommige officieren „gesteld in de ranglijst boven kameraden, welke „ouder in rang waren dan zij, zelfs als men van „af den datum van aanstelling tot officier van „adm. 3e kl. bij de Koninklijke Nederl. Marine „wil rekenen."

„Een enkel voorbeeld:

„De Heer D. J. van Oosterzee werd tot offi„cier van adm. 3e kl. bij de Koninkl. Nederl. „Marine aangesteld den 1en Augustus 1870 en „sprong, bij de herplaatsing in 1877, o. a. óók „over de hoofden der luitenants A. L. Dijkman „en Th. Kleij, welke beiden van 26 Juli 1870 „officier zijn."

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Had de geachte schrijver dezen zin geeindigd na de woorden: „*boven kameraden, welke ouder in rang waren dan zij*", wij hadden ons volkomen met hem vereenigd; het daarna volgende had echter gerust achterwege kunnen blijven.

Wij hebben toch in dit geval niets te maken met de ancienniteit, welke officieren, van het Nederlandsche bij het Indische leger overgekomen, bij eerstgenoemd leger bekwamen, doch wel met de plaatsing, welke zij op wettigen grondslag, na hun overkomen, in de ranglijst der Indische officieren verkregen.

De Heeren Dijkman en Kleij werden bij hunne aankomst in Indie in hunnen rang van 2en Luitenant geplaats volgens hun ancienniteit, d. i. *boven* den destijds het oudst in *dien rang* zijnden 2en Luitenant van het Indische leger, omdat zij waren *ouder* dan deze.

Volgens de autoriteiten, wie zulks aanging hadden de Heeren Van Oosterzee c. s., bij aankomst in Indië, eveneens moeten worden geplaatst onmiddellijk *boven* den officier van admidistratie, die, op dat tijdstip nog 2e Luitenant zijnde, als zoodanig later benoemd was dan zij tot officier van adm. 3e kl. bij de Koninkl. Nederl. Marine en werden zij dienovereenkomstig later herplaatst.

Ware die herplaatsing zelve nu maar geweest overeenkomstig de „Regeling op de bevordering enz.", dan zou op de plaatsing boven de Heeren Dijkman en Kleij evenmin iets aan te merken zijn geweest, als op hunne plaatsing boven de andere officieren, die aanvankelijk hunne meerderen waren.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Nu die herplaatsing echter, zooals de Heer Kleij terecht aantoont, elken wettigen grondslag mist, zijn alle officieren, die in de ranglijst aanvankelijk *boven* de Heeren van Oosterzee c. s. stonden, waaronder ook Dijkman en Kleij, verongelijkt; laatstgenoemde echter niet meer of minder dan de overigen en in geen geval, omdat zij eens bij het Nederlandsche leger eerder tot 2en Luitenant waren benoemd dan Van Oosterzee en anderen, bij de Koninkl. Nederl. Marine, tot officier van adm. 3e kl. De officieren van beide categoriën bekwamen, bij het Ned. Ind. leger ingedeeld, voor het eerst eene plaats in de ranglijst van dat leger en van die plaatsing hangt hunne meerder- of minderheid ten opzichte van elkander af.

Hetgeen volgt, na de hiervoren aangehaalde woorden, is dus van geen nut, om te bewijzen, dat in dit geval de beginselen der militaire hierarchie zijn aangetast.

Van het standpunt gezien, waarop de schrijver der brochure zich plaatst, is het echter wel te begrijpen, dat hij juist dat voorbeeld koos, om daardoor te doen uitkomen, hoe onwettig, altijd volgens zijn inzicht, hij behandeld werd.

Hiertoe dient ook de volgende tirade:

„hun positie (die van de Heeren Dijkman en Kleij) is „dan ook alles behalve benijdenswaard en dit te meer, „omdat zij wel degelijk recht hebben op hunne ancien- „niteit van af den datum, waarop zij tot officier werden „benoemd."

Dat recht bestaat zeker, doch de daardoor verkregen aanspraak, van te zijn de meerderen der jonger in aan-

PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA

stelling zijnde officieren, strekte zich toch slechts alleen uit tot den 2en Luitenants-rang; den rang, waarin zij van het Mederlandsche — bij het Indische leger werden overgeplaatst.

Men moet de zaken niet verwarren; het leger in Nederland en dat in Indië vormen niet één geheel, en dus gaat het ook niet aan, te zeggen, zooals de Heer Kleij schijnt te doen, dat alle officieren van het eene leger, welke later officier werden dan die van het andere, de *minderen* zijn van laatstgenoemden.

Dit gaat niet altijd op. De officieren toch van het eene leger kunnen vlugger promotie maken dan die van het andere, en zoodra een officier van het eene leger is bevorderd, is hij de meerdere geworden van die officieren van het andere leger, welke, ondanks hunne oudere ancienniteit als officier, in bevordering zijn achtergebleven.

Zoo is het ook gegaan met de Heeren Dijkman en Kleij en met vele anderen.

Dijkman en Kleij waren bij hunne komst in Indië, 2e Luitenant en dus de minderen van hen, die, hoewel jonger officier, op dat tijdstip reeds tot 1en Luitenant waren bevorderd.

Er was dus ook niets onbillijks in gelegen, dat deze officieren, die overkwamen in hunnen rang (d. i. in dien van 2en Luitenant) en in ancienniteit, (d. i. natuurlijk *in de in dien rang verkregen ancienniteit*, want zij konden toch geen aanspraak maken op ancienniteit in een rang, die zij nog *niet* bekleedden), geplaatst werden *beneden* jonger in aanstelling zijnde officieren, die

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

echter, door vluggere promotie bij het *Indische* leger, voor de aankomst in Indië van Dijkman en Kleij, reeds tot 1en Luitenant bevorderd — en daardoor hun meerderen geworden waren.

De heer Kleij betoogt verder, dat hij, ingevolge de artikelen 26 en 27, aanspraak kon maken, om na aankomst in Indië, geplaatst te worden *boven* de 1e Luitenants, die jonger officier waren dan hij; en zulks alleen, omdat Z. M. de Koning *zich het recht heeft voorbehouden*, om in enkele bijzondere gevallen, welke in die artikelen bepaald zijn aangegeven, officieren van de landmacht in Nederland, *met* of *zonder bevordering* bij de landmacht in Nederl. Indië over te plaatsen.

Welnu, van dat recht heeft Z. M. gebruik gemaakt en den heer Kleij overgeplaatst in rang en anciennitoit, d. i. zooals wij hiervoren gezien hebben, als 2e Luitenant en dus *zonder bevordering* en in de *in dien rang verkregen accienniteit.*

Van een *speciaal uitgedrukt* verlangen, dat de heer Kleij met bevordering zou overgaan, is toch in het besluit *geen sprake*, wel van het tegendeel.

Of bedoelt de heer Kleij: bevordering *in zijn rang?* Mij dunkt, dat zoowel de heer Dijkman als de heer Kleij daarin bevordering gemaakt hebben.

De heer D. toch was 2e Luitenant-administrateur van kleeding en wapening; eene betrekking, waarvoor een vrij wat lichter examen werdt afgelegd dan dat, vereischt voor den rang van 2en Luitenant-kwartiermeester. Als zoodanig komt genoemd officier in het Hollandsche officiersboekje van 1875 voor onder num-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

mer 3 om 1e luitenant-administrateur van kleeding en wapening te worden.

Toen de heer D. overgeplaatst werd bij het Indische leger, werd bepaald aangegeven, dat hij als 2e Luitenant-kwartiermeester in de ranglijst zou plaats nemen, onmiddellijk *onder* den 2e luitenant-kwartiermeester M. P. J. G. Brouwer.

Het aangeven van eene bepaalde *plaats* was in dit geval noodig, omdat de betrekking van officier-administrateur van kleeding en wapening in het Indische leger onbekend is, en men dus niet kon volstaan met den heer Dijkman eenvoudig *in rang* over te plaatsen.

Vóór zijn aankomst in Indië hadden aldaar, in September 1874 en in Januari en Februari 1875, promotiën plaats, waardoor de heer Brouwer en een elftal jongere officieren werden bevorderd tot 1en Luitenant-kwartiermeester. Dit had men in Nederland niet kunnen voorzien, maar nam niet weg, dat onze collega, op het tijdstip der voordracht niet in Indie zijnde, overeenkomstig art. 6 der „Regeling," niet in de voordracht tot bevordering kon worden opgenomen en dat hij, die werd overgeplaatst als 2e luitenant, dus zonder vermelding dat zulks geschiedde met bevordering, nu niet meer onmiddelijk *onder* den toen 1en luitenant geworden heer Brouwer kon geplaatst worden.

Dientengevolge kwam de heer Dijkman in de ranglijst te staan *boven* den bij zijn aankomst in Indië het oudst in aanstelling zijnden 2en luitenant-kwartiermeester.

De heer D. maakte echter desniettegenstaande toch

promotie; ten 1e, door van administrateur van kleeding en wapening bij het leger in Nederland opgenomen te worden in het korps kwartiermeesters van dat in Nederlandsch-Indie en ten 2e, door in zijn rang een zeker aantal nummers, mij niet juist bekend hoeveel, op te schuiven.

De heer Kleij komt in het Hollandsch officiersboekje van 1875 voor onder nummer 13 der 2e luitenants-kwartiermeester en kwam, bij aankomst in Indië, *boven* den op dát tijdstip het oudst zijnden 2en luitenant-kwartiermeester, waardoor hij pl. m. *dertien* nummers vooruitging.

Eilieve, noemt ge dat geen promotie! Zij, die hiervan de nadeelige gevolgen ondervonden, gevoelden wel degelijk, in hunne vooruitzichten op promotie te zijn benadeeld, waarbij zich nog de grief voegde, van als hun *meerderen* te moeten beschouwen officieren, die, althans in den eersten tijd. feitelijk, wat betreft kennis der Indische administratie en der Indische toestanden, hun *minderen* waren.

De lezing, welke de heer K. geeft van art. 6, in verband met de artikelen 26 en 27 van meergenoemde „Regeling", behoeft na het vorenstaande zeker wel geen nadere wederlegging.

Ook hier geeft de geachte schrijver aan de woorden: „*overgeplaatst in rang en ancienniteit*" eene uitlegging, welke nooit in de bedoeling kan gelegen hebben (*).

(*) Waarschijnlijk ten einde nog meer verwarring te voorkomen, is de redactie der vroeger gebezigde uitdrukking: „overgeplaatst in rang

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Ook de dan volgende vergelijking tusschen twee officieren van hetzelfde examen, A. en B., waarvan A. de oudste is en beiden bij het Indische leger worden overgeplaatst in rang en ancienniteit, doch waarvan B. vroeger vertrekt dan A., gaat mank aan het euvel, dat niet in het oog wordt gehouden, dat, na bevordering, niet in de eerste plaats de datum van aanstelling tot oficier, doch wel de hoogere rang in aanmerking komt voor de supérioriteit.

Ware A. in Indië gekomen, vóór dat B. tot 1en luitenant werd bevorderd, dan zou A. in de ranglijst zijn geplaatst *boven* B., omdat hij *ouder* officier was; nu echter A. in Indië kwam, *nadat* B. zijn meerdere in rang was geworden, ging het niet aan, nu in het besluit niet uitdrukkelijk vermeld was, dat A. overging met bevordering tot 1en Luitenant, hem te plaatsen *boven* B., die intusschen 1e luitenant en dus zijn meerdere geworden was.

Dit zijn de kansen, aan eenige vroegere of latere overplaatsing verbonden, zooals de heer Kleij en anderen tot hun voor- of nadeel ondervonden.

Wat steller der brochure verder zegt omtrent de heeren Kroeze, Van de Ven, De Sauvage en Bezemer, is minder juist.

Het eenige onderscheid tusschen hunne plaatsing in de ranglijst en de herplaatsing van de heeren Soetbrood-Piccardt, Jautze, Vermeer, Van Oosterzee en

---

en ancienniteit", thans gewijzigd; althans in de N. R. mailcourant van 4 Januari 1882 lezen wij, instede van die woorden: N. N. overgeplaatst in zijn rang en ouderdom „in dien rang."

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Kits van Heijningen is hierin gelegen, dat eerstgenoemden, bij hunne benoeming tot 2en luitenant-kwartiermeester bij het Ned. Indische leger, *onmiddellijk* een zelfde *plaatsing* in de ranglijst bekwamen. als aan laatstgenoemden bij *herplaatsing* werd toegekend.

De heeren Kroeze c. s. werden, na hunne benoeming tot 2en luitenant-kwartiermeester, c. q. in verband met het tijdstip hunner aankomst in Indië, in dien rang geplaatst, overeenkomstig hunne in den rang van officier van administratie 3e klasse bij de Koninkl. Nederl. Marine verkregen ancienniteit.

Daardoor kwam b. v. de heer Kroeze, die officier van adm. 3e kl. was van af 1 Augustus 1870, *boven* den, op het tijdstip zijner aankomst in Indië, het oudst in zijn rang zijnden 2en luitenant-kwartiermeester, omdat deze nà 1 Augustus 1870 officier was geworden.

Volgens hetzelfde bij deze plaatsing toegepaste beginsel, waren ook de heeren Dijkman en Kleij in 1875 geplaatst en werden eveneens herplaatst de oud-officieren van administratie der marine, welke aanvankelijk bij hunne benoeming tot 2en luitenant-kwartiermeester onder aan de ranglijst kwamen.

Uit niets blijkt dus, dat, zooals de geachte schrijver beweert, de tegenwoordige autoriteiten de in 1877 genomen maatregelen afkeuren,

Zoowel vóór als nà 1877 blijven zij hetzelfde principe getrouw [plaatsing in de ranglijst overeenkomstig den rang, bekleed *op het tijdstip van aankomst in Indië*, in verband met de in dien rang, of in den daaraan geassimileerden rang, verkregen ancienniteit.]

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Ook op het geval Brouwer beroept de heer Kleij zich ten onrechte als op een antecedent.

Toen de heer Bronwer in 1874 in Indië kwam, waren de heeren Kogenschot en Harmsen, die van jongeren datum officier waren dan Brouwer, nog 2e Luitenant en had Brouwer, die in rang en anciënniteit overkwam, *boven* hen moeten worden geplaatst. Er schijnt toen echter eene vergissing te hebben plaats gehad, waardoor de heer Brouwer aanvankelijk *onder* de beide genoemde officieren kwam te staan, welke fout later werd hersteld.

De heer Brouwer werd dus *herplaatst*, in zeker opzicht evenals de heeren Van Oosterzee c. s., echter met dit groote onderscheid, dat eerstgenoemde recht had op die herplaatsing, doch laatstgenoemden *niet*.

De heer Kleij verkreeg echter, zooals hiervoren is aangetoond, bij aankomst in Indië, de hem toekomende plaats in de ranglijst en kon voor hem van eene herplaatsing geen sprake zijn.

Het baart dus ook geen verwondering, dat genoemd officier, ondanks het inbrengen zijner bezwaren, overeenkomstig artikel 53 van de Regeling op de bevordering, op zijne herhaalde requesten, noch bij de Indische autoriteiten, noch bij die in Nederland een gunstig gehoor vond.

Na het vorenstaande kan onze conclusie wel niet twijfelachtig zijn:

Wij vereenigen ons nl. met het protest van den heer Kleij sub I; doch verklaren, dat het protest sub II elken wettigen grondslag mist en dus is onwettig.

Batoe-Toelis, 21 Februari 1882.

D. Hasselaer.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

17. Verslag van de Commissie van 5 leden der Tweede Kamer, in wier handen de inlichtingen van den Minister van Koloniën waren gesteld, dd. 9 Mei.

Inlichtingen op het adres van TH. KLEIJ, *1e luitenant-kwartiermeester bij het Indisch Leger, over de hem aangewezen plaats in de ranglijst der officieren van administratie.*

Bij besluit van den 25sten April ll. werd in handen der ondergeteekenden gesteld, ten einde daarover verslag uit te brengen, eene door den Minister van Koloniën ingezonden Nota, ter voldoening aan het door de Kamer, in overeenstemming met het voorstel der Commissie voor de verzoekschriften, gedaan verzoek om te worden ingelicht omtrent het door Th. Kleij, 1ste luitenant-kwartiermeester bij het Indische leger, onder dagteekening van 29 November 1881, ingediend adres, waarin, op grond van in dat adres en in eene daarbij gevoegde brochure ontvouwde grieven, aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal eerbiedig wordt verzocht, die grieven wel te willen onderzoeken en daarover haar oordeel uit te spreken.

Naar aanleiding van dat adres en van die Nota hebben de ondergeteekenden de eer het volgende onder de aandacht der Kamer te brengen.

§ I. De eerste grief van den adressant luidt als volgt:

„dat op hem in Indië niet behoorlijk zijn toegepast de bepalingen vervat in de Regeling van de bevordering, het ontslag en het op non-activiteit stellen van de Europeesche officieren der in Nederlandsch-Indië aanwezige

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

landmagt (Koninklijk besluit van den 24sten November 1859, N. 69) (Indisch Staatsblad No. 26 van 1860);

„dat hij in 1875 als 2e luitenant-kwartiermeester hier te lande diende en bij Zr. Ms. besluit van 21 Februari 1875, no. 26, in *rang en ancienneteit* is overgeplaatst bij het leger in Nederlandsch-Indië;

„dat aan de bepaling in *ancienneteit* nimmer uitvoering is gegeven."

Ten einde deze grief eenigzins duidelijker te omschrijven, worde opgemerkt, dat de adressant in Indië aangekomen, als oudste in den rang van 2den luitenantkwartiermeester geplaatst en kort daarna tot jongsten 1e luitenant-kwartiermeester bevorderd, daardoor kwam te dienen onder 1e luitenants-kwartiermeester, die later dan hij tot 2e luitenant-kwartiermeester waren benoemd; naar zijn gevoelen had hij in de ranglijst boven laatstgenoemden moeten zijn geplaatst.

Adressant beroept zich, behalve op antecedenten, voornamelijk op art. 6 van het Koninklijk besluit van den 24en November 1859, No. 69, hetwelk zegt:

„In de voordragten tot bevordering worden geene officieren opgenomen, die niet in Nederlandsch-Indië aanwezig zijn op den dag, waarop de voordragt geschiedt.

„Deze bepaling is, *even als in de gevallen waar in de volgende artikelen daarvan is afgeweken*, niet van toepassing op officieren die enz.;"

en wel op de 2de alinea van dat artikel, aangezien naar zijne meening, die alinea ook doelt op de artt. 26 en 27 van dat besluit, daar zij zijn *volgende* artikelen

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

met betrekking tot art. 6 en in beide artikelon *afgeweken wordt* van art. 6.

Die zienswijze kan door de ondergeteekenden niet worden gedeeld; immers, wat ook de aanleiding moge zijn geweest van eene overplaatsing van den adressant in *rang en ancienneteit*, dus als 2e luitenant-kwartiermeester bij het Indische leger, eene aanleiding die trouwens hier niet kan en evenmin behoeft te worden besproken, het feit bestaat dat zulks geschiedde, en daaruit volgt onwederlegbaar, dat de adressant op dien voet naar Indië gaande, niet voor bevordering in aanmerking kon worden gebracht dan op eene voordracht daartoe in te dienen door de bevoegde autoriteit in Indië aan den Gouverneur-Generaal, met inachtneming van het bepaalde bij hooger genoemd art. 6, en volgens dat artikel mogt de adressant in eene voordragt tot bevordering niet worden begrepen, vóór dat hij in Indië zoude zijn aangekomen, tenzij van die bepaling ten zijnen behoeve kon worden afgeweken, naar aanleiding der 2de alinea van art. 6 van dat besluit?"

Die vraag wordt door den adressant bevestigend beantwoord; naar het gevoelen der ondergeteekenden, dient daarop echter een bepaald ontkennend antwoord te worden gegeven.

Dat die artikelen *volgende* zijn met betrekking tot art. 6 is niet te weerspreken, doch doet weinig ter zake; de quaestie kan alleen zijn of bij die artikelen 26 en 27 inderdaad *afgeweken is* van het bepaalde bij art. 6; zoo niet, dan kunnen zij daarmede niet in betrekking staan, daarbij niet bedoeld zijn geworden.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Artt. 26 en 27 hebben den volgenden inhoud:

„Art. 26. De Koning behoudt zich voor:

„1o. om gepensioneerde officieren enz.;

„2o. om de officieren van de landmagt in Nederland, met of zonder bevordering, bij de landmagt in Nederlandsch Indie over te plaatsen, onvoorwaardelijk, of met vrijlating om na het verstrijken van een bepaald tijdvak weder bij de landmagt in Nederland terug te keeren, dan wel als tijdelijk gedetacheerd, en dus op zoodanige voorwaarden als de omstandigheden zullen vorderen, doch altijd met instandhouding, zooveel mogelijk, van de bepalingen van dit besluit.

„Art. 27. Zonder het in art. 26, sub 2, vermelde voorbehoud te beperken tot officieren in den rang van 2den luitenant, wordt daarvan in den regel geen gebruik gemaakt ten aanzien van officieren in hoogere rangen, dan tot het vervullen van speciale dienstbetrekkingen, waarin in Nederlandsch Indië niet behoorlijk kan worden voorzien, of tot voorziening in dringende behoefte, die hare vervulling in het belang van 's lands dienst onvermijdelijk doet achten."

Vergelijkt men art. 6 met de artt. 26 en 27, dan ontwaart men dat art. 6 noch over indienststelling, noch over overplaatsing met of zonder bevordering spreekt, maar uitsluitend en alleen handelt over *voordragten* tot bevordering, terwijl de artt. 26 en 27 enkel betrekking hebben op het weder in dienst stellen van gepensioneerde officieren en overplaatsen van officieren van de landmagt in Nederland bij die in Indië

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

dus zonder zelfs met een enkel woord te gewagen van *voordragten* tot bevordering of iets dat daarmede in verband kan staan.

Daar nu blijkbaar geen het minste verband bestaat tusschen art. 6 en de artt. 26 en 27, mist het beroep van den adressant op het bepaalde bij de 2de alinea van art. 6 ten zijnen behoeve allen grond; de bevoegde autoriteit in Indië mogt hem uit dien hoofde inderdaad niet tot bevordering voordragen, vóór hij in Indië aanwezig zoude zijn.

Als 2de luitenant-kwartiermeester naar Indië vertrokken en daar aangekomen, werd hij volgens het bepaalde bij het Koninklijk besluit, zijne overplaatsing bij de landmagt in Indië regelende, opgenomen in de ranglijst van het corps officieren der administratie volgens zijn rang (2de luitenant-kwartiermeester) en volgens zijne ancienneteit (boven de genen die op lateren datum dan hij tot 2den luitenant-kwartiermeester waren benoemd) en kwam hij daardoor boven aan de lijst te staan. Dat aan dat besluit op die wijze geene volledige uitvoering is gegeven, kan daarenboven door de ondergeteekenden niet worden toegegeven, op grond van de overweging dat rang en ancienneteit niet van elkander kunnen worden gescheiden zonder dat een dier beide uitdrukkingen overbodig zoude kunnen worden. Volgens den adressant diende alleen op zijne *ancienneteit* te worden gelet; is dat juist, dan zoude de toevoeging van de bepaling omtrent zijn *rang* zonder eenige beteekenis zijn geweest en eene uitlegging aan dat besluit kunnen worden gegeven, geheel in strijd met den zin

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

die immer aan de daarin voorkomende uitdrukking is gehecht, namelijk als beteekenende „rang en ancienneteit *in dien rang*". Ware de bedoeling van het Koninklijk besluit regelende zijne overplaatsing in overeenstemming geweest met de zienswijze van den adressant, dan zoude, zonder eenigen twijfel, de redactie van dat besluit anders hebben geluid.

Naar aanleiding van het bovenstaande, zijn de ondergeteekenden met den Minister van Kolonien eenparig van gevoelen dat de grief van den adressant, als zoude aan het besluit regelende zijne overplaatsing, geene volledige uitvoering zijn gegeven, geheel ongegrond is en mogt er wel eens in den geest van des adressants bewering zijn gehandeld, dan geschiedde zulks, naar hun oordeel, in strijd met de bepalingen van het Koninklijk besluit van den 24sten November 1859, no. 69, en met de bedoeling en het onderling en onafscheidbaar verband der woorden „in rang en ancienneteit" in het besluit dier overplaatsingen nedergesteld.

§ II. De tweede grief van den adressant heeft den volgenden inhoud:

„dat, ten gevolge van het Koninklijk besluit van den 21sten Maart 1877, no. 10, vijf luitenants-kwartiermeester, eervol ontslagen officieren van administratie bij de Koninklijke Nederlandsche Marine, in de ranglijst zijn vooruitgeschoven zoodanig dat zij de ancienneteit bekwamen van af hunne aanstelling tot officier van administratie der 3de klasse bij de Marine;

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

„dat die vooruitschuiving op geen enkel voorschrift berust, integendeel in strijd is met de bepalingen van het hierboven reeds genoemde Koninklijk besluit van 24 November 1859, no. 69, inzonderheid met de artt. 9, 20, 26, 27 en 29 en ook in strijd is met art. 21 der wet van 21 Augustus 1851 (*Staatsblad* no. 126);

„dat adressant — en met hem nog 50 andere officieren der militaire administratie — door de bedoelde vooruitschuiving in de vooruitzigten op bevordering zeer is benadeeld."

Ter juiste beoordeeling van die grief, zij in de eerste plaats herinnerd, dat het benoemen van de Indische officieren geschiedt, volgens art. 58 der „Grondwet" in Nederland door den Koning, volgens art. 42 van het „Reglement op het beleid der Regering van Nederlandsch Indie" in Indie door den Gouverneur-Generaal; de bevordering en het ontslag desgelijks, doch voor het Nederlandsche leger volgens regelen bij de Wet, voor het Indische leger volgens regelen bij Algemeene Verordening vast te stellen.

Kunnen op grond van dien, degenen die daartoe geschikt worden geoordeeld, en dus ook gewezen officieren van administratie der marine, tot officier bij het Indische leger worden *benoemd*, de vraag is gewettigd, of zulke *benoemingen* kunnen en mogen beschouwd worden als te vallen onder hetgeen bedoeld is met de *overplaatsingen* waarover gehandeld wordt in het Koninklijk besluit van 24 November 1859, no. 69, en of die *benoemden* aanspraken kunnen doen gelden op eene

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

plaatsing in de ranglijst, naar de ancienneteit hunner *benoeming* in de vroeger door hen bekleede betrekking.

De Minister van Kolonien schijnt tegen eene dusdanige assimilatie der beteekenis van *benoeming* en *overplaatsing* geene overwegende bedenkingen te koesteren en beroept zich daarvoor onder anderen op een antecedent, namelijk op het Koninklijk besluit van 19 Januarij 1860, no. 60, waarbij een officier van gezondheid der marine, met behoud van zijne ancienneteit, als officier in de ranglijst van het corps officieren van gezondheid bij het Indische leger werd overgebragt, doch verzuimt klaarblijkelijk daarbij te bedenken, dat die handeling moeijelijk tot antecedent kan dienen, daar zij geschiedde vóór Junij 1860, dus vóór het Koninklijk besluit van 24 November 1859, no. 69, als Algemeene Verordening in werking trad.

Mogt de Regering vroeger wel eens eene overplaatsing in rang en ancienneteit van marine-officieren geregtvaardigd achten, na de invoering der Algemeene Verordening, waarop zoo even gewezen werd, zag men daarin, en naar het oordeel van de ondergeteekenden te regt, eene daad in strijd met die Verordening, ten gevolge waarvan dan ook door den toenmaligen Minister van Kolonien bezwaren werden geopperd tegen het in hetzelfde jaar 1860 door den Gouverneur-Generaal aan drie in Nederlandsch Indie aanwezige officieren van administratie der marine openen van de gelegenheid om, met behoud hunner ancienneteit, bij het Indische leger over te gaan (in welke daad echter, vreemd genoeg, ten slotte door het Opperbestuur werd berust)

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

en later althans geene officieren van administratie der marine meer bij de Indische militaire administratie werden benoemd, dan als jongsten in den rang door hen bij de marine bekleed, in overeenstemming met den aanhef der 2de alinea van artikel 9 dier Algemeene Verordening, luidende; „De ouderdom in rang voor de bevordering rekent van de dagteekening van het besluit der *benoeming* enz,"

Daargelaten of zulks gevorderd werd in het belang van de dienst en op grond van de geschiktheid der officieren van de marine om in het Indische leger dienst te doen, had, naar het gevoelen van de ondergeteekenden, bij het voorzien op die wijze in de vacatures bij de officiers-corpsen van het Indische leger, nimmer uit het oog moeten worden verloren, dat het Koninklijk besluit van den 24sten November 1859, no. 69, van geene overplaatsingen van marine-officieren bij het Indische leger spreekt, maar alleen gewaagd van het daarbij kunnen overplaatsen van officieren van het Nederlandsche leger en daarenboven dat geen officier der marine, volgens de Wet van 28 Augustus 1851 (*Staatsblad* no. 126), dat corps kan verlaten dan door ontslag of pensionering. In stede van te handelen zoo als gehandeld is geworden, hadden die beide omstandigheden aanleiding moeten geven, òf tot het niet doen overgaan in rang en ancienneteit van marine-officieren bij het Indische leger, òf tot het vooraf wijzigen van het Koninklijk besluit van 24 November 1859, no. 69, en der Wet van 28 Augustus 1851 (*Staatsblad* no. 126). Zoolang daartoe niet was overgegaan, moest immers

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ieder zoodanig besluit in dat opzigt, uit den aard der zaak, als onwettig worden beschouwd en dus niet zijn genomen.

Na deze eenigzins algemeene beschouwing terugkeerende tot de meer beperkte vraag, of de bij het Indische leger benoemde vijf gewezen officieren van administratie bij de marine aanspraken op het behoud hunner ancienneteit konden doen gelden en of daaraan door de Regering gehoor had mogen worden gegeven, dient bij de beantwoording daarvan op den voorgrond te worden gesteld, dat, die officieren van af het oogenblik dat zij bij Koninklijk besluit tot 2den luitenant-kwartiermeester bij het Indische leger waren benoemd, ten volle onderworpen waren aan de bepalingen van het Koninklijk besluit van den 24sten November 1859, no. 69. Naar het oordeel van de ondergeteekenden komt in dit besluit geen bepaling voor, welke der Regering aanleiding zoude kunnen en mogen geven om aan het verlangen van de vijf gewezen officieren van administratie der marine tot wijziging van hunne plaatsing in de ranglijst te voldoen, en dat mitsdien het gehoor geven aan dit verlangen in strijd zoude zijn met genoemde Algemeene Verordening.

Aannemende echter dat dit niet zoo ware, dan nog zoude de Regering in elk geval, bij de behandeling van de bezwaren geopperd door de bedoelde officieren, in overeenstemming met de bepalingen van genoemd besluit hebben moeten handelen.

Art. 53 van dat Koninklijk besluit behelst nu het volgende:

„Wanneer officieren, dienende of gediend hebbende

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

bij de landmagt in Nederlandsch Indie, bezwaren inbrengen over het niet of het niet behoorlijk toepassen op hen in Nederlandsch Indie van de in dit besluit vervatte bepalingen, en die bezwaren gegrond bevonden worden, behoudt de Koning zich voor, bij een met redenen omkleed besluit, daarin te voorzien, in overeenstemming met de in dit besluit gestelde regelen."

Naar het oordeel van de ondergeteekenden kan daaruit niets anders worden gelezen, dan dat het verzoek van de gewezen officieren van administratie bij de marine tot terugbekoming hunner anciënneteit, geruimen tijd na hunne benoeming aan de Regeering ingediend, had moeten berusten op het voorgeschrevene bij Koninklijk besluit van den 24sten November 1859, no. 69, en door de Regeering daarop geene beschikking had moeten worden genomen, dan in een met redenen omkleed besluit, in overeenstemming met de in dat besluit gestelde regelen.

Noch het een, noch het ander is het geval geweest, zoodat de door den adressant gewraakte vooruitschuiving der gewezen officieren van administratie der marine inderdaad in dat licht, niet anders kan worden beschouwd dan te zijn eene handeling in strijd met eene Algemeene Verordening.

De Minister van Koloniën gelooft niet dat het zijne taak kan zijn om te onderzoeken of het noodzakelijk en of het goed was om in 1877 de plaatsing der vijf genoemde officieren van administratie op de ranglijst van het Indische leger te veranderen zoo als het geschied is. Hij heeft zich, naar het (hem) voorkomt alleen bezig

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

te houden met de vraag of de Regering tot dien maatregel bevoegd was. Die bevoegdheid kan, volgens den Minister, niet worden betwist, wanneer men aanneemt dat de Regering de vijf genoemde officieren reeds dadelijk in 1873—74 in rang en ancienneteit bij het Indische leger had kunnen overplaatsen.

Is de Minister van Koloniën van oordeel dat dit naar zijne opvatting door de Regering van 1873—74 zeer wel had kunnen geschieden en vindt hij geene redenen om, in verband met art. 26 der meergenoemde Algemeene Verordening, daarin eene onwettigheid te zien, het zij aan de ondergeteekenden veroorloofd, op grond van daarvoor bereids aangevoerde redenen, in deze geheel en eenparig van gevoelen met den Minister te verschillen en daarbij minder waarde te hechten dan de Minister schijnt te doen, aan de door hem tot staving zijner zienswijze aangehaalde antecedenten. Die antecedenten toch kunnen, naar hun oordeel, tot niets anders leiden, dan tot de wetenschap dat reeds vroeger bij herhaling op een onwettige en daardoor voor derden onbillijke wijze werd gehandeld.

De Minister van Kolonien verwart blijkbaar gedurig overplaatsingen met benoemingen, en denkt er niet aan dat het op de ranglijst in te nemen standpunt bij overplaatsingen door ancienneteit, bij benoeming door den datum van die benoeming moet worden bepaald, en dat iedere afwijking daarvan, op grond der Wet van den 22sten April 1855 (Staatsblad no. 33), buiten de bevoegdheid der Regering ligt, als in strijd zijnde met een bestaanden Algemeenen maatregel van inwendig bestuur, in casu eene Algemeene Verordening.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

§ III. Door den adressant wordt aan het slot van zijn adres eerbiedig verzocht dat het der Tweede Kamer der Staten-Generaal moge behagen:

„de in dit adres aangegeven, in bijgaande brochure uiteengezette zaak — voor adressant eene levenskwestie — wel te willen onderzoeken en haar oordeel uit te spreken."

De ondergeteekenden zouden op grond daarvan de aan hen opgedragen taak als geëindigd kunnen beschouwen na het formuleren van een voorstel, waaruit het gevoelen der Kamer aangaande deze aangelegenheden zoude kunnen blijken, maar overtuigd als zij zijn. dat aan den adressant, zoowel als aan vele anderen, nadeel is berokkend en nog meer nadeel berokkend kan worden door de naar hun gevoelen onregtmatige vooruitschuiving van de vijf gewezen officieren van administratie der marine, zoo hebben zij gemeend een eenigzins ruimeren weg te mogen en te moeten bewandelen.

De mogelijkheid tot herstel van het door den adressant en anderen geleden nadeel besprekende, zegt de Minister van Koloniën:

„Dat onder zulke omstandigheden overplaatsingen (1) zijn geschied, die aan individuele belangen mogelijk meer nadeel toebragten dan onvermijdelijk ware geweest, kan worden betreurd; dit neemt niet weg dat men thans, door eene poging om zoodanig nadeel te herstel-

(1) De Minister spreekt weder ten onjuiste van overplaatsingen; beter ware het gezegd: »toekenningen van anciënneteit aan vroeger benoemden".

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

len, ongetwijfeld meer kwaad dan nut zou stichten. Het kan toch niet anders of elke poging in dien zin zal nieuwe grieven doen rijzen, en zoodoende zou een toestand van ontevredenheid worden gekweekt, die op den duur envereenigbaar is met de gronden van onderlinge achting en vriendschap, waarop de goede geest in het leger — vooral in het officiers-corps — behoort te steunen."

Voor het kweeken van een dusdanigen toestand van ontevredenheid behoeft, naar het gevoelen der ondergeteekenden, geene vrees te bestaan bij herstelling van onregt door ontneming van wederregtelijk verkregen voordeelen; zij koesteren daartoe een te hoog denkbeeld van het besef van regt en billijkheid bij de officieren van het Nederlandsch-Indische leger.

Op grond daarvan en van al het voorafgaande hebben de ondergeteekenden ten slotte de eer aan de Kamer voor te stellen:

1°. den Minister van Koloniën dank te zeggen voor de gegeven inlichtingen;

2°. ten aanzien van de klagt van den adressant, als zoude aan de bepaling zijner overplaatsing ten opzigte der uitdrukking *en ancienneteit* nimmer uitvoering zijn gegeven, over te gaan tot de orde van den dag.

3°. te verklaren:

a. dat het Koninklijk besluit van den 21sten Maart 1877, n°. 10, herstellende de ancienneteit in vorige dienst van vijf luitenants-kwartiermeester, gewezen officieren van administratie der marine, onwettig moet

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

worden geacht, als in strijd met een Algemeenen maatregel van inwendig bestuur;

b. dat genoemd Koninklijk besluit derhalve dient te worden ingetrokken, of zoodanig gewijzigd, dat daaruit geene verdere nadeelen voor den adressant en degenen die met hem werden voorbijgegaan, kunnen ontstaan.

Vastgesteld door de Commissie den 9den Mei 1882.

WICHERS.
A. VAN DEDEM.
KOOL.
VAN GENNEP.
RUYS VAN BEERENBROEK.

---

18. Rekest van den 1en Luit.-Kwartiermeester Th. Kleij, aan den Gouverneur-Generaal van Ned. Indie.

Aan
Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal van Needrlandsch-Indië.

Bijlagen Drie.

Geeft met den meesten eerbied te kennen: Th. Kleij 1e Luitenant-kwartiermeester bij het Ned.-Ind. leger, met verlof in Nederland.

a. dat de heeren H. Kits van Heyningen, J. H. C. Vermeer en J. E. Jautze vóór hunne wettige beurt tot Kapitein-kwartiermeester zijn bevorderd;

b. dat, door de bevordering van genoemde heeren tot Kapitein-kwartiermeester de wettige regten op bevordering van vele officieren der Militaire-Ad-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ministratie, en speciaal door de bevordering van den heer H. Kits van Heyningen die regten van adressant, zijn verkort;

c. dat, bijaldien de genoemde heeren vanaf hunne nu onwettige plaats in de ranglijst, verder in die ranglijst zouden opklimmen, adressant en een groot aantal zijner kameraden op nieuw in hunne wettige en billijke aanspraken op bevordering of op tractementsvermeerdering zouden worden benadeeld. (bijv. bij eventueele overplaatsing van eèn of meer der genoemde Officieren bij de Intendance).

Redenen waarom adressant onder overlegging der stukken waarin het bewijs der drie onder *a*, *b* en *c* hiervoren vermelde stellingen aanwezig is, zich eerbiedig tot Uwe Excellentie wend, met verzoek het Uwe Excellentie moge behagen, wel zoodanige maatregelen te willen nemen als Uwe Excellentie noodig zullen voorkomen om adressant en andere Officieren van Administratie te vrijwaren voor verdere nadeelige gevolgen van het, in strijd met het Koninkl. besluit (den Raad van State gehoord) van 24 November 1859, n°. 69 (Staatsblad n°. 26 van 1860) toekennen van, bij de Koninklijke Nederlandsche Marine verkregen ancienneteit, aan Officieren-kwartiermeesters bij het Indische leger, welke nà uit evengenoemd korps eervol ontslagen te zijn, tot Officier bij de Militaire Administratie van het Ned.-Ind. leger werden benoemd.

't Welk doende

KLEIJ.

's-Hage, den 12en Mei 1882. (1)

(1) Op dit rekest is tot heden geen antwoord ontvangen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

19. De Indische Gids van Julij 1882.

De Tweede Kamer en de zaak van den heer Kleij c. s.

Spraken wij in de vorige aflevering den wensch uit, dat de Volksvertegenwoordiging, voorgelicht door het eenstemmig afkeurend oordeel der pers over het gebeurde met den heer Th. Kleij c. s., zich van den heiligen plicht zou kwijten er op aan te dringen, ja zelfs te vorderen, dat hersteld worde, hetgeen werd misdaan, — wij zien ons in onze verwachting geenszins teleurgesteld. Immers naar aanleiding van het adres des heeren Kleij tot de Kamer gericht, en van de door den Minister van Koloniën ingediende Nota van inlichtingen op dat adres, bracht een Commissie uit de Kamer, samengesteld uit mannen van de meest uiteenloopende richting (de h.h. Wichers, A. van Dedem, Kool, van Gennep en Ruys van Beerenbroek), een rapport uit, waarvan de inhoud voor den adressant zeker in vele opzichten bevredigend kan heeten. Wèl wordt zijn persoonlijke grief niet erkend, als zoude aan het besluit regelende zijne overplaatsing geene volledige uitvoering zijn gegeven; en mocht er wel eens in den geest van des adressants bewering zijn gehandeld, dan geschiedde zulks, naar het oordeel der Commissie, in strijd met de bepalingen van het Koninklijk besluit van den 24sten November 1859, n°. 69, en met de bedoeling en het onderling en onafscheidbaar verband der woorden „in rang en ancienneteit" in het besluit dier overplaatsingen nedergesteld. Wat echter de tweede grief des adressants betreft, hierin staat de

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Commissie aan zijne zijde. De heer Kleij had beweerd:

„dat, tengevolge van het Koninklijk besluit van den 21sten Maart 1877, nº. 10, vijf luitenants-kwartiermeester, eervol ontslagen officieren van administratie bij de Koninklijke Nederlandsche Marine, in de ranglijst zijn vooruitgeschoven zoodanig dat zij de ancienneteit bekwamen van af hunne aanstelling tot officier van administratie der 3de klasse bij de Marine;

„dat die vooruitschuiving op geen enkel voorschrift berust, integendeel in strijd is met de bepalingen van het hierboven reeds genoemde Koninklijk besluit van 24 November 1859, nº. 69, inzonderheid met de artt. 9, 20, 26, 27 en 29 en ook in strijd is met art. 21 der wet van 21 Augustus 1851 (*Staatsblad* nº. 126):

„dat adressant — en met hem nog 50 andere officieren der militaire administratie — door de bedoelde vooruitschuiving in de vooruitzichten op bevordering zeer is benadeeld."

Ter juiste beoordeeling van die grief, zij in de eerste plaats herinnerd, dat het benoemen van de Indische officieren geschiedt volgens art 58 der „Grondwet" in Nederland door den Koning, volgens art. 42 van het „Reglement op het beleid der Regeering van Nederlandsch Indië door den Gouverneur-Generaal; de bevordering en het ontslag desgelijks, doch voor het Nederlandsche leger volgens regelen bij de Wet, voor het Indische leger volgens regelen bij Algemeene Verordening vast te stellen.

Kunnen op grond van dien, degenen die daartoe geschikt worden geoordeeld, en dus ook gewezen officieren

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

van administratie der Marine, tot officier bij het Indische leger worden *benoemd*, de vraag is gewettigd, of zulke *benoemingen* kunnen en mogen beschouwd worden als te vallen onder hetgeen bedoeld is met de *overplaatsingen* waarover gehandeld wordt in het Koninklijk besluit van 24 November 1859, n°. 69, en of die *benoemden* aanspraken kunnen doen gelden op eene plaatsing in de ranglijst, naar de ancienneteit hunner *benoeming* in de vroeger door hen bekleede betrekking.

De Minister van Koloniën schijnt tegen eene dusdanige assimilatie der beteekenis van *benoeming* en *overplaatsing* geene overwegende bedenkingen te koesteren en beroept zich daarvoor onder anderen op een antecedent namelijk op het Koninklijk besluit van 19 Januari 1860, n°. 60, waarbij een officier van gezondheid der marine, met behoud van zijne ancienneteit, als officier in de ranglijst van het corps officieren van gezondheid bij het Indische leger werd overgebracht, doch verzuimt klaarblijkelijk daarbij te bedenken, dat die handeling moeielijk tot antecedent kan dienen, daa zij geschiedde vóór Juni 1860, dus vóór het Koninklijk besluit van 24 November 1859, n°. 69, als Algemeene Verordering in werkking trad.

Mocht de Regeering vroeger wel eens eene overplaatsing in rang en ancienneteit van marine-officieren gerechtvaardigd achten, na de invoering der Algemeene Verordening, waarop zoo even gewezen werd, zag men daarin, en naar het oordeel van de Commissie te recht, eene daad in strijd met die Verordening, ten gevolge waarvan dan ook door den toenmaligen Minister van

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Koloniën bezwaren werden geopperd tegen het in hetzelfde jaar 1860 door den Gouverneur-Generaal aan drie in Nederlandsch-Indië aanwezige officieren van Administratie der Marine openen van de gelegenheid om, met behoud hunner ancienneteit, bij het Indische leger over te gaan (in welke daad echter, vreemd genoeg, ten slotte door het Opperbestuur werd berust) en later althans geene officieren van administratie der Marine meer bij de Indische militaire administratie werden benoemd, dan als jongsten in den rang door hen bij de Marine bekleed, in overeenstemming met den aanhef der 2de alinea van artikel 9 dier Algemeene Verordening, luidende: „De ouderdom in rang voor de bevordering rekent van de dagteekening van het besluit der *benoeming* enz."

Daargelaten of zulks gevorderd werd in het belang van den dienst en op grond van de geschiktheid der Officieren van de Marine om in het Indische leger dienst te doen, had, naar het gevoelen van de Commissie, bij het voorzien op die wijze in de vacatures bij de Officiers corpsen van het Indische leger, nimmer uit het oog moeten worden verloren, dat het Koninklijk besluit van den 24sten November 1859, n°. 69, van geene overplaatsing van Marine-officieren bij het Indische leger spreekt, maar alleen gewaagt van het daarbij kunnen overplaatsen van Officieren van het Nederlandsche leger en daarenboven dat geen Officier der Marine, volgens de Wet van 28 Augustus 1851 (*Staatsblad* n°. 126), dat corps kan verlaten dan door ontslag of pensioneering. In stede van te handelen zoo als gehandeld is geworden, hadden

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

die beide omstandigheden aanleiding moeten geven, òf tot het niet doen overgaan in rang en ancienneteit van Marine-officieren bij het Indische leger, òf tot het vooraf wijzigen van het Koninklijk besluit van 24 November 1859, n°. 69, en der Wet van 28 Augustus 1851 (*Staatsblad* n°. 126). Zoolang daartoe niet was overgegaan, moest immers ieder zoodanig besluit in dat opzicht, uit den aard der zaak, als onwettig worden beschouwd en dus niet zijn genomen.

Na deze eenigszins algemeene beschouwing terugkeerende tot de meer beperkte vraag, of de bij het Indische leger benoemde vijf gewezen officieren van administratie bij de Marine aanspraken op het behoud hunner ancienneteit konden doen gelden en of daaraan door de Regeering gehoor had mogen worden gegeven, dient bij de beantwoording daarvan op den voorgrond te worden gesteld, dat die officieren van af het oogenblik dat zij bij Koninklijk besluit tot 2^{den} luitenant-kwartier-meester bij het Indische leger waren benoemd, ten volle onderworpen waren aan de bepalingen van het Koninklijk besluit van den 24sten November 1859, n°. 69. Naar het oordeel van de Commissie komt in dit besluit geen bepaling voor, welke de Regeering aanleiding zoude kunnen en mogen geven om aan het verlangen van de vijf gewezen officieren van administratie der Marine tot wijziging van hunne plaatsing in de ranglijst te voldoen, zoodat het gehoor geven aan dit verlangen in strijd is met genoemde Algemeene Verordening.

Aannemende echter dat dit niet zoo ware, dan nog

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

zoude de Regeering in elk geval, bij de behandeling van de bezwaren geopperd door de bedoelde officieren, in overeenstemming met de bepalingen van genoemd besluit hebben moeten handelen.

Art. 53 van dat Koninklijk besluit behelst nu het volgende:

„Wanneer Officieren, dienende of gediend hebbende bij de landmacht in Nederlandsch-Indië, bezwaren in brengen over het niet of het niet behoorlijk toepassen op hen in Nederlandsch-Indië van de in dit besluit vervatte bepalingen, en die bezwaren gegrond bevonden worden, behoudt de Koning zich voor, bij een met redenen omkleed besluit, daarin te voorzien, in overeenstemming met de in dit besluit gestelde regelen."

Naar het oordeel van de Commissie kan daaruit niets anders worden gelezen, dan dat het verzoek van de gewezen Officieren van administratie bij de Marine tot terugbekoming hunner ancienneteit, geruimen tijd na hunne benoeming aan de Regeering ingediend, had moeten berusten op het voorgeschrevene bij Koninklijk besluit van den 24 November 1859, n°. 69, en door de Regeering daarop geene beschikking had moeten worden genomen, dan in een met redenen omkleed besluit, in overeenstemming met de in dat besluit gestelde regelen.

Noch het een, noch het ander is het geval geweest, zoodat de door den adressant gewraakte vooruitschuiving der gewezen Officieren van administratie der Marine inderdaad in dat licht niet anders kan worden beschouwd dan te zijn eene handeling in strijd met eene Algemeene Verordening.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

De Minister van Koloniën gelooft niet dat het zijne taak kan zijn om te onderzoeken of het noodzakelijk en of het goed was om in 1877 de plaatsing der vijf genoemde officieren van administratie op de ranglijst van het Indische leger te veranderen zoo als geschied is. Hij heeft zich, naar het (hem) voorkomt alleen bezig te houden met de vraag of de Regeering tot dien maatregel bevoegd was. Die bevoegdheid kan, volgens den Minister, niet worden betwist, wanneer men aanneemt dat de Regeering de vijf genoemde officieren reeds dadelijk in 1873/74 in rang en ancienneteit bij het Indische leger had kunnen overplaatsen.

Is de Minister van Koloniën van oordeel dat dit naar zijne opvatting door de Regeering van 1873/74 zeer wel had kunnen geschieden en vindt hij geene redenen om, in verband met art. 26 der meergenoemde Algemeene Verordening, daarin eene onwettigheid te zien, de Commissie meende echter, op grond van daarvoor bereids aangevoerde redenen, in deze geheel en eenparig van gevoelen met den Minister te verschillen en daarbij minder waarde te hechten dan de Minister schijnt te doen, aan de door hem tot staving zijner zienswijze aangehaalde antecedenten. De antecedenten toch kunnen, naar haar oordeel, tot niets anders leiden, dan tot de wetenschap dat reeds vroeger bij herhaling op eene onwettige en daardoor voor derden onbillijke wijze werd gehandeld.

De Minister van Koloniën verwart blijkbaar gedurig overplaatsingen met benoemingen, en denkt er niet aan dat het op de ranglijst in te nemen standpunt bij

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

overplaatsingen door ancienneteit, bij benoeming door den datum van die benoeming moet worden bepaald, en dat iedere afwijking daarvan, op grond der Wet van den 22 April 1855 (*Staatsblad* n°. 33), buiten de bevoegdheid der Regeering ligt, als in strijd zijnde met een bestaanden Algemeenen maatregel van inwendig bestuur, in casu eene Algemeene Verordening.

Door den adressant wordt aan het slot van zijn adres eerbiedig verzocht dat het der Tweede Kamer der Staten-Generaal moge behagen: „de in dit adres aangegeven, in bijgaande brochure uiteengezette zaak — voor adressant eene levensquaestie — wel te willen onderzoeken en haar oordeel uit te spreken."

De Commissie zoude op grond daarvan de aan haar opgedragen taak als geëindigd kunnen beschouwen na het formuleeren van een voorstel, waaruit het gevoelen der Kamer aangaande deze aangelegenheden zoude kunnen blijken, maar overtuigd als zij is, dat aan den adressant, zoowel als aan vele anderen, nadeel is berokkend en nog meer nadeel berokkend kan worden door de naar haar gevoelen onrechtmatige vooruitschuiving van de vijf gewezen Officieren van administratie der Marine, zoo heeft zij gemeend een eenigszins ruimeren weg te mogen en te moeten bewandelen.

De mogelijkheid tot herstel van het door den adressant en anderen geleden nadeel besprekende, zegt de Minister van Koloniën:

„Dat onder zulke omstandigheden overplaatsingen [1])

[1]) De Minister spreekt weder ten onjuiste van overplaatsingen; beter ware het gezegd: »toekenningen van ancienneteit aan vroeger benoemden.»

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

zijn geschied, die aan individueele belangen mogelijk meer nadeel toebrachten dan onvermijdelijk ware geweest, kan worden betreurd; dit neemt niet weg dat men thans, door eene poging om zoodanig nadeel te herstellen, ongetwijfeld meer kwaad dan nut zou stichten. Het kan toch niet anders of elke poging in dien zin zal nieuwe grieven doen rijzen, en zoodoende zou een toestand van ontevredenheid worden gekweekt, die op den duur onvereenigbaar is met de gronden van onderlinge achting en vriendschap, waarop de goede geest in het leger — vooral in het Officierscorps — behoort te steunen."

Voor het kweeken van een dusdanige toestand van ontevredenheid behoeft, naar het gevoelen der Commissie, geene vrees te bestaan bij herstelling van onrecht door ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeelen; zij koestert daartoe een te hoog denkbeeld van het besef van recht en billijkheid bij de officieren van het Nederlandsch-Indische leger.

Op grond daarvan en van al het voorafgaande heeft de Commissie aan de kamer voorgesteld:

1°. den Minister van Koloniën dank te zeggen voor de gegeven inlichtingen;

2°. ten aanzien van de klacht van den adressant, als zoude aan de bepaling zijner overplaatsing ten opzichte der uitdrukking *en ancienneteit* nimmer uitvoering zijn gegeven, over te gaan tot de orde van den dag;

3°. te verklaren:

a. dat het Koninklijk besluit van den 21ª Maart 1877, n°. 10 herstellende de ancienneteit in vorigen

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

dienst van vijf Luitenants-kwartiermeester, gewezen officieren van administratie der Marine, onwettig moet worden geacht, als in strijd met een Algemeenen maatregel van inwendig bestuur;

b. dat genoemd Koninklijk besluit derhalve dient te worden ingetrokken, of zoodanig gewijzigd, dat daaruit geene verdere nadeelen voor den adressant en degenen die met hem werden voorbijgegaan, kunnen ontstaan.

Ons dunkt, de heer Kleij kan tevreden zijn over den loop zijner zaak. Moge het aanvankelijk succes, door hem behaald, weldra door de aanneming der voorgestelde conclusie worden bekroond, en smake hij daardoor de voldoening, door zijn kloek optreden herstel van een gepleegd onrecht mogelijk te hebben gemaakt.

---

20. Indische Polichinel

29 April 1882 bladz. 2 (Jan en Bram).

Br. Heb-je gezien dat de 1e Luitenant-kwartiermeester Kleij benoemd is tot Kapitein.

J. Dat is eene benoeming waarvan men een doofpot wil maken voor zekere brochure.

Br. Daar zal Perelaer wel tegen waken.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

21. Extract uit het Verslag van de 78e zitting van de Tweede Kamer [uitstel van de behandeling der zaak Kleij] 28 Junij 1882.

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

De *Voorzitter*: Thans geef ik het woord aan den heer Wichers, die het gevraagd heeft.

De heer *Wichers*: Mijnheer de Voorzitter! De Commissie in wier handen gesteld waren de inlichtingen op het adres van den 1sten luitenant-kwartiermeester Kleij heeft daarover verslag uitgebragt. Die zaak is dus in staat van wijzen. Welke nu ook de beslissing moge wezen, die in deze door de Kamer zal worden genomen eene spoedige afdoening is zeer wenschelijk, omdat bij deze quaestie de belangen van vele personen betrokken zijn.

Ik wensch u daarom, Mijnheer de Voorzitter, met alle bescheidenheid in overweging te geven om alsnog die zaak aan de orde te stellen, zoodat daarover binnen den kortst mogelijken tijd eene beslissing kan worden genomen.

De *Voorzitter*: Door den heer Wichers wordt voorgesteld om de conclusie der Commissie, in wier handen gesteld zijn de inlichtingen op het adres van den heer

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Kleij, in behandeling te nemen na de reeds aan de orde gestelde onderwerpen.

De heer *van Nispen tot Sevenaer:* Mijnheer de Voorzitter! Na hetgeen dezen morgen omtrent de leeningwet is voorgevallen, schijnt het mij toe, dat het om soortgelijke redenen moeijelijk zal zijn de conclusie over het adres van den heer Kleij in behandeling te nemen. De Kamer behoort althans eenigermate consequent te zijn. Wij hebben toch zeker geen blijvenden Minister van Koloniën, die daaromtrent aan de discussie kan deelnemen. En ik acht het onderwerp te gewigtig, om het zonder dezen te behandelen, al moge de zaak dan ook min of meer spoedvereischend zijn.

Ik had er niets tegen gehad om het leeningontwerp in de afdeelingen te onderzoeken: maar nu men dit geheel voorbereidend werk niet eens heeft willen doen, kan men *a fortiori* de zaak Kleij niet in de openbare zitting behandelen en afdoen. Men laat ook veel gewigtiger en veel meer spoedeischende zaken liggen. Waarom behandelt men dezen dan niet? Ik verklaar mij tegen het voorstel omtrent het request van den heer Kleij.

De heer *Wichers*: De heer van Nispen heeft zich verklaart tegen het in behandeling nemen van de conclusie, op grond dat er op dit oogenblik geen Minister van Koloniën is, met wien over de aangelegenheden die conclusie betreffende, nader van denkbeelden kan worden gewisseld.

Ik veroorloof mij echter eerstens de opmerking, dat thans eigenlijk *alle* Ministers demissionair zijn en er

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

niettegenstaande dat toch zaken worden behandeld en afgedaan. Waarom moet daarop voor den Minister van Koloniën eene uitzondering worden gemaakt?

Ten tweede neem ik de vrijheid op te merken dat de behandeling der conclusie in zake het adres-Kleij, te eerder onder de gegeven omstandigheden kan geschieden, omdat het geldt eene handeling van een vroegeren Minister van Koloniën en dus geen zaak den heer van Goltstein persoonlijk betreffende.

Op grond hiervan meen ik mijn voorstel te moeten handhaven om de conclusie van het verslag zoodra mogelijk aan de orde te stellen.

De heer *van Houten*: Ik wensch niet over de quaestie te spreken, of het al dan niet raadzaan is de zaak, door den geachten afgevaardigde uit Amsterdam ter sprake gebragt, thans te behandelen, maar wensch alleen op te komen tegen het argument, door den heer van Nispen gebezigd, als zou het hier eene gelijksoortige zaak gelden als het leeningsontwerp.

Het geldt hier eene zaak die de Kamer zelfstandig heeft te behandelen, terwijl het bij het leeningsontwerp eene zaak gold, welke de Kamer naar aanleiding van het Regeringsvoorstel, als tak der wetgevende magt had te behandelen.

Ik geloof dat hierin een essentieel onderscheid is, hetwelk alle argumentatie uit het gebeurde met het leeningsontwerp verbiedt. Daar gold het een Regeringsvoorstel, hier eene zaak die de Kamer zelfstandig heeft af te doen.

De heer *van Nispen tot Sevenaer*: Het schijnt mij

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

toe, dat de zaak Kleij van zeer moeijelijken aard is, en wij daarbij wel degelijk van een definitief Minister dienen te weten, welke wijze van redres hij, zoo daartoe termen zijn, bezigen wil. Ik geloof dat de Regering moet worden gehoord, en dat het verkeerd zou zijn de zaak zonder blijvend Minister te behandelen. Daardoor zou de Kamer gevaar loopen een besluit te nemen, waarop zij later zelve moet terugkomen.

Aan het onderzoek in de afdeelingen *kan* zelfs geen Minister deelnemen. Aan het behandelen van requesten doet hij dat wel degelijk. Wil men dus geen sectieonderzoek, dan nog minder publieke behandeling in zulke gevallen. Bij dergelijke belangrijke requesten is het altijd gewoonte dat de Minister, die de zaak op praktisch terrein zal behandelen, er ook in de openbare zitting over gehoord wordt. En dat kan nu niet geschieden; zoodat ik mij tegen de behandeling blijf verzetten.

De heer *de Casembroot:* Ik wensch den vorigen geachten spreker de opmerking te maken, dat, even als andere demissionaire Ministers heden het woord in de Kamer hebben gevoerd, ook de demissionaire Minister van Koloniën, desverkiezende, bij de discussien over deze zaak kan tegenwoordig zijn. Ik acht het dus volstrekt niet onmogelijk, dat zij nu nog worde afgedaan.

De heer *van Nispen tot Sevenaer:* Ik zal daarop alleen antwoorden, dat de demissionaire Minister dan toch in de onmogelijkheid zal verkeeren, zijn opvolger te binden ten aanzien van eenige solutie, waaromtrent hij het met de Kamer mogt eens worden.

De beraadslaging wordt gesloten.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Het *voorstel* van den heer Wichers om de conclusie in behandeling te nemen na de reeds aan de orde gestelde onderwerpen, in stemming gebragt, wordt verworpen met 37 tegen 27 stemmen.

Voor hebben gestemd de heeren Tak van Poortvliet, Dirks, Ruys van Beerenbroek, Patijn, de Casembroot, de Bruyn Kops, van Houten, van der Kaay, Buma-Seret, van Osenbruggen, de Meijier, Rombach, Schaep, man, van Gennep, Wichers, Blussé, Cremers, Hingst, Kool, van Eck, Holtzman, Bergsma, van de Werk, van der Sleyden, Wybenga en de Ruiter Zylker.

Afwezig waren bij deze stemming de heeren Schepel, Vermeulen, van der Linden, Corver Hooft, Humalda van Eysinga, Heydenrijck, Verbrugge en Lieftinck.

De vergadering wordt gescheiden.

---

22. Ingezonden stuk door den Oud-Majoor Perelaer in de Nieuwe Rott. Courant van 25 Julij 1882.

Een nieuwe onbillijkheid in zake de Officieren van administratie van het Ned.-Ind. leger *Kleij c. s.*

De *Java-Courant*, — dat is de Staatscourant van Ned. Indië, — van 13 Juni jl. bevat onder de officieele berichten o. m. dat door den commandant van het leger en chef van het Departement van oorlog in Ned. Indië is overgeplaats:

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Als onderintendant der tweede klasse bij de intendance in de 1e militaire afdeeling op Java:

De Kapitein-kwartiermeester H. Kits van Heijningen van die dienst aldaar. De heer K. v. H. is een der Oud-officieren van administratie van de Kon. Ned. Marine, die in 1877 op onwettige wijze in de ranglijst der Officieren zijn vooruitgeschoven, door welke onwettige vooruitschuiving hunne kans op bevordering zeer is verhaast, doch waardoor tevens die kansen voor niet minder dan 51 andere Officieren werden vertraagd, en tegen welke vooruitschuiving de bekende Luitenant Kleij (thans Kapitein-kwartiermeester) zoo ruiterlijk heeft geprotesteerd.

De heer K. v. H. is in 1877 niet minder dan 45 nummers in de ranglijst vooruitgeplaatst; die vooruitplaatsing was onwettig zooals door den heer Kleij in zijne brochure *Gehoorzaamheid aan de Wetten*, is bewezen en door de publieke opinie, blijkens de verschillende organen der pers, alsmede door de Commissie van rapporteurs over deze zaak in de Tweede Kamer is erkend. De heer K. v. H. behoorde op dit oogenblik nog te zijn eerste Luitenant-kwartiermeester en in de ranglijst te staan tusschen de heeren C. Kaakebeen en D. J. Caminha; hij is echter (tengevolge de in 1877 plaats gehad hebbende onwettige vooruitschuiving) reeds sedert 14 Januari 1879 Kapitein-kwartiermeester, heeft dus o. m. gedurende drie en een half jaar ten onrechte genoten het tractement aan dien rang verbonden, de grootere gouvernementswoning of de hoogere indemniteitsgelden, voor huishuur en dat alles natuurlijk ten nadeele van de collega's, die door zijne bevoorrechting hunne kansen op bevordering

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

vertraagd zagen. En alsof dat nog niet genoeg ware, wordt nu de heer K. v. H. nogmaals bevoordeeld met eene tractements-vermeerdering van 600 gulden 's jaars, door zijne overplaatsing bij de intendance, waartoe hij onmogelijk nog had kunnen in aanmerking komen, indien hij op zijne wettige plaats in de ranglijst stond; en die bevoordeeling geschiedt terwijl de Commissie van rapporteurs in de Tweede Kamer reeds als hare onverdeelde meening heeft uitgesproken: „dat bedoelde Offi„cier op onwettige wijze in de ranglijst is vooruitgeplaatst „en het Kon. besluit, waarbij die vooruitplaatsing is „geschied, behoort te worden ingetrokken of zoodanig „gewijzigd, dat daaruit geen verdere nadeelen voor „anderen meer kunnen onstaan;" niettegenstaande in tal van organen der pers de publieke opinie haar *veto* heeft uitgesproken over die vooruitplaatsing, ja zelfs niettegenstaande de heer Kleij, die het gevaar zag dreigen, den Minister van Koloniën onder dagteekening van den zesden April jl. en dus tijdig genoeg, een request heeft ingediend en daarbij verzocht heeft om den heer K. v. H. niet opnieuw ten onrechte te bevoordeelen door overplaatsing bij de intendance, omdat door zulk eene overplaatsing hij (Kleij) en 42 zijner kameraden opnieuw in hunne wettige aanspraken op bevordering zouden worden verkort. (Kopie van dat request is in dezen bundel opgenomen, zie bladz. 19.) Het Ministerie van Koloniën heeft het niet eens noodig geacht het zooeven bedoeld request van den heer Kleij naar Indië door te zenden of te beantwoorden; het is eenvoudig gedeponeerd; de Minister baron Van Goltstein heeft het

PERPUSTAKAAN NASIONAL

niet noodig geacht de rechten van Kleij en 42 andere Officieren te beschermen tegen protectiegeest en willekeur; immers anders zou Z. Exc. met de overplaatsing van den heer K. v. H. bij de intendance hebben kunnen doen wachten totdat in de zaak-Kleij c. s. door de Tweede Kamer eene eindbeslissing was genomen.

Ware dan uitgemaakt dat de vooruitschuiving in 1877 van de heeren K. v. H. c. s. wèl wettig is geweest, dan had genoemde officier nà die uitspraak bij de intendance overgeplaats kunnen worden met rappel van de hoogere inkomsten.

Ware echter beslist (zooals verwacht mag worden) dat hij 45 nummers ten onrechte is bevoordeeld, dan hadden de autoriteiten zich voor het rechtmatige verwijt gevrijwaard van opnieuw 43 officieren in hunne wettige aanspraken op bevordering en vermeerdering van inkomsten te hebben verkort. Dat een chef als den kolonel hoofd-intendant Fraser, die zelf niet op zijne wettige standplaats in de ranglijst staat, — omdat men indertijd ook hem de wettig verloren anciënneteit als officier van administratie der Marine heeft laten behouden — de voordracht doet tot eene overplaatsing van den kapitein-kwartier-meester K. v. H. bij de intendance is te begrijpen, die kolonel kon toch moeielijk door regtvaardig te willen zijn voor Kleij c. s. zijn eigen positie ingevaar brengen, niet waar? Maar dat de commandant van het leger in toestemmenden zin op die voordracht heeft beslist is treurig, want Z. Exc. wist dat de zaak Kleij bij de Tweede Kamer aanhangig is, en had dus in deze de beslissing der Volks-vertegenwoordi-

PERPUSTAKAAN NASIONAL

ging kunnen afwachten; nu heeft het er al den schijn van alsof de legercommandant de hoogere autoriteiten heeft willen stellen voor een *fait accompli*. Arm, arm Indisch leger! Uwe belangen worden zonderling behartigd?! Voor uwe rechten o! roemvol Indisch officierscorps! wordt ergerlijk gewaakt. Een Ministerie van Koloniën dat requesten deponeert, waarin op wettige gronden een alleszins wettig verzoek wordt gedaan; een legercommandant die willens en wetens de beschreven rechten van 43 Officieren verkort.

Mij dunkt dat is wel.

Vooral het deponeeren van het request van den heer Kleij dd. 6 April jl. door den Minister baron Van Goltstein is weder eene daad zijner volkomen waardig; ziet, Nederlanders! die Minister wordt in tijds onderricht, dat hij eene daad van onrecht kan voorkomen, dat door die onrechtvaardige daad 43 Officieren, wien vroeger reeds gruwelijk onrecht gedaan werd, opnieuw zullen worden benadeeld in hunne vooruitzichten op bevordering, en ZExc. deponeert het request in het archief, d. i. het gaat naar de catacomben van het Ministerie van Koloniën zonder dat iets aan de zaak gedaan wordt en de adressant krijgt niet eens antwoord.

Men heeft mij meermalen de fout van scherp te schrijven verweten; ik ontken die fout niet maar is het te verwonderen dat men scherp wordt als men dingen ziet gebeuren en mede moet doorleven als nu weer de zaak Kleij c. s.

Ik verklaar dat ik geen woorden kan vinden die in

PERPUSTAKAAN NASIONAL

mijne schatting scherp genoeg kunnen zijn om mijne afkeuring over de gruwelijke onrechtvaardigheid, die nu weer door hooggeplaatsten is begaan, te doen kennen.

21 Juli 1882. M. T. H. PERELAER.

---

23. Indisch Militair Tijdschrift 1882, n°. 7, blz. 82—98.

De zaak van den Luitenant *Kleij* en 50 andere Officieren van het *Nederlandsch-Indische* leger, door, en in *„de Pers"* besproken, door *Th. Kleij*, 1e Luitenant-Kwartiermeester bij genoemd leger. 's Gravenhage, Koninklijke Nederlandsche Boek- en Kunsthandel van M. M. Couvée, 1882.

„Alweêr die *Kleij*-zaak!" zal menig lezer van dit Tijdschrift uitroepen, na het begin van het opschrift dezer Boekbeschouwing te hebben gelezen. „Neen! nu „wordt het vervelend! Ik heb er al genoeg over gehoord „en ben thans volkomen op de hoogte."

Zij, die zoo spreken, hebben niet bedacht, dat het hier geldt, niet alleen de belangen van een onzer wapenbroeders, maar ook die van het geheele officierskorps; van de Officieren van *alle* wapens en diensten van ons leger. Of juist *vijftig* andere Officieren vermeenen evenzeer in hunne vooruitzichten op promotie te zijn benadeeld als de Luitenant — thans Kapitein-kwartiermeester — Kleij, kunnen wij niet nagaan. Maar wat wij wèl weten is, dat, zoo ooit, thans tegen het officierskorps van het

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Indische leger zou kunnen worden gezegd, wat op den omslag van *De Economist* is gedrukt:

TUA RES AGITUR!

Officieren! het geldt *uw* belang, dat hier behandeld wordt!

Wat toch is thans het geval?

Aan het slot der *Nota van Inlichtingen*, door den Minister van Koloniën verstrekt aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal, is door Z. Exc. gezegd:

„Eene andere vraag is het echter, of tegen herhaling „van overplaatsingen als de hierbedoelde niet kan en „moet worden gewaakt? Ongetwijfeld; en de ondergeteekende is daarom met de *Indische* Regeering in „overleg getreden, om tot herziening te geraken van de „hooger genoemde artt. 26 en 27 der „Regelen nopens „de bevordering en het ontslag enz." in dien zin, dat „de belangen der *Indische* Officieren beter gewaarborgd „worden, zonder daarom de Regeering in buitengewone „omstandigheden meer aan banden te leggen dan de „geregelde aanvulling van het officierskorps zou kunnen „gedoogen."

Ergo: de Minister is in overleg getreden met de *Indische* Regeering, om de voor ons leger als Wet geldende „Regeling" in *dien* zin te wijzigen, dat overplaatsingen als die, welke door den Luitenant Kleij zijn gewraakt, voor den vervolge niet meer geschieden — tenzij de geregelde aanvulling van het officierskorps, dus *'s Lands* belang, waarbij dat van alle *Landsdienaren* steeds moet achterstaan, ze dringend noodzakelijk maken;

PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA

wijzigen alzoo ten effecte, dat de belangen der *Indische* Officieren *beter* worden gewaarborgd.

Dit resultaat nu heeft het *Indische* officiercorps alléén te danken aan den heer Kleij.

Immers na alles, wat is geschreven ten gevolge van zijn aan de Tweede Kamer gericht request — waarover hieronder nader — *kon* de Minister moeilijk iets anders doen dan Z. E. thans gedaan heeft. En zelfs al mocht de Heer Kleij ook niet verkrijgen, wat hij bedoelt, eene groote voldoening zal het toch stellig voor hem zijn, dat hij nuttig is geweest voor het geheele korps Officieren van het Leger, waartoe hij zelf de eer heeft sedert 1875 te behooren.

Betere waarborgen alzoo; *vermindering* van het leed, dat *iedere* overplaatsing van het *Nederlandsche* — bij het *Indische* leger, en nog meer die van Marine-officieren, aan eenige Officieren van het laatstgenoemde veroorzaakt; vermindering daardoor, dat die overplaatsingen, welke wel onvermijdelijk zullen *blijven*, zullen geschieden naar *vaste* regelen, welke niet, als thans, voor verschillende interpretatiën vatbaar zijn; regelen, die als zij, den Raad van State gehoord, bij Koninklijk besluit zullen zijn vastgesteld en dus als Wet zullen gelden, de plichtbeseffende Officieren zullen doen berusten in de noodzakelijkheid; hen alle, der menschelijke natuur eigene overwegingen van *eigen* belang zullen doen op zij stellen, omdat de *algemeene* belangen, waarvoor de Regeering moet waken, het eischen.

Overplaatsingen van Officieren, zeiden we, zullen wel altijd onvermijdelijk blijven; althans *wij* zullen het niet

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

beleven, dat in *Indië* zelve zulke inrichtingen van onderwijs verrijzen, dat zonder aanvulling uit *Nederland* in de behoefte kan worden voorzien. Primo toch : de alles beheerschende kosten ; secundo : de liever niet te noemen maar toch wel te bevroeden, redenen van staatkundigen aard.

Grieven tegen die overplaatsingen zijn, zou men bijna kunnen zeggen, zoo oud als het leger. Zoo troffen wij, onder familiepapieren, een officiersboekje aan van het jaar 1834. Daaruit blijkt, dat de in 1830 in *Nederland* benoemde 2e Luitenants der infanterie meestal binnen de 2 jaren tot 1en Luitenant waren bevorderd. Velen hunner gingen later over bij het leger in *Indië*. Zij werden dus in de ranglijst geplaatst *boven* hen, die vele jaren noodig hadden om 1en Luitenant te worden; die dus veel ouder Officier waren dan de overgeplaatsten. Alhoewel het ons niet blijkt, is het toch duidelijk, dat zulks de toemalige *Indische* Officieren onaangenaam moet hebben gestemd.

Maar wij behoeven niet zoover terug te gaan. Onder de thans nog bij ons leger dienende Officieren zullen er worden aangetroffen, die zich herinneren, wat de jongeren slechts bij overlevering weten; n. l. dat in de tweede helft van 1857 de gemoederen van velen zeer werden geschokt door een bericht in de maileditie der *Nieuwe Rotterdamsche Courant*, blijkens hetwelk niet alleen *tweede* Luitenants, maar ook *eerste* Luitenants van het leger in *Nederland* in de gelegenheid waren gesteld, om in rang en anciennetiet over te gaan bij ons leger. Dit bericht bracht velen onzer Offi-

PERPUSTAKAAN NASIONAL

cieren er toe, bij eerbiedige requesten te trachten, die overplaatsingen, indien ze althans onvermijdelijk waren, te beperken tot *tweede* Luitenants; aan welke verzoekschriften dan ook in zoover het oor werd geleend, dat het aantal uit te zenden *eerste* Luitenants tot een uiterst minimum werd teruggebracht en voorts zoo weinig mogelijk *tweede* Luitenants werden overgeplaatst, die *ouder* officier waren dan de oudste *tweede* Luitenants van ons Leger.

Die maatregel van 1857 intusschen, hoe onaangenaam ook voor sommige officieren, was niets nieuws. Reeds bij een Koninklijk besluit van 29 September 1849, no. 102 [1]), was o. a. bepaald:

dat aan de officieren van het Leger in *Nederland*, die bij dat in *Oost Indië* werden overgeplaatst, voortdurend werd gewaarborgd het behoud van hunnen in *Nederland* verkregen rang en ancienneteit;

dat, in den regel, geene andere officieren tot zoodanige overplaatsingen zouden worden voorgedragen dan ongehuwde *tweede* Luitenants, niet ouder dan 30 jaren en die minstens één jaar officier waren;

dat wanneer in *spéciale gevallen* de overplaatsing van officieren van *hoogeren* rang dan *tweede* Luitenant noodig werd geoordeeld, de voordrachten duidelijk moesten aantoonen, dat *het belang van 's Rijks dienst zulks bepaaldelijk vorderde.*

Dit laatste nu was in 1857 het geval. Althans, nadat gebleken was, dat door de aanstelling van Adjudanten-

---

(1) Recueil Militair voor het leger in *Nederland* 1849, bladz. 135.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

onderofficier, die den dienst van officier moesten verrichten, niet in het — ook al door uitbreiding van het Leger — meer en meer nijpend gebrek aan Luitenants kon worden voorzien en het aantal liefhebbers onder de *tweede* Luitenants in *Nederland* niet groot genoeg was, vorderde „het belang van 's Rijks dienst in *Indië*", den overgang bij ons Leger meer aanlokkelijk te maken, door ook enkele *eerste* Luitenants over te plaatsen.

Toen en later werd alzoo den *Indische* officier de gelegenheid aangeboden, aan het Vaderland te toonen wat *abnégatie* is. Toen kwam op nieuw uit, dat juist het Leger vormt dàt gedeelte van de maatschappij, hetwelk bestemd is, om, in het *algemeen* belang, de grootste hardheden te dragen.

Elf jaren na den hier bedoelden maatregel, dus in 1868 — het was op den elfden dag van de elfde maand — werd in de Militaire Sociëteit „*Concordia*" te *Weltevreden* eene vergadering gehouden, welke door velen werd beschouwd, te zijn in strijd met artikel 100 elf van het Regeerings-reglement.

Die vergadering, hoe dwaas ze ook scheen en hoe afkeurenswaardig ze, uit een krijgstuchtelijk oogpunt, ook was, had echter een ernstig doel. Bij de meesten onzer ligt ze nog versch in het geheugen. Wij bevonden ons toen in de 2e militaire afdeeling en behoorden ook tot de „boosdoeners", die het in de hoofdstad gegeven voorbeeld volgden.

Waren deze zoogenaamde *meetings* afkeurenswaardig, ze hebben toch goede gevolgen gehad. Wel niet *die*, welke men hoofdzakelijk beoogde: regeling van onze

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

positie *bij de Wet,* in stede van bij een, door een ander besluit lichtelijk te wijzigen *Koninklijk besluit;* maar toch gevolgen, die niet direct bleken. De Regeering nl. werd gestemd tot nadenken; de autoriteiten waren door de gebeurtenissen aangespoord tot wakkerheid.

De oud-Minister van Koloniën *E. de Waal* heeft, in zijn belangrijk werk „Onze Indische Financiën," [1]) medegedeeld, welke maatregelen, die aan eenige Officieren schade berokkenden, hem de beschuldiging op den hals hadden gehaald van „anti-militaire" gezindheid. Verklarende dat deze opvatting is historisch onjuist, geeft hij intusschen vrij wel aan, wat in '68 door de meesten onzer nagenoeg dagelijks werd besproken; wat ons — we zullen niet zeggen: tot ontevredenheid, want dat was het zoo zeer niet; de geest onder het officierskorps bleef uitmuntend — maar tot *bezorgdheid* stemde. Het gerucht, door de dagbladen verspreid en geëxploiteerd, dat, boven en behalve de reeds ingevoerde bezuinigingen, ook de tractementen zouden worden verminderd, dat gerucht kon beschouwd worden als de vonk, die de aanwezige brandstoffen deed ontvlammen.

We zijn sedert ouder en kalmer geworden en mogen daarom nu wel verklaren, dat, althans bij ons in de 2e Mil. Afd., velen de *meetings* beschouden als een „relletje", maar ook als een uiting van tegenzin in een Minister, die hier — althans bij eenigen onzer — voldoende van vroeger bekend was; die wel wist te bezuinigen, maar o. a. niet zorgde, dat zij, die met gevaar voor hun leven

---

(1) Deel II, bladz. 160 en vlg.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

en. hunne gezondheid het Ridderkruis van de Militaire Willemsorde hadden *verdiend*, nagenoeg de eenige Koninklijke onderscheiding, die toen, tot na de optreding van den Generaal *Kroesen*, werd verleend — dat zij veel langer dán ooit het geval was geweest, mail op mail werden teleurgesteld. [Tusschen twee haakjes: Later vernamen we, dat heen en weêr zenden van de voordracht niet alléén de oorzaak van de vertraging was, maar dat ook de Minister van Oorlog in *Nederland* was gehoord! N.B.: gehoord op een voordracht van den Luitenant-Generaal, Commandant van Zijner Majesteits leger in *Oost-Indië*; een bevelhebber, die zelf het Kruis van de derde klasse der Orde droeg; die, ook overigens, beter dan iemand in staat was, om ware van opgeschroefde Militaire verdienste te onderscheiden.]

Maar, wij zijn afgedwaald. We verloren uit het oog dat ons werd verzocht, het laatste werkje van den Heer *Kley* te bespreken. Trouwens het doel van dien Schr.: herstel van grieven; intrekking van een Koninklijk besluit, dat niet is overeen te brengen met de voor ons als *Wet* geldende „Regeling", bracht ons van zelve er toe, aan te stippen, tot welke andere gebeurtenissen diezelfde „Regeling" reeds vroeger heeft geleid; zoomede hoe, reeds sedert nagenoeg een halve eeuw, behoefte is gevoeld aan *waarborgen* tegen noodelooze en dáárom grievende verschuivingen in de ranglijst.

Het boekje nu bevat, zooals de titel aangeeft, het oordeel van „de Pers" over de bedoelde zaak. Behalve hetgeen in Indië meer algemeen bekend is geworden, doordat de maileditie van de N. R. C. het had gerele-

PERPUSTAKAAN NASIONAL

veerd, behelst de brochure een overdruk van artikelen uit:
het *Dagblad van Zuid-Holland en 's Gravenhage*;
De Amsterdammer, *Weekblad voor Nederland*;
De Militaire Spectator [Januari en Maart 1882];
Het Vaderland;
Het Indisch Militair Tijdschrift [No. 2 van 1882].

Andere *Nederlandsche* dagbladen schijnen zich alzoo de zaak niet te hebben aangetrokken. Met leedwezen missen we o. a. het *Algemeen Handelsblad*, waarin we zoo dikwijls artikelen aantroffen, die getuigden van veel studie in militaire aangelegenheden; van belangstelling in het Leger. En wat ons ook spijt is, dat niet is kunnen worden overgenomen het opstel van den Kapitein-kwartiermeester D. Hasselaer, voorkomende in No. 5 van het *Indisch* Militair Tijdschrift, welke schrijver iets releveerde, wat door geen der anderen is besproken.

Het zou ons te ver voeren en — wat erger is — onzen Lezers vervelen, indien we alle artikelen gingen bespreken, die in de Verzameling zijn overgedrukt. Genoeg zij het te vermelden, dat „de Pers" den Heer Kleij krachtig heeft gesteund; dat die officier alzoo niet te vergeefs een beroep heeft gedaan op de *Rechtbank der Publieke Opinie*.

Onthouden we ons alzoo van analyse der verschillende opstellen, één opmerking echter moet ons van het hart, n. l. dat de algemeene indruk, welken wij er van kregen, deze is: dat de schrijvers niet allen hebben getoond, het onderwerp meester te zijn; te zijn *doorgedrongen* in de quaestie.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Maar . . . . er zijn „verzachtende omstandigheden". De Heer Kleij toch dwaalde toen hij, in zijn rekest aan de Tweede Kamer der St. G., opgaf „dat aan de bepaling *in ancienneteit* nimmer uitvoering is gegeven" [welke bepaling, zooals men zich zal herinneren, voorkomt in het K. B., waarbij hij werd overgeplaats bij het leger in *N. I.*], en velen van hen, die zijne grieven bespraken, lieten zich meeslepen door die zoo positieve verklaring [1]).

Niets echter is meer onjuist dan die opgave. De 2e Luitenant-kwartiermeester Kleij toch bekwam, wat aan iederen in rang en ancienneteit van het *Nederlandsche* — bij het *Indische* leger overgeplaatsten Luitenant werd verleend: ancienneteit in zijn rang *in verband met het tijdstip van aankomst in Indië*. Ware de heer Kleij, in plaats van eerst nog eenige maanden in *Holland* te blijven, *dadelijk* na het besluit zijner overplaatsing naar *Indië* vertrokken, dan zou hij zich zelven de grief hebben bespaard, van Officieren als 1e Luitenant in de ranglijst *boven* zich te zien, die *jonger* in ancienneteit als 2e Luitenant waren dan hij.

Hij werd bij aankomst, in verband met zijne ancienneteit, de *oudste* 2e Luitenant-kwartiermeester. De „Regeling" maakte geene andere plaatsing mogelijk. Onbillijk was het ook volstrekt niet.

Voor andere 2e Luitenants van het leger in *Nederland*, die lust mochten gevoelen, om bij ons leger carrière te

---

[1]) De *Militaire Spectator* o. a. zag de zaak juist in. 'Met zoovele woorden, wees dat Tijdschrift op het *onbillijke*, *onbestaanbare* van eene rangschikking, als door den Heer *Kleij* bedoeld. [Mil. Spect. No. 3 van 1882].

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

maken, moge deze gebeurtenis een wenk zijn, om liefst zoo spoedig mogelijk na hunne benoeming tot Officier over te gaan. Zoowel hun belang als dat van hunne *Indische* kameraden wordt er door gebaat. Hoe langer toch zij in *Holland* blijven, hoe meer zij gevaar loopen van jongeren als 1e Luitenant boven zich te krijgen; hoe ouder 2e Luitenant zij zijn, hoe meer *Indische* kameraden zij in hunne vooruitzichten op promotie benadeelen.

En die promotie o! ze is zoo schitterend bij ons leger! En ze zal nog beter worden, zoodra de geruchten zijn bewaarheid, dat de uitbreiding van ons grondgebied eene evenredige uitbreiding der formatie van ons leger zal ten gevolge hebben. Betweters beweren wel, dat „de treurige toestand van 's Lands Financiën" elke vermeerdering van formatie en dus van uitgaven belet, en dat men zich dus wel zal weten te behelpen, bijv. door de „veepest" spoedig als geëindigd te verklaren en over de vrijkomende troepen der cordons te beschikken — maar die zóó spreken, laten wij maar praten.

Wij beroepen ons op de Geschiedenis; wij houden ons aan den regel, die ook vroeger steeds is gevolgd: hoe grooter grondgebied, hoe meer troepen om het te bezetten; om hen, die „kwaad" willen; die niet zóó willen als zij, die het goed met hen meenen, desnoodig, door den „sterken arm" tot bezinning te brengen.

Alweêr eene afdwaling! Ja, het is zoo; maar overplaatsingen en promoties, ze houden nagenoeg gelijken tred. We zullen nu echter beginnen met het zwaartepunt van de quaestie.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Vooraf echter nog iets, wat ons onder de lezing van de hier besproken brochure trof.

De oud-Hoofdintendant *G. P. J. Ockerse* heeft zich, zooals men weet, verplicht gevoeld, eenige beschouwingen in 't licht te geven over de brochure „Gehoorzaamheid aan de Wetten." Dit heeft velen leed gedaan, vooral ook om de wijze, waarop hij schreef.

De Hoofdintendant *Ockerse* toch heeft indertijd het request van den — helaas! te vroeg ontslapen — Luitenant-kwartiermeester *D. J. Van Oosterzee* ondersteund, omdat hij — Hoofd-Intendant — het verzoek *billijk* achtte. Ook wij achten het billijk. Ook wij zouden, indien wij in het geval van den Kol. *O.* waren geweest, niet anders hebben gedaan. De bestaande „antecedenten" noodzaakten daartoe; er bestond geen reden, om den heer *Van Oosterzee* minder goed te behandelen dan de Officieren, op wie hij zich beriep.

Eene andere quaestie echter is, of die „antecedenten" wel deugden. Er zijn meer voorbeelden van zaken, die verkeerd zijn afgedaan, „omdat het gebezigde [op de bureaux geraadpleegde] antecedent niet deugde." Ook zijn zaken verkeerd beëindigd „om dat er geen antecedent was." Zoo zullen velen met ons zich de opmerking van een der ambtenaren ter Algemeene Secretarie herinneren, die jaren geleden het niet volkomen gelukken eener expeditie aldus verklaarde. Er was nl. geen „antecedent", waarnaar die expeditie kon worden „afgedaan;" of wel men heeft bij de afdoening, bij de behandeling, het „verkeerde antecedent" geraadpleegd.

De Kolonel O. intusschen vond steun bij alle autori-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

teiten; zij allen volgden dus het „verkeerde antecedent" Het Koninklijk besluit van 21 Maart 1877, n°. 10, is alzoo eveneens verkeerd; *Forbes de Timmerman* c. s. hadden, evenmin als de door den heer *Van Oostcrzee* genoemde Officieren, *in rang en ancienneteit* mogen worden *overgeplaatst* bij het *Indische* leger.

Zoolang nu de oud Hoofd-intendant niet ter verantwoording was geroepen door de Autoriteiten, aan wie hij, ook na zijne pensioneering, rekenschap schuldig blijft, had hij, naar onze — door velen gedeelde — meening, moeten zwijgen. Door in het publiek op te treden, heeft hij van hen, die slechts zeer *vague* begrippen omtrent eerbied en krijgstucht hebben, uitdrukkingen moeten hooren, welke op ieder weldenkende, doch vooral op ons Militairen, een pijnlijken indruk hebben gemaakt.

Zeer betreuren wij het dan ook, dat de Luitenant Kleij in zijn meeste schrifturen geen lageren toon heeft aangeslagen; dat hij, om niets anders te noemen, heeft vermeend niet verkeerd te handelen door te schrijven: [1]) „De strafpredicatie van den oud-Kolonel *Ockerse*, *ne me fait ni chaud ni froid.*" Dergelijke uitdrukkingen toch moeten — al heeft ook min of meer provatie plaats gehad — wel doen denken aan de fabel, waarin voorkomt van den geschopten dooden leeuw en — enfin, ze is bekend genoeg. Door zulke heftigheid heeft de heer Kleij de weldenkenden tegen zich ingenomen; geheel afgescheiden van hun oordeel over de zaak zelve.

---

[1]) Nieuwe Rotterdamsche Courant van 7 Januari 1882; bladz. 51 van de brochure.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Wat dit laatste betreft, blijkt ons oordeel reeds voldoende uit het bovenstaande.

De vraag blijft intusschen, of het redres wel zoo gemakkelijk is als de heer Kleij zich dat voorstelt; of Z. Exc. de Minister van Koloniën, die niet voor den heer Kleij alléén, maar voor de belangen van het geheele *Indische* leger, voor die van de Officieren van *alle* wapens en diensten moet zorgen, niet zeer ten rechte het volgende verklaard: [1])

„Het is echter gebleken, dat aan zulk eene herziening" [nl. het ontwerpen van eene geheel nieuwe ranglijst voor de Officieren der militaire administratie], *„waarbij „dan ook op alle bij andere wapens en dienstvakken „voorgekomen gevallen van rappel en ancienneteit zou „moeten worden gelet"*, [wij cursiveeren] „onoverkome„lijke bezwaren in den weg stonden. Daardoor zouden „verkregen regten worden te niet gedaan, om redenen „van gedrag of onbekwaamheid gepasseerde Officieren „worden gerangschikt als of zij niet gepasseerd waren, „en ongetwijfeld ontevredenheid en tweedragt in het „officierskorps verwekt worden.

„Men zou daardoor bovendien in schier eindelooze „quaesties worden gewikkeld, welker billijke oplossing „veelal ondoenlijk zou zijn. De eenstemmige conclusie „van de *Indische* autoriteiten is dan ook geweest, dat „ten gunste van den heer Kleij geene voorziening kon

[1]) Zie bladz. 8 — Kolom 1 — van de *Aanteekeningen op de door Z. E. den Minister van Koloniën aan de Tweede Kamer verstrekte inlichtingen*, door den heer K. aan het hier besproken overzicht toegevoegd, nadat de beide eerste vellen daarvan reeds waren afgedrukt.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

„getroffen worden, en na nauwgezette overweging heeft „de ondergeteekende zich met deze conclusie moeten „vereenigen."

Nog al *positief*, zouden wij zeggen!

En wat zegt nu de heer Kleij daaromtrent in zijne „Aanteekeningen"? Weerlegt hij de „eenstemmige conclusie van de Indische autoriteiten"? Toont hij aan, dat Z. E. de minister „na nauwgezette overweging", had moeten komen tot eene *andere* conclusie dan de „eenstemmige" van die Indische autoriteiten? [Hoofd-Intendant, Legercommandant, Raad van Nederlandsch-Indië, [1]) Gouverneur-Generaal? — althans dit mogen wij aannemen, na die woorden van den Minister en nu, blijkens bladz. 6 der hier besproken brochure, de gewichtige zaak zoo buitengewoon lang in onderzoek is geweest en dus niet met een „Franschen slag" zal zijn afgedaan].

Niets van dit alles! Ziehier wat de heer Kleij naast de zooeven overgenomen zinsneden uit 's Minister's „Nota van inlichtingen". aanteekent:

„Redres van de verongelijking *van mij en mijne* 50 „*collega's van de administratie*" [ook hier wordt door ons gecursiveerd] „door de gevolgen van de onwettige „vooruitschuiving in de ranglijst van Van Oosterzee c. s., *is wel degelijk mogelijk*" [hier is het de heer

[1]) a+b zij gerust, de Raad van Nederlandsch-Indië is met deze zaak *niet* gemoeid geweest; het *buitengewoon lange onderzoek* had eene andere oorzaak, vraag dat maar eens aan de officieren die van October 1880 tot Julij 1881 aan de Ve en aan de IIe Afdeeling van het D. v. O. werkzaam waren. [KLEIJ].

PERPUSTAKAAN NASIONAL

„Kleij die cursiveert], en niet alléén dat er geene „on-
„overkomelijke bezwaren" in den weg staan, maar er is
„zelfs geen enkel *wettig* bezwaar tegen het middel tot
„redres, door mij op blz. 28 van „Gehoorzaamheid aan
„de Wetten enz", aangegeven. Zie hieromtrent ook de
Militaire Spectator Januarij-nummer dezes jaars, bladz.
„55 en het Dagblad van Zuid-Holland en 's Graven-
„hage van 20 December 1881.

„Doordien de thans nog in de gelederen aanwezige
„officieren, welke in 1877 zijn vooruitgeschoven, nl.
„Jautze, Vermeer, Van Oosterzee en Kits van Heijnin-
„gen [dit is de *wettige* volgorde; hunne tegenwoordige
„onderlinge rangschikking is *onwettig*] thans *allen* ka-
pitein zijn, zou het redres, zooals dat door mij is voor-
„gesteld, kunnen plaats hebben, zonder dat zelfs *eene*
„*enkele* GRONDIGE reclame daaruit zou kunnen ontstaan;
„dat redres, 't zij mij vergund het hier te herhalen,
„zou bestaan in:

„ „Intrekking van het Koninklijk besluit van 21
„ „Maart 1877, n°. 10, met bepaling, dat de officieren,
„ „die tengevolge van den inhoud van dat besluit, be-
„ „reids tot hoogere rangen zijn bevorderd, in die ran-
„ „gen zullen gehandhaafd blijven, *als de jongsten;* doch
„ „geen promotie kunnen maken — en ook niet van
„ „kapitein-kwartiermeester overgebragt mogen worden
„ „bij de onder-intendanten 2e klasse — vóór dat zij,
„ „tengevolge der successivelijk plaats te hebben be-
„ „vorderingen, weder de plaatsen zullen hebben inge-
„ „nomen, waarop zij vóór het besluit van 21 Maart
„ „1877, n°. 10, in de ranglijst stonden.""

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

„Door *dat* redres worden geen verkregen regten te „niet gedaan, want de vier hiervoren genoemde heeren „hebben, omdat zij tengevolge het Koninkl. besluit van „21 Maart 1877, n°. 10, *vóór hunne wettige beurt* tot „kapitein bevorderd zijn, zeer zeker niet in zulk eenen „wettigen zin regt op dien rang als *ik* bijv. Zou dan „de Regeering aan hen niet de schijnbare regten *op „verdere bevordering van af hun nu onwettig standpunt „in de ranglijst* mogen ontnemen, terwijl diezelfde Re„geering aan mij en 50 mijner collega's onze *inderdaad „wettige* regten op eenen hoogeren rang of op eene „hoogere standplaats in de ranglijst onthoudt? Die leer „gaat mij te hoog. 1)

„Mij is het duidelijk, dat voor het redres slechts *één* „feitelijk bezwaar bestaat, nl, *onwil* van de autoriteiten „om ridderlijk te erkennen, dat er is gedwaald." [Al„weer die scherpe toon, dien wij reeds releveerden; „dien wij afkeuren in *ieder* officier en te meer in iemand, „die het woord *ridderlijk* bezigt.]

„Ik verklaar bij deze, dat indien ik werkelijk over„tuigd was, dat er geen redres mogelijk was, ik in de „zaak zou hebben berust en mij niet tot de 2e Kamer „gewend zou hebben, veel minder een vonnis zou heb-

1) »Eigenlijk is, wat hierboven door mij wordt voorgesteld geen »*redres*, maar slechts het stuiten van het kwaad in zijne verdere gevolgen; want, men vergete het niet, indien de vier bedoelde officieren »van af hun tegenwoordig standpunt in de ranglijst, — bij opvolgende »vacatures in de hoogere rangen, — opklimmen, dan worden zij vóór »hunne *wettige* beurt onder-intendant 2e klasse, enz. enz.

»Werkelijk redres wordt in het »Dagblad" voorgesteld, in het nommer »van 20 December 1881."

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

„ben gevraagd van de regtbank der publieke opinie."

Zoover de heer Kleij. Laat ons nu eens doen, wat hij, iets verder in zijne „Aanteekeningen", verzoekt of aanbeveelt, nl. de „Inlichtingen" van Z. E. den Minister van Koloniën, „niet slechts oppervlakkig" lezen, „maar ze aan een nauwgezet onderzoek" onderwerpen.

De Minister zeide — zie de hiervoren door ons gecursiveerde woorden, op blz. 90 — dat bij eene herziening d. i.: het ontwerpen van eene geheel nieuwe ranglijst voor de officieren der Militaire Administratie „ook op alle bij andere wapens en dienstvakken voor„gekomen gevallen van rappel van ancienneteit zou „moeten worden gelet."

En de heer Kleij? Hij leest „oppervlakkig"; hij onderwerpt de „Inlichtingen" niet „aan een nauwgezet onderzoek." Hij neemt niet de minste notitie van het, ook in ons oog, hoogst gewichtige bezwaar van den den Minister; hij écarteert het en spreekt over niets dan het „redres van de verongelijking „*van mij* (zichzelven) *en mijne 50 collega's van de administratie.*"

Wie kan zoo iets goedkeuren? Wie wil meêgaan, wanneer zulke gewichtige belangen zoo „oppervlakkig" worden behandeld?

Wij hebben niets tegen redres voor den Heer Kleij en zijne 50 collega's van de Administratie. Integendeel. We zouden het zeer toejuichen *indien* het redres kon worden verleend.

Maar waar wij wèl tegen hebben is: dat de Heer Kleij, met terzijdestelling van de belangen van een

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

menigte officieren van *andere* wapens en diensten, die minstens evenveel aanspraak op billijk redres hebben als hij; dat hij — zeggen we — slechts op zich zelven en zijne collega's bij de Militaire Administratie let, niettegenstaande Z. E. de Minister van Koloniën op en nevens wiens „Inlichtingen" hij „Aanteekeningen" maakte, wèl over „alle bij andere wapens en dienstvakken *voorgekomen*" (wij cursiveeren) „gevallen van rappel van ancienneteit" sprak.

En dat die gevallen „voorgekomen" *zijn*, daarvan geven wij — ook zonder de mededeeling van den Minister — de verzekering.

Aanvankelijk waren we geneigd, voor onzen Kameraad „verzachtende omstandigheden" in aanmerking te nemen. We dachten: och! de Heer Kleij heeft nog te kort bij ons Leger dienst gedaan, om voldoende te weten, welke grieven bij andere wapens en diensten in zake „overplaatsingen van officieren" bestaan.

Maar nu hij niet alleen de daarover handelende zinsnede uit de „Nota van Inlichtingen" *over het hoofd ziet*, doch ook (bladz. 9 van zijne „Aanteekeningen") eene passage aanhaalt uit het I. M. T, (N°. 2 van 1882, bladz. 334), echter niet *die*, welke voorkomt op bladz. 84 en 85 van zijne brochure, nu zouden wij — die evenveel belangstellen in de positie van onze andere kameraden als in die van den ons persoonlijk geheel onbekenden Heer Kleij — nu zouden we ons schuldig maken aan „oppervlakkigheid", indien we niet opkwamen tegen zulk eene behandeling van eene gewichtige zaak.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Wat de Heer Kleij naliet, moeten wij dus nu wel doen.

Ziehier dan hetgeen voorkomt op bladz. 333 van het aangehaalde nummer van het I. M. T.; iets wat hij, zooals we zeiden, niet overnam, dààr waar het geheel op zijn plaats zou zijn geweest.

„Onze ondervinding van de *willekeurige* toepassing „der bepalingen omtrent die overplaatsingen is, even „als die van vele anderen vóór ons, eene treurige ge- „weest. Wij hebben vooral in de laatste *zeven* jaren „daarvan proeven gezien, die aan het stoute grenzen. „Uit achting en vriendschap voor kundige en achtens- „waardige personen, die er de *voordeelen* van geplukt „hebben, zullen wij kieschheidshalve geene namen en „voorbeelden opnoemen; maar. . . . . enz."

Het oordeel blijve nu aan den Lezer.

Hiervoren verklaarden we, dat we het zeer zouden toejuichen *indien* het redres, door den heer Kleij voor zich en zijne 50 collega's bedoeld, kon worden verleend. Zeer zeker zouden we dat. Maar . . . . . men lette op het woord „*indien*."

Zóó als de Heer Kleij de wijze van redres voorstelt (bladz. 91 hiervoren) is de zaak, voor zoover de Militaire Administratie betreft, zeer eenvoudig. Het eventueel intetrekken Koninklijk besluit van 21 Maart 1877 handelde over Soetbroot Piccardt, Jautze, Vermeer, Van Oosterzee en Kits van Heijningen. De eerstgenoemde verzocht zijn ontslag uit den militairen dienst; de vierde overleed (nog al merkwaardig: tijdens hij, in de plaats van den Heer Kleij, was werkzaam gesteld bij het Ministerie van Koloniën.) Nog slechts *drie* van

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

de *vijf* „bevoorrechten" bleven alzoo sedert Maart '77 over.

Maar . . . . de zaak is *niet* zoo eenvoudig, als de Heer K. ze doet voorkomen.

Om ons, in navolging van den Heer K., slechts tot den dienst der Militaire Administratie te bepalen, rijst al dadelijk de vraag: Als de *her*plaatsing (regeling van de ancienneteit) van die vijf — thans tot drie gereduceerde officieren niet *wettig* is; als dus het Koninklijk besluit van 21 Maart '77 moet worden ingetrokken, dan is evenmin wettig de *over*plaatsing in rang en ancienneteit (in 1877) van de Heeren Kroeze, Torrê (sedert overleden), Van de Ven, de Sauvage en Bezemer, noch die — om in de Hollandsche officiersboekjes, die de ancienneteitsdatums van alle rangen bevatten *) terug te gaan — van den Heer Van den Bussche (officier van administratie 2e klasse) als jongste 1e Luit. kwartierm. (in 1873), noch van de Heeren Fraser (thans kolonel; in 1862 als 1e Luit. kwart.), Gallas, De Visser en misschien nog anderen meer. We kunnen het niet opzoeken, wijl die oude boekjes zijn verloren gegaan. Wie heeft ze nog, na *dertien* keeren te zijn overgeplaatst?

---

*) Waarom toch wordt in Indië niet op dezelfde wijze gehandeld? Waarom worden vele officieren genoodzaakt, zich bij het gewone Indische, het in Indië zoo dure Hollandsche boekje aan te schaffen. In den Regeerings-Almanak vindt men bij de Ambtenaren — althans bij verreweg de meesten — ook de ancienneteitsdatums vermeld, of de datums van de oorspronkelijke benoeming tot Ambtenaar.

Zou het Departement van Oorlog geen grooten dienst bewijzen aan tal van belanghebbenden, indien het voortaan de naam- en ranglijsten deed inrichten als in het Hollandsche officiersboekje? Wij gelooven van ja.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Evenmin wettig, herhalen we. Goed. Maar wat dan? „Intrekken!" Best! De heer Kleij zegt (bladz. 9 van zijne „Aanteekeningen"): „Wanneer *werkelijk gegronde* „reclames *wettig* worden hersteld, kunnen daardoor geen „nieuwe grieven rijzen en wordt daardoor geen toestand „van ontevredenheid gekweekt; wèl wordt daardoor de „bestaande ontevredenheid weggenomen, de eerbied voor „het gezag versterkt en het geschokt vertrouwen, in de „met gezag bekleede personen, hersteld."

Accoord! Maar. . . . . nu *de practijk!*

Laten we nu eens aannemen, dat de bezwaren van Z. E. den Minister van Koloniën niet worden beäamd door de Volksvertegenwoordiging, aan wie ze werden medegedeeld. Dat deze beslist: Gehoorzaamheid aan de Wetten! Intrekking alzoo van *alle* (let wel: *alle)* Koninklijke besluiten, welke niet strikt overeenkomen met de voor ons leger geldende *Wet;* met de „Regeling" in Staatsblad 1860, n°. 26.

Wat zou er dan gebeuren?

Om ons zelven daarvan eenig denkbeeld te vormen, zijn we aan 't werk getogen, om de officieren der Militaire Administratie zóódanig te verschikken, dat zij komen op de plaats, waar zij — bij *consequente* toepassing van het beginsel: intrekking van *alle* besluiten, welke in strijd zijn met de Wet — moeten verkrijgen.

Die arbeid — 't was werkelijk wat men noemt een „arbeid" — hebben we *niet* voltooid. Waarom niet? Wel, we kwamen tot zulke *dwaze* toestanden, dat we, eerlijk gezegd, er geen gat meer in zagen.

Wie lust mocht gevoelen, ook eens die proef te nemen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

zal tot hetzelfde resultaat komen. Zoo neen, dan zal hij stellig, niet alleen ons, maar het geheele leger verplichten, door het resultaat in ons Tijdschrift te publiceeren. Alhoewel de Kleij-quaestie menig lezer niet meer moge interesseeren, zoo gelooven we toch wel, dat zulk een nieuwe ranglijst, als wij verkregen, minstens een grimlach zou verwekken. En lachen in de Oost is zoo kwaad niet. De moeilijke tijden die wij, na de jaren van voorspoed (!), beleven, stemmen toch al reeds somber genoeg. Hoevelen treurden niet, alleen omdat zij, *in strijd met de Wet*, officieren *boven* zich in de ranglijst zagen geplaatst; eene ontdekking, welke zij meestal eerst deden als het nieuwe officiersboekje was uitgekomen; een Nieuwjaars-surprise alzoo, doch van pijnlijken aard.

En onder die treurenden — maar, althans *tot dus verre*, berustenden — bevinden zich niet alléén officieren van de Militaire Administratie, maar ook — en, als we gingen tellen, veel meer dan *vijftig* — officieren van andere wapens en diensten.

We willen, om dezelfde redenen als de ons onbekende schrijver in n°. 2 van dit Tijdschrift, geen namen noemen. Ieder belanghebbende kent ze. Hij moge al een oogenblik door de *Surprise* zijn getroffen — ons land is er niet naar, om over zoo iets lang te *pikeren* (peinzen); vooral niet om de kameraden, die „gloeiend hoften" (men vergeve ons deze expressie) daarom te benijden.

Maar. . . . en hier komen we tot de bezwaren van Z. E. den Minister van Koloniën — maar, als eenmaal blijkt, dat de kameraden bij de Militaire Administratie verkrijgen: herstel van grieven, dan zal niemand, die

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

er goed over denkt, aan de andere officieren ten kwade duiden, dat ook zij verzoeken, om bij hun wapen of dienst de grieven te herstellen, over welke enkelen hunner, doch te vergeefs, zich reeds vroeger hadden beklaagd.

Zelfverloochening? Wel zeker! Wellicht weinigen meer dan wij zijn er vóór, om ze te betrachten; we leerden ze gelukkig reeds vroegtijdig. Maar — evenmin als, volgens het bekende versje, „De Liefde" steeds bestendig van duur is — is het de eene of andere deugd, welke den mensch tot sieraad strekt; of, welker beoefening — zooals bij ons militairen — als algemeene regel geldt. Vooral dàn, wanneer bij het opklimmen in de ranglijst en den tragen gang der promotie, ook meer *gevoeld* wordt, hoe één nummertje tot vele maanden, ja soms jaren uitstel in bevordering kan leiden, is het niet altijd zeker, dat plichtsbesef de overwinning behaalt bij den inwendigen strijd.

Wat wij alzoo ten zeerste *vreezen* is: Dat wanneer — onverhoopt — de bezwaren van Z. E. den Minister van Koloniën niet mochten worden beäamd, zal gebeuren, wat Z. E. zoo terecht aan de Kamer schreef, n.l. dat „een toestand van ontevredenheid zou worden gekweekt, die op den duur onvereenigbaar is met de gronden van onderlinge achting en vriendschap, waarop de goede geest in het leger — vooral in het officierskorps — behoort te steunen."

Hoe onaangenaam het ook moge zijn voor den heer Kleij en de 50 door hem bedoelde officieren van zijnen dienst, hopen en vertrouwen wij toch — op grond van

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

alles, wat wij hier als onze innige overtuiging terneêr schreven — dat de Tweede Kamer der Staten-Generaal, doende wat de heer Kleij zoo aanbeveelt, de „Inlichtingen" van Z. E. den Minister van Koloniën niet slechts oppervlakkig zal lezen, maar ze aan een nauwgezet onderzoek zal onderwerpen; om zich daarna aan te sluiten bij hetgeen de Minister van voornemen was te doen, n.l.: herziening van de artt. 26 en 27 der „Regeling" in dien zin, dat — alzoo: *voor den vervolge* — de belangen van de Indische officieren beter gewaarborgd worden.

Meer is, althans naar onze meening, niet te doen. En het spijt ons, ten slotte er nog op te moeten wijzen, dat de Heer Kleij ook dàt gedeelte van 's Minister's Nota niet van eenige „Aanteekening" heeft voorzien.

26 Mei 1882. *a + b.*

Naschrift.

Sedert werd in *Indië* bekend het „Verslag der Commissie van Rapporteurs," onder dagteekening van den 9den Mei jl. aan de Tweede Kamer ingediend.

De voorstellen, waartoe de Commissie is gekomen, luidden:

1o. den Minister van Koloniën dank te zeggen voor de gegeven inlichtingen;

2o. ten aanzien van de klacht van den adressant, als zoude aan de bepaling zijner overplaatsing ten op-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

zichte der uitdrukking *en ancienneteit* nimmer uitvoerig zijn gegeven, over te gaan tot de orde van den dag;

3o. te verklaren:

a. dat het Koninklijk besluit van den 21sten Maart 1876, No. 10, herstellende de ancienneteit in vorigen dienst van vijf Luitenants-kwartiermeester, gewezen officieren van administratie der Marine, onwettig moet worden geacht, als in strijd met een Algemeenen maatregel van inwendig bestuur;

b. dat genoemd Koninklijk besluit derhalve dient te worden ingetrokken, of zoodanig gewijzigd, dat daaruit geene verdere nadeelen voor den adressant en degenen die met hem werden voorbijgegaan, kunnen ontstaan.

De Commissie van Rapporteurs heeft alzoo, evenmin als de adressant, de bezwaren van den Minister gereleveerd, welke op bladz. 90 en vlg. van bovenstaand opstel worden besproken.

De woorden van den Minister: „waarbij dan ook op „andere wapens en dienstvakken voorgekomen gevallen „van ancienneteit zou moeten worden gelet", schijnen dus te zijn beschouwd als van onvoldoende gewicht, om de regeering te weerhouden van het nemen van een besluit, dat zulke ernstige consequentiën kan hebben.

Wij wenschen niet vooruit te loopen op de beslissing van de Tweede Kamer. We bepalen ons daarom tot het uitdrukken van de verwachting, dat, bij de discussies over het Verslag, de bedoelde consequentiën wel zullen zijn ter sprake gebracht; dat dus zal zijn gelet, niet alleen op „den adressant en degenen die met hem

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

werden voorbijgegaan", maar ook op de belangen der officieren van andere wapens en diensten.

24. De Militaire Spectator 1880 No. 10.

De »bespreking" van de brochure: de zaak van den luitenant KLEIJ, *enz., door a + b, in het Indisch-Militair-Tijdschrift* No. 7 *van dit jaar, besproken door* TH. KLEIJ, *Kapitein-Kwartiermeester bij het Ned. Ind. Leger.*

Tua Res Agitur!
Officieren! het geldt *Uw* belang,
dat hier behandeld wordt!
(*Ind. Milit. Tijdschr.* 1882 No. 7 *bladz.* 83).

Vergun mij, geachte Redacteur, een oogenblik 't woord en voor 't eerst een plaatsje in dit tijdschrift, om een paar opmerkingen te publiceren naar aanleiding van de bespreking mijner laatste brochure: „De zaak van den luitenant Kleij enz.," voorkomende in No. 7 van het Ind. Militair Tijdschrift van dezen jaargang; bladz. 82—98.

Ik vraag plaatsing aan „de Militaire Spectator", omdat ik gaarne mijne anti-critiek bekend zou zien, — vooral ook bij de Leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, — vóór dat door genoemd Staatsligchaam in mijne zaak eene beslissing genomen wordt. Dat doel zou ik waarschijnlijk niet bereiken kunnen, indien dit opstel naar Indie moest worden gezonden ter plaatsing in het Militair Tijdschrift.

Bedoelde bespreking is helaas! slechts onderteekend a + b; 't spijt mij erg, zeer erg! dat onder dat stuk

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

de naam van den recensent niet is geplaatst. Ik had dat nog wel verzocht op blz. 30 van mijn „Gehoorzaamheid aan de Wetten."

Ik strijd niet gaarne met mij onbekende magten, doch waar mij, als in de onderwerpelijke beoordeeling, het verwijt wordt gemaakt van gebrek aan kameraadschap, daar mag ik niet zwijgen.

Dat verwijt is voor den niet oppervlakkigen lezer nog al duidelijk te bespeuren uit het o. a.: op blz. 93 dier beoordeeling voorkomende; immers daar lezen wij, o. m.: „Maar waar wij wèl tegen hebben is: dat de heer Kleij, met terzijde stelling van de belangen van een menigte officieren van *andere* wapens en diensten, die minstens evenwel aanspraak op billijk redres hebben als hij; dat hij zeggen we slechts op zich zelven en zijne collega's bij de militaire administratie let, niettegenstaande Z. E. de Minister van Koloniën, op — en nevens wien „Inlichtingen" hij „Aanteekeningen" maakte, wèl over alle bij andere wapens en dienstvakken *voorgekomen* gevallen van rappel van ancienneteit sprak enz."

In dit citaat zie ik het verwijt van gebrek aan kameraadschap, 't welk ik als volgt wederleg:

Op blz. 5 van mijne „Aanteekeningen op de door Z. E. den Minister van Koloniën aan de Tweede Kamer verstrekte inlichtingen op mijn rekest" dáár waar Z. E. het antecedent aanhaalt van de drie 2e luitenants van de Mariniers, die met behoud van hunne ancienneteit opgenomen zijn in het officiers-korps *der Infanterie* (ik cursiveer) zeg ik: „Ook de drie hier bedoelde officieren van de Mariniers zijn niet *overgeplaatst*, maar

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

na verkregen ontslag uit de zeedienst, *benoemd* tot officieren der Infanterie van het Indische leger, met bepaling dat zij hunne, bij de marine verkregen ancienneteit zouden behouden; *door deze laatste bepaling zijn de artt. 21 der wet van 28 Augustus 1851 (Ned. Stbl. n°. 126) en 5, 9 en 26 der Regeling van de bevordering enz. van 1859, (Indisch Staatsbl. n°. 26 van 1860) geschonden.*"

Ik cursiveer het laatste gedeelte dier „Aanteekening" omdat daarin het bewijs is gelegen, dat ik dáár ter plaatse wel degelijk de regten van de kameraden van een ander legergedeelte — de Infanterie — heb verdedigd.

Of is het soms „terzijdestelling van de belangen van een menigte officieren van andere wapens en diensten" wat in dat gecursiveerde gedeelte door mij werd gezegd? Staat voor den niet oppervlakkigen lezer daar niet duidelijk geschreven: door dat laten behouden van de ancienneteit der marine, zijn de regten van vele Infanterie-Officieren verkort, heeft er wetschennis plaats gehad en heeft dus de Minister, die het betrekkelijk koninklijk besluit contrasigneerde zich strafschuldig gemaakt? [zie art. 3b der wet van 22 April 1855 (Ned. Stbl. No. 33), geciteerd op blz. 35 der brochure die door a + b besproken wordt.]

Doch misschien drijft a + b zijne consequentien zóóver dat hij zegt, nu ja! dat is dan voor de Infanterie, maar waar hebt ge U de belangen van de Kavallerie, Artillerie, Genie, Geneeskundige dienst etc. aangetrokken?

Zelfs *daarin* kan ik hem tevreden stellen, door te

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

verwijzen naar den aanhef van de allereerste brochure in deze zaak „Gehoorzaamheid aan de Wetten," waar ik op blz. 4, onder verwijzing naar het Ind. Mil. Tijdschrift, 12e jaargang 1881, no. 5, blz. 505, verklaar: dat daár ter plaatse eene willekeurige handeling wordt geconstateerd ten opzigte der bevordering van 1e Luitenant tot Kapitein bij het wapen der Genie, en van 2n tot 1n luitenant bij dat der Artillerie.

Ik herhaal dat ik daar verklaar, *niet* dat er *bewezen* wordt dat er willekeur heeft plaats gehad maar dat die willekeur *geconstateerd* wordt. Is zulk eene verklaring soms ook ter zijdestelling van de belangen van Officieren van andere wapens en diensten?

En wat zeg ik op blz. 7, 2e alinea van de „Aanteekeningen op de Inlichtingen" die a + b bespreekt? Men oordeele: „Het beroep op het feit der indeeling van, van de Kust van Guinea en uit West-Indië afkomstige Officieren bij het Indische leger, met geheel of gedeeltelijk behoud van ancienneteit is eenvoudig een beroep op een *onwettig antecedent*, waartegen luid genoeg is geprotesteerd, en waarover *nog heden ten dage* ontevredenheid in het Indisch officiers-korps bestaat." Is dit, moet ik alweêr vragen, terzijdestelling van de belangen der officieren van andere wapens en diensten?

En ook nog op diezelfde bladzijde ter plaatse waar Z. E. de Minister van Kolonien zegt: „De overplaatsing van niet tot het Nederlandsche leger behoorende officieren, bij het Indische in hun rang en ancienneteit, is steeds eene groote uitzondering geweest en zal dit behooren te blijven;" daar zeg ik: „„*Zal dit behooren*

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

te blijven" „„tegen deze woorden teeken ik voor het geheele Indische officiers-korps ten ernstigste protest aan; zoo lang de thans vigerende bepalingen niet vervangen zijn, kunnen geene andere officieren, dan van het Nederlandsche leger bij dat in Ned.-Indie overgeplaatst worden.

De uitzonderingen waarvan de „Inlichtingen" gewagen —, zijn in strijd met de Regelen op de bevordering, enz. der officieren van de in Ned. Indie aanwezige landmagt."" Voor het laatst vraag ik, is dat terzijde stelling van de belangen van de officieren van andere wapens en diensten?

a + b bespreekt het laatste „werkje" van mij; hij doet dat in het Indisch Mil. Tijdschrift, dus publiek, en zal dan ook bedoeld „werkje" wel niet oppervlakkig gelezen hebben; mag ik hem beleefd verzoeken nog eens op te slaan blz. 13 en 14 van dat „werkje"?

Op blz. 13 onderaan en vervolgens op blz. 14 wordt door mij gezegd: „„Wat ik wil, wat ik hoop, ja — waarom zou ik het niet als vrije Nederlander zeggen — wat ik eisch, is recht, recht niet voor mij alléén maar voor a l l e (het woord staat ook dáár gespatieerd gedrukt) mijne kameraden.""

Is een en ander voldoende om aan te toonen dat ik de belangen van anderen *volstrekt niet terzijde heb gesteld*, zoo neen! welnu, dat dan a + b eens informere bij de kameraden die mij persoonlijk kennen of ze mij zulk een egoïst achten te zijn? Ik ben niet bevreesd voor hun antwoord.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Werkelijk a + b, ik heb in mijn leven reeds zóóveel kwaads zien stichten door het: „Ieder voor zich en God voor ons allen," dat ik dien stelregel innig verfoei; ik ben in gemoede overtuigd dat het Indisch officierkorps veel, zéér veel, ja véél te véél is benadeeld geworden door dat somtijds die stelregel — helaas! met àl te goed succes — in toepassing is gebragt.

Indien wij ons over het algemeen wat minder beijverden om elkander „een vlieg af te vangen" en in tegendeel elkaar wat meer steunden in het behartigen der gemeenschappelijke belangen, dan zouden er vrij wat *„wettig gegronde"* reclames minder bestaan dan nu, en veel minder *„wettig gegronde"* redenen van ontevredenheid 't gemoed van zoo menig officier, tegen de hooger, soms zeer hooggeplaatste autoriteiten verbitteren.

De door niets geregtvaardigde, onbewezen beschuldiging van alleen aan *mijne* belangen en aan die van de met mij wederregtelijk benadeelde officieren der militaire administratie gedacht te hebben, werp ik verre van mij, trouwens als men slechts gelieve te herlezen wat ik op blz. *11* en *12* van mijnen „Open Brief aan den Oud-Hoofd Intendant G. P. J. Ockerse" gezegd heb, zal men zeker tot de overtuiging komen, dat bij mij eigen belang in deze geheele kwestie volstrekt geen hoofdzaak was.

Tot zoover mijne wederlegging van het bedekte verwijt van gebrek aan kameraadschap.

In zake de mij door a + b zoo herhaaldelijk toegediende beschuldiging van „oppervlakkigheid" kan ik korter zijn.

Wat noemt a + b al- of niet „oppervlakkig"? Is volgens hem *niet oppervlakkig* als men, zooals hij doet,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

eene brochure bespreekt, over die brochure zelve eigenlijk niets zegt, en toch ruim 15 — zegge vijftien — bladzijden druks in het Indisch Militair Tijdschrift levert?

't Is waar, tot twee malen toe, verklaart a + b zelf, „afgedwaald" te zijn; hij heeft dus geen „voet bij stuk" gehouden. Eilieve a + b, vraagt eens aan lieden die nog al eens met hun hersens moeten werken, die over een bepaald onderwerp hun gedachten, hunne denkbeelden moeten uiten, waarvan of dat afdwalen in den regel een bewijs is?

Niet van degelijke doordrongenheid; *niet* van zich als 't ware vereenzelvigd te hebben met het te behandelen onderwerp, maar dikwijls wel van oppervlakkigheid en somtijds van de tactiek om bij minder goed verdedigbare zaken de aandacht van het hoofdonderwerp af te leiden en die op bijzaken te vestigen.

Ziet! a + b beschuldigt mij van oppervlakkigheid omdat ik, nevens de Inlichtingen van den Minister van Koloniën, dáár waar Z. E., met andere woorden, zegt dat inzake de ancienneteit ook bij de overige wapens en diensten wetschennis heeft plaats gehad, niet het middel tot redres aangeef; omdat ik het bezwaar van den Minister „dat indien *mijne* zaak geredresseerd werd, ook op alle bij andere wapens en diensten voorgekomen" *onregelmatigheden* (noem ik het) „zou moeten worden gelet," ecarteer.

Ik ecarteer niets! ik heb „aanteekeningen" gemaakt op de „Inlichtingen" die Z. E. de Minister heeft gegeven aan de Tweede Kamer *op mijn adres* aan dat *Staatsligchaam*. Op de inlichtingen die Z. E. boven en

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

behalve die *op mijn adres* wel heeft willen geven, o. a. dat er nog veel meer onregelmatigheden gepleegd zijn dan door mij was gezegd, had ik geene aanteekeningen te maken en misschien zou a + b, die mij nu, omdat ik dit naliet, van oppervlakkigheid beschuldigd, mij, indien ik dáár ter plaatste wèl aanteekeningen had gemaakt, 't eerst en 't heftigst toegeroepen hebben: „Waar bemoeit ge u meê?; dat zijn uwe zaken niet," en mij welligt toegevoegd hebben „Houdt voet bij stuk!" „Schoenmaker houdt je bij je leest!" of zoo iets.

In allen ernst, raad ik a + b aan om nog eens — hoe vervelend het ook wezen moge — aandachtig, s.v.p. *zeer aandachtig* na te lezen, de drie door mij in het licht gegeven brochures: „Gehoorzaamheid aan de Wetten"; „Open Brief aan den oud-hoofdintendant G. P. J. Ockerse" en „De zaak van den luitenant *Kleij* en 50 andere officieren door- en in de pers besproken." Als hij dat werkelijk aandachtig gedaan heeft, dan, ik houd er mij van overtuigd, zal hij mij niet weder zoo ongegrond van oppervlakkigheid beschuldigen.

Ik vermeen, óók om niet al te veel plaats van dit Tijdschrift, en te veel geduld van de lezers te vergen, met het voorgaande, nopens mijne oppervlakkigheid te kunnen volstaan.

De critiek van a + b op den voet te volgen is een zeer aanlokkend iets omdat ik mij, — 't zij zonder aanmatiging gezegd — in staat gevoel, haar „zoo geheel en al aftebreken" (zou de Mil. Spectator zeggen, zie blz. 72 bovenaan in de brochure „de zaak van luitenant *Kleij* enz") „dat er geen splinter van overeind zou blijven."

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Maar waarvoor zou dat dienen? Ik heb te veel vertrouwen in het oordeel des onderscheids van het geheele Indische officiers-korps, om die „afbrekerij" noodig te achten; voorzeker een ieder is in staat dien arbeid zelf te verrichten.

Een paar punten evenwel wil ik nog releveeren, om daarna de conclusie waartoe a + b eigenlijk komt, als beneden alle critiek, te brandmerken zooals zij dat verdient.

Vooraf echter betuig ik a + b even openlijk en rond als ik zijne critiek bestrijd, mijn' innigen dank voor de vereerende woorden op sommige plaatsen in die zelfde critiek aan mijn adres ter neder geschreven; o. a. op blz. *83*, waar hij zegt: „dit resultaat" (n. l. betere waarborgen voor den vervolge van de belangen der Indische officieren op het stuk van overplaatsingen enz.) „heeft het Ind. officiers-korps alléén te danken aan den heer *Kleij*" en iets verder: „eene groote voldoening zal het toch stellig voor hem zijn dat hij nuttig is geweest voor het geheele korps officieren van het leger."

Voor die erkenning van het goede wat er in mijn pogen om het regt te doen zegevieren gelegen is, zeg ik, ik herhaal het, a + b innig dank; voorzeker zal het steeds eene zeer strelende gedachte voor mij zijn, indien ik in de toekomst *de bewijzen mag zien* van tot iets werkelijk goeds voor het korps officieren van het Indische leger, waartoe ik met liefde en ingenomenheid behoor, te hebben medegewerkt.

En nu de enkele punten waarop ik bijzonder de aandacht wensch te vestigen; ik zal uit den ruimen voorraad inderdaad slechts enkele kiezen.

1°. Op blz. 89 zegt a + b: „De Hoofd-Intendant Oc-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

kerse toch, heeft indertijd het request van den — helaas! te vroeg ontslapen — luitenant-kwartiermeester D. J. van Oosterzee ondersteund, omdat hij — Hoofdintendant — het verzoek billijk achtte. Ook wij achtten het billijk. Ook wij zouden, indien wij in het geval van den kolonel O. waren geweest, niet anders hebben gedaan. De bestaande „antecedenten" noodzaakten daartoe; er bestond geen reden om den heer Van Oosterzee minder goed te behandelen dan de officieren op wien hij zich beriep. [1])

„Eene andere quaestie echter is of die „antecedenten" wel deugden??"

Is U dat ernst, heiligen ernst, a + b? Zoudt ge in voorkomende gevallen als een of meer officieren *onwettig* waren bevoordeeld ten nadeele van anderen, zoudt ge, vraag ik, U *willen*, U *durven* leenen om dan wederom enkele *onwettig* te bevoordeelen ten koste van de duidelijk beschreven regten van anderen, alléén omdat volgens Uwe subjectieve meening die *onwettige* bevoordeeling billijk zou zijn? Alléén omdat er *„een antecedent dat niet deugt"* bestaat?

Hebt Gij dan niet gezworen: *„Gehoorzaamheid aan de Wetten??"* hebt Gij, die mij van oppervlakkigheid beschuldigt, en anderen (blz. 87) van „het onderwerp niet meester te zijn," niet te zijn doorgedrongen in de quaestie," hebt Ge vraag ik wel bedacht dat de Hoofdin-

[1]) Daarvoor bestond wèl eene reden; de toestanden waren volstrekt niet analogue. Zie daaromtrent »Kantteekeningen op de beschouwingen van den kolonel Ockerse, door Majoor Perelaer, blz. 11, laatste regel, 12, 13 en 14 en het «woord vooraf» van *deze* brochure, waaruit blijkt dat bij de officieren van de *Mariniers 's Lands*belang — bij Van Oosterzee c.s alléén *eigenbelang* in 't spel was.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

tendant O. de eerste autoriteit in deze zaak was die tot *wetsverkrachting* heeft geadviseerd?? Zeker niet! want anders toch dunkt me is het niet denkbaar dat Ge openlijk, in een publiek geschrift, in het gezicht van het geheele Indische Officierskorps zulk eene verklaring zoudt durven afleggen.

Ik hoop voor U — en voor het leger het allermeest — dat die verklaring op rekening van *Uwe oppervlakkigheid* geboekt mag worden, en *Ge in c. q. voorkomende gevallen U niet zult laten „noodzaken" door „antecedenten die niet deugen," maar trouw zult blijven aan uwen eed: „Gehoorzaamheid aan de wetten."*

2. Op diezelfde blz. 89, onderaan en verder lezen we: „door in het publiek op te treden heeft hij" — kolonel O. nl. — „van hen die slechts zeer *vague* begrippen omtrent eerbied en krijgstucht hebben, uitdrukkingen moeten hooren, welke op ieder weldenkenden, doch vooral op ons militairen een pijnlijken indruk hebben gemaakt. Zeer betreuren wij het dan ook dat de luitenant Kleij in zijn meeste schrifturen geen lageren toon heeft aangeslagen; enz."

Ik schijn aldaar, niet onduidelijk dunkt me, „óók gerangschikt te worden onder hen die slechts zeer *vague* begrippen omtrent eerbied en krijgstucht hebben.

De andere personen wien dit lieve complimentje geldt zijn: de oud-majoor Perelaer en de beoordeelaars in de Milit. Spectator, het Mil. Blad, en verder die in verschillende dagbladen enz.

Voor niemand hunner behoef ik den handschoen op te nemen, maar voor mijzelven doe ik dat wèl.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Iemand die, als a + b, openlijk verkondigd dat hij zou handelen evenals kolonel O. gehandeld heeft (in de onderwerpelijke zaak natuurlijk); iemand die dus openlijk zegt dat hij, wanneer *hij* dat billijk vond, *van de gegeven wetten zou afwijken*, — of wil men liever zou *adviseren* om er van af te wijken, — zoo iemand heeft het regt niet een ander van *vague* begrippen omtrent eerbied en krijgstucht te beschuldigen.

a + b leze eens aandachtig wat wijlen de Legerkommandant, generaal Kroesen in zijne *algemeene order voor het leger No. 72 van 1869* heeft gezegd; *daaruit* kan hij betere ideën nopens de gronden, waarop eerbied verschuldigd is en de krijgstucht berust verkrijgen, dan hij nu schijnt te bezitten; dan leest hij dat: „hoe hooger men in de militaire hiearchie is geplaatst, hoe meer men zelf, in alles het voorbeeld van volkomen onderwerping aan — *van stipte opvolging van — de verschillende wetten*, reglementen en bevelen behoort te geven." In die alg. order — die nog heden ten dage van kracht is — komen ook o. a. de volgende woorden voor: „Wanneer niet door de Hoofdofficieren in de eerste plaats *dat voorbeeld wordt gegeven* . . . . . dan plaatsen zich veronachtzaming en ongehoorzaamheid op eene verderfelijke wijze voort en draagt een en ander in hooge mate bij tot verslapping, en eindelijk tot *algemeene ondermijning van de krijgstucht* bij het leger . . . . . en evenals naarmate een officier in rang en positie hooger staat, ook hooger en meerder het vertrouwen is, dat men in hem moet *kunnen* stellen, evenzeer zal ik den hooger geplaatsten strenger treffen dan den lagere."

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Met den kapitein *L. C. van Vleuten* — zie blz. 107 van het Ind. Mil. Tijdschrift no. 7 van 1882 — roep ik uit: „*Zie dat zijn deugdelijke, gezonde principes.*" [1])

Krijgstucht is niet identiek met willekeur; aan willekeur is niemand eerbied verschuldigd, en gehoorzaamheid slechts tot *dezen* grens: „de mindere is verpligt om alle orders hem in de dienst gegeven door dengene die boven hem gesteld is, terstond en zonder daartegen te redeneren te gehoorzamen en getrouwelijk te volbrengen, behoudens het *regt* (ik cursiveer) om wanneer hij zich door die orders bezwaard acht, daarna zijne klagten in te brengen." *Die* begrippen van eerbied en krijgstucht verklaar ik ook de mijne te zijn. Of dat *vague* begrippen zijn?

3°. Blz. 90. De woorden „de strafpredikatie van den oud-kolonel *Ockerse*, *ne me fait ni chaud ni froid*" worden mij kwalijk genomen, ook al wordt door a + b erkend dat er *min of meer* provocatie heeft plaats gehad.

Provocatie! ja, nog al! De kolonel O. die door zijn advies den eersten en grootsten stoot heeft gegeven aan het wederregtelijk ontnemen der vooruitzigten op bevordering van mij en 50 mijner kameraden; de man die mij in mijn pogingen tot herstel van geleden onregt heeft bestreden met sophismen, met scheeve voorstelling van zaken, met verzwijging van feiten zelfs, die hem bekend *moesten* zijn; dien man, aan wiens adres ik gezegd

---

[1]) Van deze gelegenheid maak ik gaarne gebruik om mijne volle instemming te betuigen met de grondbeginselen nedergelegd in het geheele artikel van den heer v. V. waarin deze woorden voorkomen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

had: „Wee! het korps officieren, aan welks hoofd een chef staat, die de belangen van zijn korps zóó begrijpt, zóó hunne regten behartigt" voegt „du haut de sa grandeur" mij toe: — blz. 20 der beschouwingen van den kolonel O — „die tirade *ne me fait ni chaud ni froid*" en verder: — blz. 22 — „maar ten eenenmale onbetamelijk komt het voor dat een betrekkelijk nog zeer jong officier zich niet ontziet, om alleen gegrond op zijne *persoonlijke* — en dus geheel eenzijdige beschouwingen — *verantwoordelijk stelt* en derhalve *veroordeelt*, personen — welke allen zoo veel hooger staan dan hij, enz."

Is het wonder dat ik aan dien man, die de vaan van willekeur heeft omhoog gehouden, zijn eigen woorden terug kaatste en zeide: „de strafpredikatie van den oudkolonel Ockerse: *ne me fait ni chaud ni froid*?" Mij dunkt ik zou al zeer weinig „*self-respekt*" moeten bezitten, als ik mij niet geregtigd had geacht tegenover dien man, *die zóó handelde*, bedoelde woorden te mogen bezigen.

Die woorden onderschrijf ik dan ook *nu* nog.

4°. Op blz. 95 zegt a + b: „dat hij getracht heeft eene nieuwe ranglijst voor de off. van de mil. adm. te maken, zóódanig dat zij komen op de plaats, waar zij (lees: *welke* zij) — bij *consequente* toepassing van het beginsel: intrekking van *alle* besluiten, die in strijd zijn met de wet — moeten verkrijgen." Die arbeid heeft a + b niet volbragt, „omdat hij tot zulke *dwaze* toestanden kwam, dat hij er eerlijk gezegd geen gat meer in zag."

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

't Is jammer dat a + b dien — zij 't dan ook onvoltooiden — arbeid niet heeft geplubiceerd. Z.Ex. de Minister van Kolonien zou dan de ranglijst die a + b heeft trachten te maken, hebben kunnen vergelijken met die welke de *Legercommandant heeft trachten te ontwerpen.* (Zie „Inlichtingen" van den Minister op blz. 8 van de door mij uitgegeven „Aanteekeningen op die inlichtingen") en welk laatste stuk eveneens onvoltooid schijnt te zijn gebleven; wat zou het eene voldoening gevende uitkomst voor a + b geweest zijn indien dan toevallig die beide onvoltooide ranglijsten eensluidend bevonden waren.

Ook zou zeker menig officier met mij die nieuwe ranglijst waarin a + b „tot zulke *dwaze* toestanden kwam" wel eens willen zien.

Ik voor mij vind dat men al geen *dwazer toestanden* in een ranglijst *kan* tezien krijgen dan de tegenwoordige ranglijst van de officieren der mil. adm. tezien geeft, en indien de door a+ b bewerkte ranglijst *werkelijk „consequent" voldoet* aan het beginsel: intrekking van *alle* besluiten welke in strijd zijn met de wet dan ga ik verder, *véél verder*! en verklaar: dat er *dán* in die ranglijst *geen enkele* dwaze toestand *kan* zijn.

Immers dat meenigeen *dan*, op eene andere plaats zou staan als *nu*, is nog niet *dwaas? Andere* toestanden zou die nieuwe ranglijst te zien geven, ja, dat is zeker! maar *dwaze*?, neen!!!

Dwaas zijn de toestanden nu!

Dwaas is het, dat b. v. de heer Kits van Heijningen wiens wettige plaats is, onmiddellijk onder den 1sten

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

luitenant-kwartiermeester *Kaakebeen*, *nu* in die ranglijst (bijgewerkt n. l.) paradeert als kapitein intendant.

Tot zoover, uit den nog lang niet uitgeputten voorraad enkele punten gereleveerd: laat ons nu eens trachten een, zoo onbevangen mogelijk, oordeel uit te spreken over de conclusie waartoe a. + b. komt.

Die conclusie is — zie blz. *96* onderaan, *97* en *98* — in 't kort zaamgevat, *dat er geen redres kan plaats hebben, maar dat wel voor den vervolge de belangen van het Indisch Officierkorps beter gewaarborgd zullen worden.*"

Dat is eene zeer gemakkelijke conclusie.

Mij, wordt daarin de rol toebedeeld van „de kat die voor anderen de kastanjes uit het vuur heeft gehaald." Ik kan niet zeggen dat dit emplooi me erg bevalt; en inderdaad, hoewel ik nogmaals het verwijt van gebrek aan kameraadschap verre van mij werp, toch moet mij de gulle bekentenis van het hart, dat ik de kameraadschap toch niet tot zulke uitersten drijf, dat ik nà sedert Februarij 1877, dus *ruim vijf jaren lang*, alle wettig mij ten dienste staande middelen te hebben aangewend om *redres* voor mij en mijne kameraden te erlangen, mij nu maar zoo klakkeloos door a + b, of door wien ook, in 't riet zal laten sturen met het kluitje: „voortaan zullen de belangen der officieren beter gewaarborgd worden."

Dat „*kluitje*" verdient werkelijk *dien* naam, *want de belangen der officieren waren gewaarborgd*, doch die waarborgen zijn eenvoudig met voeten getreden; immers men heeft gehandeld alsof *de waarborgen* gelegen

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

in art. 21 der wet van 28 Aug. 1851 (Ned. Stbl. N°. 126) en in de kracht van wet hebbende „Regeling van de bevordering enz. van 1859 (Ind. Stbl. No. 26 van 1860) *niet bestonden.* Men heeft in een eenvoudig kon. besl. *buiten medewerking* van den Raad van State niet alleen een koninklijk besluit dat *met medewerking* van dat Hooge Staatscollegie was tot stand gekomen verkracht, maar ook wetsschennis gepleegd, want art. 21 der wet van 28 Aug. 1851 boven bedoeld — d. i. de wet regelende het ontslag enz. der militaire officieren van de zeemagt luidt letterlijk aldus: „Behalve in de gevallen reeds bij andere wetten vastgesteld, *wordt de rang van officier verloren:*

1o. *door ontslag uit de dienst;*

2o. tengevolge van het verlies van de hoedanigheid van Nederlander;

Welnu *alle officieren* (ik cursiveer) die vroeger tot de zeemagt hebben behoord en in het Ind. leger opgenomen werden, zijn vóór die opname, op hun verzoek eervol *uit de zeedienst ontslagen* en daarnà *benoemd* tot officieren bij het Ind. leger; sommigen met bepaling dat zij, de bij de marine verkregen, ancienneteit zouden behouden (eene *wetschendende bepaling dus*, want iemand die den *rang van officier niet meer heeft*, kan natuurlijk ook geen *ancienneteit als officier* meer hebben); andere zonder eenige bepaling; nog andere — en daaronder zij tegen wier *vooruitplaatsing* in de ranglijst ik protesteer — met de uitdrukkelijke (: volkomen in overeenstemming met het zooeven bedoelde wetsartikel en met den inhoud der „Regeling van de bevordering enz" zijnde :) bepaling „*dat*

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

hunne ancienneteit bij het Ind. leger zal rekenen van den datum van het besluit hunner benoeming tot officier bij dat leger."

Waren dus de belangen van de *Indische officieren niet zeer voldoende gewaarborgd*, in *dien zin, dat nimmer een officier van de marine, boven hen in de ranglijst kon komen?* Immers ja! en toch zijn die waarborgen o. a. op advies van den kolonel O. verkracht, en a + b zegt, „*dat hij even zóó zou gedaan hebben.*" Mag ik dan ook vragen: wat zal 't helpen al worden voortaan de belangen der Indische officieren zelfs bij eene *nieuwe wet* gewaarborgd? Wat zal dat helpen, indien bv. iemand met principes als a + b eens in hoogste ressort voor die belangen moet waken?

Zoodra dan diens persoonlijk billijkheidsgevoel in strijd komt met die wet, zal hij *niet*, zijnen eed getrouw, *de wet gehoorzamen*, maar aan zijn billijkheidsgevoel toegevende *tot wetsverkrachting* overgaan.

Dat het Ind. officierkorps het toch beseffe! indien zij niet zelve medewerken om gehoorzaamheid aan de wetten, niet alleen zelf te betrachten, maar ook om op gepaste, wettige wijze te vorderen, dat dat gebod door iedereen, óók door den hoogstgeplaatsten nageleefd worde, dan *kunnen geene wetten baten*, dan zal men, ook in de toekomst, onze belangen niet beter gewaarborgd mogen achten, dan zij tot dusver waren.

a + b laat vele officieren (blz. 95 regel 6 van onderen, en volgenden) „die *in strijd met de wet* anderen *boven* zich in de ranglijst zagen geplaatst" de rol vervullen van „*treurende* maar *althans tot dusver* berustende."

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Die rol is den *man*, is den *officier* onwaardig.

Een ander beoordeelaar van mijne *eerste* brochure, „Gehoorzaamheid enz" in hetzelfde (Ind. mil.) tijdschrift, zegt in afl. no. 2 van 1882 o. m. „Indien anderen dat ook gedaan hadden" (n. l. voor hunne regten waren opgekomen) „zou welligt het aantal stoute afwijkingen der bepalingen omtrent de overplaatsingen bij het Ind. off. korps minder groot zijn geweest. Dat reeds is een verbetering die wij officieren zelven kunnen bevorderen, door te doen wat wij *mogen* en *moeten* doen."

„Dat is *manne*ntaal, dunkt me en heel iets anders dan de *zeurende* conclusie van a + b, die daar: „*treurende* doch *berustende*, *in strijd met de wet benadeelde* officieren", zich voorstelt, die nu maar, kalm „*voorttreurende* en *berustende*" indommelen op de schoonschijnende, doch niets assurerende beloften voor de toekomst.

Neen! niet met u die *on*gehoorzaamheid aan de wetten in bescherming neemt gaat het officierskorps mede! dat zou voor de toekomst van dat korps verschrikkelijk zijn; ik vertrouw dat men eerder zal instemmen met het door mij gekozen motto uit een gedicht van B. ter Haar Bz.:

„En, — hebt ge ooit der zwakken recht verkracht,—
Bemantel 't oude kwaad dan niet met nieuwe zonden,
Herstel wat gij misdeedt, ...
En durft het luid verkonden:
Het heilig recht gaat boven macht!"

Juist! Herstel wat gij misdeedt, „That is the question;"

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

alles herstellen wat in casu nog hersteld *kan* worden en indien eens werkelijk bleek dat niet *alles* hersteld kan worden (wat nog bewezen moet worden, doch dat wij nu wel eens met a + b willen aannemen) wat dan? dan moeten, volgens a + b zij, wier grieven *wel hersteld* kunnen worden maar kalm blijven „*treuren* en *berusten*" omdat niet *alles* hersteld kan worden; een mooie theorie."

Dus b.v. er zijn *100* fouten begaan, waardoor, laat ons zeggen *1000* officieren — 't cijfer doet niets ter zake — in hunne wettige regten zijn verkort, nu blijkt dat men aan *300* hunner, — natuurlijk alweer een willekeurig cijfer — de wettige regten kan hergeven, maar aan de *700* overigen, helaas! niet. Wat moet men nu doen? Volgens a + b eenvoudig die *300* lui, met de *700* overigen, kalm laten „*treuren*," het hun berokkende nadeel niet herstellen, omdat ze niet alle *1000* kunnen worden geholpen.

God geve! dat ik niet bij dat „*treurende*" *treurige*, *treurbataillon* van a + b worde ingedeeld!!

De conclusie van a + b acht ik te zijn, zooals ik hiervoren reeds zei, beneden alle critiek, *dat noem ik op mijne beurt „terzijde stelling van de belangen van de kameraden van andere korpsen of diensten"* 't geen a + b mij durfde ten laste leggen.

Majoor *Perelaer*, en voorzeker velen met hem en mij, denkt er anders over (zie N. Rott. Cour. *21* Maart *1882* en blz. *96* van de brochure de zaak van den luitenant *Kleij* enz.) waar, die zoo erkend begaafde man, zegt: „Ja, er is ontelbare malen onregt gepleegd. Het zal moeijelijk zijn *al* dat onregt te herstellen. Maar

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

moet dat eene reden genoemd worden, dat wanneer van die ontelbare malen, enkele daarvan hersteld kunnen worden, dit na te laten? neen niet waar? En dat herstel mogelijk is, och, dat zij die het goede willen bevorderen, den Mil. Spectator (Januarij nummer van dit jaar) terhand neme; wat daarin dienaangaande geschreven staat is zeker behartigenswaardig."

Hiermede heb ik naar de inspraak van mijn hart dat mij tot spreken drong, volgens mijne heilige overtuiging gesproken en verklaar dat ik niet dan in de uiterste noodzakelijkheid op verder anoniem geschrijf antwoorden zal. Is a. + b. belust op verderen strijd met mij, hij trede dan, evenals ik, *ongemaskerd* in het perk.

Aan den sedert kort nieuw opgetreden Redacteur van het Ind. Mil. Tijdschrift een ernstig, kameraadschappelijk verzoek, in 't belang van *alle* kameraden.

Laat niet toe, wat ik u bidden mag! dat nogmaals *zonder protest van uwe zijde* — wetsverkrachting in bescherming wordt genomen in *ons* tijdschrift; a. + b. is de eerste geweest, die de gedragslijn van den kolonel O. in casu, openlijk heeft goedgekeurd en hij verklaart dat *„hij ook zoo zou gehandeld hebben;"* die verklaring wordt afgelegd in de bespreking van een boekje, tot welke bespreking hij was *uitgenoodigd*: vermoedelijk door u; daardoor is u, in mijne schatting, mede verantwoordelijk voor den inhoud van die bespre-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

king, te meer omdat de recensent zich achter het pseudoniem: a. + b. verbergt.

Ik geloof niet dat de wijze waarop die „bespreking" heeft plaats gehad, de regte manier is om als Indisch-*Militair* Tijdschrift te beantwoorden aan de verwachtingen, die de Indische *militairen* van *hun* tijdschrift mogen koesteren.

Ten slotte mijn dank aan de redactie van „De Militaire Spectator", voor de mij verleende gastvrijheid; ik hoop dat ik voor deze zaak de *eerste* en *laatste* gastrol hiermede vervuld heb, en . . . . . dat ik niet al te veel uitgefloten zal worden.

TH. KLEIJ.

Kapitein-kwartiermeester b/h O.-I. Leger.

's Hage, 7 September 1882.

No. 25. Nieuwe Rotterdamsche Courant van 5 October 1882.

's Gravenhage, 30 Sept. '82.

Aan den heer Hoofdredacteur van de N. R. Ct.

Geachte Redacteur!

Vergun mij s. v. p. nogmaals eenige plaatsruimte in uw zooveel gelezen courant (en vooral ook in de mail-editie) voor het volgende:

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

De heer G. P. Kits van Heijningen heeft aan de leden van de Tweede Kamer ter lezing aangeboden een stuk, overgedrukt uit het *Ind. Mil. Tijdschrift*, welk stuk onderteekend was a + b.

De heer K. v. H. is zoo beleefd geweest mij, op mijn verzoek, een exemplaar toe te zenden van den brief, waarbij bedoeld stuk ter lezing aan de Tweede Kamer is aangeboden.

Op dien geleidebrief heb ik eenige „aanteekeningen" gemaakt, en is het nu mijn beleefd verzoek om èn dien brief (voorzien van de daarin door mij gestelde nummers), èn de „aanteekeningen" die met de overeenkomstige nummers aangeduid zijn, wel te willen publiceeren.

Schriftelijk heb ik den heer G. P. Kits van Heijningen medegedeeld, dat ik mij het recht voorbehield om, op tijd en plaats als door mij noodig geacht zouden worden, mijne aanmerkingen op den inhoud van meerbedoelden geleidebrief te publiceeren.

U bij voorbaat dank zeggende, heb ik de eer te zijn

Uweled. dw. dienaar

KLEIJ.

Aan H. H. Leden

van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

De ondergeteekende geeft zich de vrijheid aan de H.H. Leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal aan

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

te bieden den bijgaanden overdruk uit de Juli-aflevering van het *Indisch Militair Tijdschrift.* [1])

Het stuk betreft de bij de Tweede Kamer aanhangige zaak van den kapitein-kwartiermeester bij het Indische leger Th. Kleij, en de ondergeteekende meent eenig recht te hebben zich in die zaak te mengen, als vader van den kapitein-intendant H. Kits van Heijningen.

Was niet het verslag der Commissie uit de Tweede Kamer, in wier handen gesteld werd de door den Minister van Kolonien ingezonden nota, in zake het adres van den heer Th. Kleij, in zijne conclusie zoo streng uitgevallen, als nu is geschied, de ondergeteekende zou met volle gerustheid de beslissing der Tweede Kamer hebben afgewacht. [2])

Hij erkent ten volle, wat er als bezwaar wordt ingebracht tegen het Koninklijk besluit van 21 Maart 1877, maar hij betwijfelt tegelijk, of eene onwettigheid kan worden goedgemaakt door een niet te ontkennen onrechtvaardigheid, die begaan zou worden, wanneer de conclusie van uwe Commissie werd aangenomen. [3]) En ofschoon hij met uwe Commissie gelooft aan het besef van recht en billijkheid bij de officieren van het Nederlandsch-Indische leger, hij is tegelijk innig overtuigd, dat de aanneming van het voorstel uwer Commissie een harden strijd over recht en billijkheid in het leven zou roepen. [4])

Daarom veroorlooft hij zich, u eerbiedig te verzoeken

---

[1]—[4]) Zie de «Aanteekeningen» op bladz. 151 enz.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

het bijgaand stuk uit Indie te lezen en voegt daarbij de opmerking:

1o. dat aan de bedoelde officieren van administratie nooit is gegeven volle ancienneteit, gelijk het rapport uwer Commissie zou kunnen doen vermoeden. De ancienneteit gold eerst van het begin van hun verblijf in Indie; [5])

2o. dat van de vijf bedoelde officieren twee, nl. de heeren Soetbrood-Piccardt en Van Oosterzee, zijn uitgevallen;

3o. dat van de drie overigen één bij het herkrijgen der ancienneteit ééne plaats won, één zes plaatsen en één vijftig plaatsen, wijl hij ouder was dan de overigen in dienst; [6])

4o. dat dus het woord levensquaestie, officieel in het adres van den heer Th. Kleij aan de Tweede Kamer gebezigd, zeker sterk genoeg is gekleurd, omdat de heer Kleij en de overige officieren bij de administratie van het Indische leger niet meer achteruitgingen dan ééne plaats, wat natuurlijk wel zeer onaangenaam, doch geene levensquaestie is; [7])

5o. dat de herroeping of buiten-werking-stelling van het bedoelde Koninklijk besluit eene groote onbillijkheid in het leven zou roepen [8]) tegenover officieren van het Indische leger, die hun plicht ten alle tijde als mannen van eer hebben volbracht, en wien niets te laste kan worden gelegd als dat zij een hun vergunde ancienneteit met blijdschap aannamen, in stede van die, om welke reden dan ook te weigeren. [9])

---

[5]—[9] Zie de Aanteekeningen op bladz. 152 enz.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

De ondergeteekende vraagt van de leden der Tweede Kamer geen gunst en richt tot hen geen verzoek. Hij heeft een welgegrond vertrouwen op hun bekend besef van recht en billijkheid, en wacht niets anders van de kennisneming van bijgaand stuk als dit, dat de Tweede Kamer, den Minister verzoekend tegen eene herhaling van het in 1877 gebeurde te waken, in het toen genomen besluit berusten zal. [10])

G. P. Kits van Heijningen.

Deventer, Augustus 1882.

Aanteekeningen op bovenstaanden brief.

[1]) Het aangeboden artikel van a + b, overgedrukt uit het *I. M. T.* wordt — naar het mij voorkomt op zeer afdoende wijze — ontzenuwd in de *Mil. Spect.* no. 10. (Verschijnt in de eerste dagen dezer maand.) *)

[2]) Het is dus niet de vraag, of er recht zal geschieden? maar alleen de vrees dat zijn zoon van onwettig bezeten rechten en voordeelen afstand zal moeten doen, die den heer G. P. Kits van Heijningen tot het schrijven van dezen brief heeft bewogen.

[3]) Welke onrechtvaardigheid er begaan zou worden wordt niet gezegd; dáár waar juist eene vroeger begane onrechtvaardigheid hersteld zal worden, klinkt het minstens zonderling te hooren spreken van eene „niet te ontkennen onrechtvaardigheid die" (daardoor) „begaan zou worden."

---

[10]) Zie de aanteekening op bladz. 154.

*) Zie bladz. 126 enz. in *dezen* bundel.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

[4]) Onmogelijk; juist zou daardoor zoodanige strijd worden beëindigd; men vergete niet dat het hoog tijd wordt dien strijd te beëindigen, want ik heb het recht om den Minister, die het Kon. besluit van 21 Maart 1877 nº. 10 heeft gecontraseigneerd, in staat van beschuldiging te stellen bij de Volksvertegenwoordiging, en zulks op grond van art. 3 der wet van 22 April 1855 (*Staats blad* nº. 33.)

[5]) Op bladzijde 5 en 6 van mijne brochure „Gehoorzaamheid aan de wetten" staat een afschrift van het herplaatsingsbesluit, waaruit de onjuistheid van deze bewering duidelijk blijkt. Aldaar leest men o. a.: „dat de accienneteitsdatum van den heer H. Kits van Heijningen zal zijn 10 April 1870"; wanneer men nu weet dat die officier eerst in 1874 in Indië aangekomen is, blijkt het dat de heer G. P. Kits van Heijningen zich alhier vergist.

[6]) Vijftig plaatsen, geen kleinigheid; de hier bedoelde officier is de heer H. Kits van Heijningen, in wiens benoemingsbesluit dd. 1 Mei 1874 is *gelast* „dat de „ancienneteit van dien officier bij het Indische leger „zal rekenen van den datum van dat besluit."

Hoe het mogelijk is geweest, dat in 1877 is bepaald dat die accienneteitsdatum zal zijn 10 April 1870 (zie aanteekening 5 hierboven), is voor iedereen een volslagen raadsel. Ook was hij niet ouder dan de overigen, want door het ontslag uit den zeedienst had hij op grond van art. 21 der wet van 28 Augustus 1851 (*Staatsblad* no. 126) den rang van officier verloren; hij begon dus op 1 Mei 1874 opnieuw, en van dien datum af, te rekenen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

[7]) Het woord „levensquaestie" is door mij gebezigd in verband met beide mijne grieven, n. m. ook in aanmerking genomen de plaatsen die ik door het verlies mijner, bij het Ned. Leger verkregen, aancienneteit ben achteruitgegaan, en dat is 18 plaatsen, wat wel eene „levensquaestie" *kan* zijn. Die grief echter is niet door de Commissie gedeeld.

Dat anderen en ik slechts één plaats achteruitgingen is alweder onjuist; ik ging twee plaatsen achteruit, doordat ik van Oosterzee en Kits van Heijningen, die onder mij stonden, boven mij kreeg, en bijv. de officieren Verbrugge, Dijkman, De Jong van Lier en A. P. Kuijpers gingen allen *vijf* plaatsen achteruit, doordien zij de heeren Soetbrood-Piccardt, Jautze, Vermeer, Van Oosterzee en Kits van Heijningen, die alle vijf onder hen gestaan hadden, nu alle vijf boven zich geplaatst zagen.

Wat meer nauwkeurigheid als men zich officieel tot eene der Hooge Colleges van Staat wendt, zou van meer deferentie voor dat Staatscollege getuigen.

[8]) Welke onbillijkheid toch? Indien men hun eenen rang ontneemt dien zij nooit hadden mogen bezitten, omdat zij tot dien rang op onwettige wijze zijn gekomen, begaat men geen onbillijkheid, maar juist handelt men dan billijk; de heer G. P. K. v. H. verwart de zaken.

[9]) Zij hebben niet alleen die aancienneteit met blijdschap aanvaard, maar daarom gevraagd, gebeden; wie zal kunnen bewijzen of ontkennen of daarvoor niet de laakbaarste intriges hebben plaats gehad. Is bijv. de heer G. P. K. v. H. vergeten dat hij zelf lang vóór 1877 reeds

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

een afwijzende beschikking heeft ontvangen op een ter zake door hem ingediend request?

10) Hoe, met een „welgegrond vertrouwen op het bekend besef van recht en billijkheid der Kamer" de heer K. v. H. van de kennisneming van het door hem aangeboden stuk, „niet anders wacht dan dat de Kamer den Minister zal verzoeken om, wakende tegen eene herhaling van het in 1877 gebeurde, in het toen genomen besluit te berusten", is dubbelzinnig; heeft men hier met ironie te doen? en bedoeld de schrijver soms dat hij zoo overtuigd is van het geen besef hebben van recht en billijkheid der Kamer, dat daardoor een votum zou uitgebracht worden in den geest van berusten in het gebeurde?

De totaal indruk van dezen brief kan niet anders dan zeer ongunstig stemmen, want de inhoud bewijst duidelijk dat de schrijver, erkennende dat er eene fout begaan is, wenscht dat er in het gebeurde berust zal worden, omdat anders zijn zoon afstand zou moeten doen van onrechtmatig bezeten rang en inkomsten enz. Maar voor den vervolge moet voor dergelijke fouten gewaakt worden, wenscht de schrijver, natuurlijk! hoe naïef! want immers het geval is denkbaar dat er in de toekomst eens eene fout gemaakt zou kunnen worden, waardoor schrijvers zoon op *zijne* beurt, eens in zijne rechten zou worden verkort, en ..... *dat* niet, dat zou te erg zijn, anderen. och ja, die mogen wel eens onwettig benadeeld worden, maar „mijn zoon" niet!!

De geheele brief draagt geen zeer christelijk karakter,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

al is hij geschreven door een predikant bij de Ned. Herv. gemeente; wij roepen dien herder en leeraar toe:

„Dewijl dan deze dingen onwedersprekelijk zijn, zoo is het behoorlijk dat gij stil zijt, en niets onbedachts doet."

„En indien gij iets van andere dingen verzoekt, dat zal in eene wettelijke vergadering beslecht worden."

(Handelingen der Apostelen, Hoofstuk XIX, vers 36 en 39.)

TH. KLEIJ,

Kapitein-Kwartiermeester bij het Ned. Ind. Leger.

's-Gravenhage, 1 October 1882.

---

26. Nieuwe Rotterdamsche Courant van 7 October 1882.

Mijnheer de Redacteur!

Beleefd verzoek ik u eene spoedige plaatsing van onderstaande regelen.

Het lag, bij de eerste lezing van het artikel van den heer kapitein-kwartiermeester Kley, niet in mijn plan er op te antwoorden, maar men heeft mij tot ander, misschien beter, inzicht gebracht.

Met de zaak Kley, gelijk zij genoemd wordt in dagblad en tijdschrift, heb ik mij niet ingelaten vóór de conclusie van het rapport, uitgebracht in de Tweede Kamer, door haar verrassend strengen eisch, mij doet inzien, dat de mogelijkheid bestond, een benoeming, eens bij kon. besluit geschied, geheel of ten deele ongedaan te maken.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Toen zond ik aan de leden der Tweede Kamer een afdruk van een artikel in het *Indisch Militair Tijdschrift* opgenomen, dat mij voorkwam zoo duidelijk de wanverhoudingen in het licht te stellen, die het gevolg zouden zijn van de aanneming der bedoelde conclusie, dat men niet gemakkelijk zijn stem zou willen geven om dergelijke wanverhoudingen in het leven te roepen. Ik heb mij over dat artikel, dat de heer Kley, naar hij zegt, ontzenuwen zal, niet uit te laten. Er werden feiten in aangetroffen, krachtiger dan alle redeneeringen, en dat schenkt er in mijn oog een groote waarde aan. De leden der Tweede Kamer zullen dat zelven weten te beoordeelen.

Bij de toezending van den overdruk voegde ik den geleidebrief aan de leden der Tweede Kamer, door den heer Kley in uw geacht blad geplaatst. De heer Kley verzocht mij eenige dagen geleden hem een exemplaar van dien brief te willen toezenden. Ik voldeed zonder aarzeling aan dat verzoek; maar spoedig bleek mij dat ik van den heer Kley in gevoelen verschilde. Mijne meening is, dat een dergelijk schrijven geen publiek domein was, zoolang er in de openbare zitting niet over was gesproken, of in dagbladen — natuurlijk door mij — geen melding van was gemaakt. De heer Kley, eenmaal in het bezit van het stuk, heeft daar, schoon hij mijn gevoelen kende, anders over gedacht. Misschien is hij in zijn recht, ofschoon ik nog altijd meen, dat het vooralsnog geen publiek stuk kan worden genoemd.

Hoe het zij, men kent nu dien geleidebrief met de

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

aanmerkingen, die de heer Kley heeft goedgevonden er aan toe te voegen.

Naar aanleiding daarvan slechts dit.

Dat het kon. besluit van 1877, in zake de hergeving van ancienniteit aan vijf luitenant-kwartiermeesters, onwettig zou zijn heb ik eerst in de laatste maanden vernomen. Men zegt, dat het een wettig karakter zou hebben gedragen, wanneer het met redenen omkleed was geworden, wat niet is geschied. 't Is mogelijk, ik kan daar niet over oordeelen. Alleen heeft het mij verwonderd, dat eerst in 1881 aan die onwettigheid publiciteit werd gegeven.

Dat ik tot de officieele autoriteit rechtstreeks het verzoek heb gericht tot hergeving der ancienneteit is volkomen waar, evenzeer als dat ik een weigerend antwoord ontving. Maar dat de heer Kley in verband hiermede zich veroorloofd, bij wijze van gissing, te spreken van „de laakbaarste intriges", is hoogst ongepast. Ik heb geen enkele intrige gebezigd, en voor zoover ik mijn zoon, den heer kapitein-intendant H. Kits van Heyningen, zeker veel beter ken dan de heer Kley, acht ik mij gerechtigd de insinuatie van den heer Kley ver van mij te werpen, overtuigd dat noch door mij, noch door mijn zoon iets is gedaan wat niet het volle daglicht mag zien. Misschien kent de heer Kley de volle beteekenis niet van het woord intrige. Hij had anders, dunkt mij, die zinsnede in de pen gehouden.

Dat ik op de aantijging van onchristelijkheid, in verband met eene veronderstelde naievetiet, weinig heb te antwoorden. De heer Kley weet zelf wel, dat eene

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

overplaatsing, waardoor „mijn zoon" in zijn geval zou komen te verkeeren, tot het ondenkbare behoort, en dat ik dus daarover niet kan hebben gedacht. En wat het onchristelijk karakter van mijn brief betreft, och, de woorden christelijk en onchristelijk hebben al in zulke uiteenloopende gevallen dienst moeten doen, dat men ook den heer Kley gaarne het genoegen kan gunnen er gebruik van te maken op gelijke wijs als hij het van bijbelteksten doet.

Overigens dank ik den heer Kley voor zijn les in deferentie en neem voorgoed afscheid van hem, in de hoop, dat de zaak, thans bij de Tweede Kamer aanhangig, eindelijk tot beslissing kome.

G. P. Kits van Heyningen.

Deventer, 6 October 1882.

---

27. Nieuwe Rotterdamsche Courant van 9 October 1882.

Aan den Heer Hoofdredacteur van de N. R. Ct.

Voor het volgende s. v. p. nog een plaatsje.

Na het ingezonden stuk van den heer G. P. Kits van Heijningen in uw Courant van heden, herhaal ik thans in 't publiek de vraag, reeds den 30 September jl. aan den heer K. v. H. gedaan: om zijnen aan mij gerichten particulieren brief dd. 29 September jl. te mogen publiceeren, omdat ik mijne opmerkingen zou wenschen te maken nopens eene daarin voorkomende uitdrukking aan het adres der HH. leden van de Commissie uit de Tweede Kamer, die het bekende rapport nopens mijne zaak hebben onderteekend.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Den 28n September schreef ik voor 't eerst in mijn leven eenen brief aan den heer G. P. Kits v. Heijningen. Die brief luidde letterlijk als volgt:

„*WelEerwaarde Heer!*

„Vergun mij UWelEerw. een beleefd verzoek te doen „in het belang eener ernstige, goede, ja heilige zaak, „nl. in het belang van het beginsel: „Gehoorzaamheid „aan de Wetten."

„Dat verzoek is, mij wel te willen doen toekomen „een exemplaar van den gedrukten geleidebrief, gedag„teekend Deventer Augustus 1882, waarbij u aan de „Tweede Kamer hebt aangeboden een afdruk van het „u — en ook mij — bekende artikel geteekend a + b, „in het *Ind. Mil. Tijdschrift* No, 7, van dit jaar.

„In de *Milit. Spectator* no. 10, in de allereerste dagen „van October a. s. verschijnende, zal dat artikel van „a + b door mij besproken worden; ik stel mij voor „afdrukken van die bespreking aan de Leden van de „Tweede Kamer en ook een exemplaar aan UWelEerw. te zullen toezenden.

„Niet twijfelende of u zult de spreuk *audi et alteram „partem* huldigen, zie ik de toezending van het ge„vraagde met belangstelling te gemoet."

Mij dunkt, uit dat schrijven kan iedereen wel bemerken dat die geleidebrief niet alleen maar werd gevraagd om dien te lezen zonder meer; immers het „hoor en wederhoor" of „hoor ook de andere partij" (*audi et alteram partem*) zou dan al een zeer zonderlingen huldiger in den heer G. P. Kits van Heijningen

PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA

hebben, als ZijnWelEerw. vermeende dat hij wel in een brief, vol onjuiste voorstellingen, tegen mij mocht ageeren, maar ik niet het recht zoude hebben dien brief te ontzenuwen. Trouwens in het schrijven van den heer K. v. H., waarbij aan mijn verzoek voldaan werd, komt geen enkel woord voor dat zou kunnen doen denken dat die gedrukte brief, waarvan een exemplaar aan elk der hh. leden van de Tweede Kamer is toegezonden, niet publiek zou besproken mogen worden.

In mijn antwoord, waarin ik bedankte voor de bereidwillige toezending, schreef ik dan ook o. a.:

„Dien geleidebrief aan de leden der Tweede Kamer beschouw ik niet als een particulieren brief en behoud mij daarom het recht voor daarop, op tijd en plaats als door mij noodig zullen worden geacht, mijne aanmerkingen te publiceeren.

Iets anders is het met uwe geëerde, aan mij gerichte letteren dd. 29 September; dit is een particuliere brief.

Daarom verzoek ik u dien particulieren brief ook te mogen publiceeren, omdat ik mijne opmerkingen zou wenschen te maken nopens de volgende daarin voorkomende uitdrukking (deze uitdrukking mag ik nu hier niet ter nederschrijven, omdat de heer K. v. H. mij die gevraagde „vergunning" nog niet heeft gegeven). Verder schreef ik nog: „de zaak Kley c. s. is nu eenmaal publiek eigendom, dus behoort naar mijn inzien alles dienaangaande voortaan publiek behandeld te worden" enz.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Eerst daarna — en niet eerder — schreef de heer K. v. H. aan mij dat hij vermeende dat een stuk aan de Tweede Kamer gericht eerst dàn publiek domein werd, wanneer het bij openbare zitting door een lid ter sprake werd gebracht, en berichtte mij tevens: „mijn brief aan „u heb ik niet geschreven met het oog op publiciteit. „Zoodra ik daar anders over denk, zal ik het u eerst „van allen doen weten."

Eene vraag slechts: waarop had de heer K. v. H. dan *wel* het oog, toen hij de uitdrukking aan het adres der Tweede Kamer-commissie, welke uitdrukking ik nu nog niet mag publiceeren, doch die ik in hoogste mate ongepast durf noemen, in een brief alleen voor mij bestemd, ter neder schreef? En waartoe toch die geheimzinnigheid?

Ik „plaats mijn licht niet onder eene korenmaat" maar laat het schijnen frisch en vrij, zoodat ieder het zien kan; hij die zich in staat acht dat licht te verduisteren of geheel „uit te blazen," hij doe het, maar flink en openlijk en niet in 't geniep, niet door den „tocht van zijdeuren."

Den 4en October schreef ik dan ook aan den heer „K. v. H.: Uwe meening nopens het tijdstip waarop „een, aan de leden der Tweede Kamer gericht verzoek „(gedrukt stuk in casu) publiek domein wordt, deel ik niet"

„Binnenkort zult u het bewijs daarvan zien."

Het voorgaande dient om den schijn weg te nemen, alsof ik door het publiceeren van den gedrukten geleidebrief, waarvan p. m. wel een 100tal exemplaren zullen bestaan of bestaan hebben, mij aan een minder

PERPUSTAKAAN NASIONAL

nette handeling zou hebben schuldig gemaakt, welken schijn de heer K. v. H. versterkt door in uwe courant van heden o. a. te zeggen: „De heer Kleij, eenmaal in het bezit van het stuk, heeft daar, schoon hij mijn gevoelen kende, anders over gedacht." Dat „gevoelen" van den Heer K. v. H, heeft Zijn WelEerw. mij eerst bekend gemaakt den 30en September bij briefkaart, welke den 1en October door mij 's middags is ontvangen. U, geachte Hoofd-redacteur kunt getuigen dat mijn brief aan u, gedagteekend 30 September, dus reeds ten bureele van u bezorgd was, vóórdat ik die briefkaart van den heer K. v. H. had kunnen ontvangen. 1)

Bij mij stond het, lang vóórdat ik het „gevoelen" van den heer K. v. H. kende „als een paal boven water", dat de bewuste brief publiek domein was, dat hij dat *moet* zijn, dat hier geen geheimhouding *mag* verlangd worden, omdat die geheimhouding *ongepast* zou zijn tegenover partij, in casu ondergeteekende en alle officieren die door het onwettig koninklijk besluit van 21 Maart 1877, No. 10, benadeeld zijn.

Om slechts iets te noemen: de heer K. v. H. zou *wel* — in strijd met de waarheid — mogen zeggen aan de Tweede Kamer „Kleij en anderen zijn slechts ééne plaats achteruitgegaan," maar ik zou daarop *niet* publiek mogen antwoorden: „dat is onjuist," sommigen zijn zelfs *vijf* plaatsen achteruitgesteld." Mij dunkt, neen, ik weet zeker, dat zelfs de zoon van den heer K. v. H. — de kapitein-intendant, zal zeggen met de woorden van

(1) De heer K. v. H. had dit ook kunnen weten als ZE. de datums slechts vergeleken had.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

zekeren zoon uit de bekende klucht: *De drie Amsterdamsche Snuiters of het Smaragdenwoud der Saus-negers* (ik wil nu eens geen bijbelteksten nemen)„ *Dat is kras Pa.*"

Of ik de *volle* (let wel de *volle*) beteekenis van het woord intrige ken? Ik geloof ja, althans de taalkundige, letterkundige beteekenis; maar de volle beteekenis van de toepassing in de maatschappij neen! die ken ik niet! Wie is er die in *dien* zin de volle beteekenis van dat woord kent? doch wat daaromtrent in mijne „aanteekeningen" dd. 1 October geschreven staat, blijft *geschreven.*

De heer K. v. H. zegt nog dat ik zelf wel weet dat een geval, waardoor zijn zoon in mijn positie zou komen te verkeeren, tot het ondenkbare behoort.

Ik houd van feiten, M. d. R.! welnu, indien aan de 1e luitenant-kwartiermeester J. P. Lotichius werd teruggegeven wat aan den zoon van den heer K. v. H. in 1877 teruggegeven is, nl. wettig verloren anciëneteit, dan zou eerstgenoemde boven den kapitein K. v. H. komen te staan.

Ziedaar een feit.

De heer K. v. H. — de vader — spreke toch niet mede over zaken waarvan hij zelfs niet de minste notie bezit, hij late o. a. in deze zaak, de taak van bestrijding gerust aan zijn zoon over.

De heer G. P. K. v. H. heeft aan 't slot van zijn artikel reeds voorgoed afscheid van mij genomen; ik neem nog geen afscheid van hem, maar verzoek nogmaals, en nu met nadruk, vergunning om zijnen particulieren brief van 29 September jl. te mogen

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

publiceeren, voorzien van mijne beoordeeling over de daarin voorkomende tirade over het rapport der Tweede Kamer-commissie.

Waarom schuwt Zijn WelEerw. 't licht toch zoo?

TH. KLEIJ,
Kapitein-Kwartiermeester b/h Ned. Ind. Leger.

'S HAGE, 7 October 1882.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

SLOTWOORD.

Uit den inhoud van dezen bundel en uit dien welke hieraan voorafging, kan nu een ieder voor zich het vonnis formuleren, 't welk door „de regtbank der publieke opinie", voor welke regtbank ik „een pleidooi" heb gevoerd, is geveld.

Mijn cliënt was *niet* de luitenant Kleij, maar *wel* het geheele Nederlandsche Officierskorps; èn het Indische, èn het Nederlandsche èn ook het korps der Koninklijke Nederlandsche Marine, want het is in het waarachtig belang van alle die korpsen, dat er „met hand en tand" gewaakt worde tegen willekeur, dat er „met hand en tand" gevorderd worde, — óók van den hoogstgeplaatsten — gehoorzaamheid aan den eens door elk Nederlandsch-Officier afgelegden eed:

„Ik zweer trouw aan den Koning;
„Gehoorzaamheid aan de Wetten, en
„Onderwerping aan de krijgstucht."

Voor *dat* beginsel heb ik „gepleit."

Van het vonnis der „publieke opinie" durf ik namens mijn cliënt zeggen:

Wij danken U, O! regters, Ge hebt onze verwachting niet beschaamd.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Moge ook de autoriteiten in wier handen de „*magt*" gesteld is, eenmaal op dien dank regt hebben, dan zullen: „de gronden van onderlinge achting en vriendschap, waarop de goede geest in het leger — vooral „in het officierskorps — behoort te steunen [1]) hechter „zijn dan nu.

Tot het „herstellen" van die gronden, van die „fundamenten," waaruit door een enkele, roekelooze, onbedachtzame hand hier en daar enkele steenen zijn uitgebroken, hoop ik *één* nieuwen steen bijgedragen te hebben; bijgedragen in den zin van „aandragen" zoo als een „*opperman*" dat bij de metselaars doet.

Dien steen weder in de fundamenten *in te metselen* daartoe ontbreekt mij de „magt", ik ben slechts „opperman."

Aan u, „magtige" metselaars aan het gebouw dat „*de staat der Nederlanden*" heet, de taak dien steen met echte, onvervalschte „specie" in te metselen.

Volbreng dien arbeid volgens de wettige, *heilige* regelen van uw vak.

Uw loon zal zijn: DE INNIGE DANKBAARHEID DIE VERKNOCHTHEID TEELT, VAN ELK ONBEVOOROORDEELD NEDERLANDSCH-OFFICIER.

'S-GRAVENHAGE, Denneweg 110,
7 October 1882. TH. KLEIJ,
Kapitein-Kwartiermeester bij het Ned. Ind. Leger.

---

1) Woorden van Z. E. den Minister van Kolonien Baron van Goltstein in de „inlichtingen" op mijn adres aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

BLADWIJZER.

Bladz.

Een woord vooraf door TH. KLEIJ 1

1. »Een woord enz." door D. I. VAN OOSTERZEE, Kapitein-Kwartiermeester bij het Ned. Ind. Leger 15
2. Artikel uit »het Vaderland" dd. 30 Maart 1882. 16
3. Idem. » 6 April » 18
4. Rekest van den 1en Luitenant-Kwartiermeester TH. KLEIJ aan Z. E. den Minister van Koloniën dd. 6 April 1882. 19
5. Artikel uit »het Militair blad" dd. 15 April 1882 . . . 20
6. Ingezonden stuk door »ARAMIS" in »het Nieuws van den Dag" dd. 22 April 1882 27
7. Artikel uit »de Amsterdammer" dd. 22 dito 28
8. Id. »Dagblad", dd. 26 April 1882 32
9. Indisch Militair Tijdschrift, 1882 No. 4. 37
10. Ingezonden stuk door X., in »het Nieuws van den Dag", dd. 28 April 1882 40
11. Antwoord op 't voorgaande door »ARAMIS" in »het Nieuws van den Dag", dd. 2 Mei 1882. 42
12. Indische Polichinel, dd. 18 Maart 1882 46
13. Militaire Spectator 1882, No. 5. (Mei) 47
14. De Indische Gids 1882, (Junij) 49
15. Indische Polichinel, dd. 1 April 1882 54
16. Indisch Militair Tijdschrift 1882, No. 5 54
17. Verslag der Commissie van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, dd. 9 Mei 1882 65
18. Rekest van den 1en Luitenant-Kwartiermeester TH. KLEIJ, aan Z. E. den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indie, dd. 12 Mei 1882 79

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Bladz.
19. De Indische Gids 1882, (Julij). 81
20. Indische Polichinel, dd. 29 April 1882 90
21. Extract uit het Verslag van de 78e zitting van de Tweede Kamer der S.-G. (uitstel van de behandeling der zaak KLEIJ), dd. 28 Junij 1882 91
22. Ingezonden stuk door den Oud-Majoor PERELAER in de N. R. Ct. van 25 Julij 1882 95
23. Indisch Militair Tijdschrift 1882, No. 7 100
24. Militaire Spectator 1882, No. 10 (October) 126
25. Brief aan HH. Leden van de Tweede Kamer door G. P. KITS VAN HEIJNINGEN en aanteekeningen daarop door den Kapitein-Kwartiermeester TH. KLEIJ, (ingezonden stuk in de N. R. Ct., dd. 5 October 1882) 147
26. Ingezonden stuk door den heer G. P. KITS VAN HEIJNINGEN in de Nieuwe Rotterd. Ct. van 7 October 1882 . . . 155
27. Id. door TH. KLEIJ in de N. R. Ct. van 9 October 1882. 158
Slotwoord 165

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Bij den uitgever dezes zijn nog enkele exemplaren verkrijgbaar van:

DE ZAAK

VAN

DEN LUITENANT KLEY

EN

50 andere Officieren

VAN HET NEDERLANDSCH INDISCHE LEGER

door, en in *„de Pers"* besproken

DOOR

Th. KLEY.

1e Luitenant-Kwartiermeester bij genoemd Leger.

Prijs f 0.75,

waarop *dit* werkje een vervolg is.

ALSMEDE:

AANTEEKENINGEN

op de door Zijne Excellentie den Minister van Koloniën aan de Tweede Kamer verstrekte inlichtingen op mijn adres

DOOR DENZELFDEN.

Prijs f 0.20.